

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพ
ในครอบครัวแตกต่างกัน : ศึกษาเฉพาะกรณีครอบครัวอุปถัมภ์ในความดูแลของ
สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการ จังหวัดลำพูน

ผู้วิจัย นางสาวทิพย์กวิณ ไชยถาวร ปริญญา คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนารอบครัวและสังคม)
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา
ธนวิบูลย์ชัย (3) อาจารย์ ดร.ทิพากรณ์ โพธิ์ถวิล ปีการศึกษา 2546

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าในครอบครัว
อุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ เด็กกำพร้าที่มีอายุระหว่าง
12-17 ปี จำนวน 30 คน และผู้ปกครองเด็กกำพร้า จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นครอบครัวที่ได้รับการช่วยเหลือ
แบบครอบครัวอุปถัมภ์ในความดูแลของสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน เครื่องมือที่ใช้
ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวอุปถัมภ์ระหว่างเด็กกำพร้าในครอบครัว
อุปถัมภ์ แบบสัมภาษณ์ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้ากับผู้ปกครอง แบบสอบถามสัมพันธภาพ
ในครอบครัวอุปถัมภ์ระหว่างผู้ปกครองกับเด็กกำพร้า ตลอดจนการสัมภาษณ์และการบันทึกภาพด้วยกล้อง
ถ่ายรูป การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า (1) สัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ โดยภาพรวม
อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านย่อยในด้านความรักความผูกพันจะมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ
สูงกว่าด้านอื่น สำหรับด้านการสื่อสารภายในครอบครัว ด้านความมีน้ำใจเอื้ออาทร ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ
ร่วมกัน และด้านความเป็นอิสระ จะมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (2) เด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพ
ในครอบครัวอุปถัมภ์ต่างกัน มีความสามารถในการปรับตัวด้านการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน โดยเด็ก
กำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับสูงมองเห็นคุณค่าในตนเอง ขณะที่เด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพ
ในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ มองไม่เห็นคุณค่าในตนเอง และ (3) เด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว
ต่างกันมีความสามารถในการปรับตัวด้านการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน โดยเด็กกำพร้าที่มี
สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับสูง ปฏิบัติหน้าที่โดยผู้ปกครองไม่ได้สั่ง ในขณะที่เด็กกำพร้าที่มี
สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง และระดับต่ำ ผู้ปกครองต้องกำหนดหน้าที่และสั่งให้ทำ

คำสำคัญ ความสามารถในการปรับตัว สัมพันธภาพในครอบครัว เด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์

Theis title : ADAPTATION ABILITY OF ORPHANS IN FOSTER FAMILIES WITH DIFFERENT FAMILY RELATIONSHIPS : A CASE STUDY OF FOSTER FAMILIES UNDER THE SOCIAL DEVELOPMENT AND WELFARE OFFICE IN LAMPHUN PROVINCE

Researcher : Miss Tipkawin Chaitaworn ; **Degree :** Master of Home Economics (Family and Social Development); **Thesis advisors:** (1) Dr. Chittinun Tejagupta, Associate Professor; (2) Dr. Jintana Thanavibulchai, Associate Professor; (3) Dr. Thipaporn Pothawin, Instructor; **Academic Year :** 2003

ABSTRACT

This study was aimed to investigate adaptation ability of orphans in foster families with different family relationships.

This study was descriptive research. Subjects were 30 orphans, aging between 12-17 years old, and their 30 guardians in foster families under the supervision of the Social Development and Welfare Office in Lamphun Province. Instruments used were questionnaires on foster family relationship between orphans and their guardians and between guardians and their orphans, the interview on orphans' adaptation ability as well as home visits and photo records. The data were analysed by percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The results indicated that (1) the over all of family relationships of orphans in foster families were at a moderate level; for each sub-item, love ties had a high level while communication, kindness, recreations and independence had moderate level; (2) orphans with different family relationships had a different adaptation ability in self-concept as orphans having high-level family relationships valued themselves while orphans with low-level family did not see the values in themselves; and (3) orphans with different family relationships had a different adaptation ability in role attainment as orphans having high-level family relationships were responsible to their duty while orphans with moderate-level and low-level family relationships required direct command from their parents.

Keywords : adaptation ability, family relationships, orphans in foster families

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก รongศาสตราจารย์ ดร.จิตตินันท์ เศรษฐศิลป์ รongศาสตราจารย์ ดร.จินตนา ธนวิบูลย์ชัย และ อาจารย์ ดร.ทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล ซึ่ง ได้กรุณาตรวจพิจารณางานวิจัย ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ให้แนวคิดต่าง ๆ และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี พร้อมทั้งให้กำลังใจตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์สมนึก ชัชวาล อาจารย์สังวรณั สมบัติใหม่ และ อาจารย์ดร.บุญเลิศ คำปิ่น ที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย และให้คำแนะนำในการ ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัย ทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และขอขอบคุณครอบครัวอุปถัมภ์ ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูล

อนึ่ง ผู้วิจัยขอขอบคุณความดี อันเกิดจากการวิจัยครั้งนี้ให้กับบุคลากรผู้ให้กำเนิดและ การศึกษา อาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ และขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกคน ที่ให้กำลังใจ ตลอดจนช่วยเหลือให้งานวิจัยครั้งนี้ประสบความสำเร็จในที่สุด

ทิพย์กวีณ ไชยถาวร

เมษายน 2547

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	5
ประเด็นปัญหาการวิจัย.....	5
ขอบเขตในการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดการจัดสวัสดิการเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์.....	9
นโยบายและการดำเนินงานในการช่วยเหลือเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์.....	17
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว.....	19
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถในการปรับตัว.....	24
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	31
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	37
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	37
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	37
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	41
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	42
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
เกณฑ์การแปลความหมาย.....	43

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครอบครัวอุปถัมภ์.....	46
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้า ในครอบครัวอุปถัมภ์.....	54
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าในครอบครัว อุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน.....	63
ตอนที่ 4 ข้อค้นพบเพิ่มเติมของเด็กกำพร้า.....	83
ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองเกี่ยวกับการปรับตัวของกำพร้า.....	96
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	98
สรุปการวิจัย.....	98
อภิปรายผล.....	106
ข้อเสนอแนะ.....	108
บรรณานุกรม.....	110
ภาคผนวก.....	117
ก. ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ.....	118
ข. แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวอุปถัมภ์ระหว่างเด็กกำพร้า กับผู้ปกครอง.....	122
แบบสัมภาษณ์ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าในครอบครัว อุปถัมภ์.....	127
แบบบันทึกการสังเกตสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวอุปถัมภ์.....	133
แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวอุปถัมภ์ระหว่างผู้ปกครอง กับเด็กกำพร้า.....	134
ค. ระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ พ.ศ. 2544.....	140
ประวัติผู้วิจัย.....	149

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามเพศ.....	46
ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามอายุ.....	46
ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามจำนวนพี่น้อง	47
ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามลำดับการเกิด	47
ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามระดับชั้นเรียน	48
ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามสถานภาพของบิดามารดา.....	48
ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามการรับรู้บุคลิกภาพ ของเด็กกำพร้า	49
ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกความสัมพันธ์กับเด็ก	50
ตารางที่ 4.9 จำนวนและร้อยละของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามสถานภาพ การสมรส.....	50
ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามเพศ	50
ตารางที่ 4.11 จำนวนและร้อยละของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามอายุ	51
ตารางที่ 4.12 จำนวนและร้อยละของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา.....	51
ตารางที่ 4.13 จำนวนและร้อยละของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามอาชีพ.....	52
ตารางที่ 4.14 จำนวนและร้อยละของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามรายได้เฉลี่ย ของครอบครัว/เดือน	52
ตารางที่ 4.15 จำนวนและร้อยละของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามรายได้/รายจ่าย ของครอบครัว.....	53
ตารางที่ 4.16 จำนวนและร้อยละของครอบครัวอุปถัมภ์ จำแนกตามจำนวนสมาชิก ในครอบครัว.....	53
ตารางที่ 4.17 จำนวนและร้อยละของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามสาเหตุการ อุปการะเด็ก.....	54
ตารางที่ 4.18 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้ากับผู้ปกครองโดยรวม และแต่ละด้านย่อย	54
ตารางที่ 4.19 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้าด้านความรักความผูกพัน.....	55

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.20 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้าด้านความเป็นอิสระ	56
ตารางที่ 4.21 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้าด้านความมีน้ำใจเอื้ออาทร	56
ตารางที่ 4.22 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้าด้านการพักผ่อนหย่อนใจ ร่วมกัน	57
ตารางที่ 4.23 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้าด้านการสื่อสารภายใน ครอบครัว.....	58
ตารางที่ 4.24 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้ปกครองกับเด็กกำพร้าโดยรวม และแต่ละด้านย่อย	59
ตารางที่ 4.25 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้ปกครองเด็กกำพร้าด้านความรัก ความผูกพัน	59
ตารางที่ 4.26 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้ปกครองเด็กกำพร้าด้านความเป็นอิสระ	60
ตารางที่ 4.27 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้ปกครองเด็กกำพร้าด้านความมีน้ำใจ เอื้ออาทร	61
ตารางที่ 4.28 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้ปกครองเด็กกำพร้าด้านการพักผ่อน หย่อนใจร่วมกัน	62
ตารางที่ 4.29 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้ปกครองเด็กกำพร้าด้านการสื่อสาร ภายในครอบครัว.....	62
ตารางที่ 4.30 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้าจำแนกตามเกณฑ์คะแนน ที่กำหนด	64
ตารางที่ 4.31 ข้อมูลทั่วไปของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับสูง	64
ตารางที่ 4.32 ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว อยู่ในระดับสูง.....	65
ตารางที่ 4.33 ข้อมูลทั่วไปของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับปานกลาง	71
ตารางที่ 4.34 ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ระดับปานกลาง.....	72
ตารางที่ 4.35 ข้อมูลทั่วไปของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ	78

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.36 ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว อยู่ในระดับต่ำ	78
ตารางที่ 4.37 การเปรียบเทียบความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าที่มีความสัมพันธภาพ ในครอบครัวแตกต่างกัน	85
ตารางที่ 4.38 การเปรียบเทียบสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพ ในครอบครัวแตกต่างกัน	93

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	5
ภาพที่ 4.1 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับสูง.....	69
ภาพที่ 4.2 บริเวณด้านหน้าบ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์.....	69
ภาพที่ 4.3 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์ มีความสะอาด ร่มรื่น.....	70
ภาพที่ 4.4 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับปานกลาง.....	76
ภาพที่ 4.5 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์/บ้านคนงานในสวนลำไย.....	77
ภาพที่ 4.6 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสภาพค่อนข้างเก่า	77
ภาพที่ 4.7 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์สร้างบนที่ดินคนรู้จัก	77
ภาพที่ 4.8 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสภาพเก่าทรุดโทรม	82
ภาพที่ 4.9 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์ที่บริเวณรก ไม่สะอาด.....	82
ภาพที่ 4.10 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์ที่ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ของใช้ที่จำเป็น	83
ภาพที่ 4.11 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีห้องเดียวสารพัดประโยชน์.....	83
ภาพที่ 4.12 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์ที่ชำรุดแต่ไม่ได้ซ่อมแซม.....	84

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนเป็นอันมาก โดยเฉพาะปัญหาเด็กกำพร้าซึ่งบิดามารดาเสียชีวิตก่อนวัยอันควร จากสาเหตุการเจ็บป่วยด้วยโรคร้ายแรง หรืออุบัติเหตุ การที่รับรู้ว่ามีบิดามารดาเสียชีวิตนั้นเป็นเหตุวิกฤตรุนแรงที่เกิดขึ้นในชีวิตของเด็ก และผลกระทบที่ตามมา คือ ปัญหาการปรับตัวและการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เนื่องจากเด็กขาดผู้เลี้ยงดูอบรมสั่งสอน หรือบางครั้งจำเป็นต้องอยู่กับปู่ย่าตายายที่ชราภาพ ไม่อยู่ในวัยแรงงาน ทำให้ไม่สามารถทำงานให้เกิตรายได้ที่เพียงพอในการเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านค่าใช้จ่ายในการอุปการะเลี้ยงดูเด็ก นอกจากนี้ ยังมีปัญหาช่องว่างระหว่างวัยของผู้อุปการะและเด็กกำพร้า (ศรีเรือน แก้วกังวาล 2545 : 345) โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเด็กกำพร้า นั้นอยู่ในช่วงวัยรุ่นและผู้อุปการะสูงวัยกว่ามาก ก็อาจมีปัญหาคามาในด้านการปรับตัวของเด็ก ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก ทำให้เด็กมีปัญหาด้านบุคลิกภาพไม่เหมาะสมกับวัย ในลักษณะของพฤติกรรมวิตกกังวล แยกตัวจากเพื่อนฝูง ไม่กล้าตัดสินใจ หรือในทางตรงกันข้าม เด็กอาจมีพฤติกรรมก้าวร้าว หงุดหงิด โกรธง่าย เอาแต่ใจตนเอง ชอบเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่น เด็กบางคนอาจรู้สึกตนเองด้อยค่ากว่าเด็กอื่น ทำให้ไม่สามารถทำกิจกรรมเช่นเด็กอื่นได้ เกิดความขัดแย้งในใจ ไม่อยากพบหน้าเพื่อนฝูง ทำให้เด็กปรับตัวเข้ากับสังคมได้ยาก จนกลายเป็นปมด้อยของเด็กในที่สุด โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ (ศรีเรือน แก้วกังวาล 2545 : 336) หากเด็กวัยรุ่นคนนั้นเป็นเด็กกำพร้าก็ย่อมมีปัญหาด่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นได้

ครอบครัวเป็นสถาบันที่ยอมรับโดยทั่วกันว่ามีความสำคัญต่อเด็กทุกคน เนื่องจากเด็กไม่สามารถดูแลตนเองได้โดยลำพัง จำเป็นต้องมีผู้ช่วยเหลือ โดยครอบครัวทำหน้าที่เป็นผู้ตอบสนองความต้องการการดูแลทั้งหมดของเด็กและช่วยกล่อมเกล่าให้เด็กสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ การที่เด็กกำพร้าได้อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมย่อมสามารถช่วยให้เด็กกำพร้าได้พัฒนาศักยภาพในทุก ๆ ด้าน ได้เหนือกว่าเด็กในสถานสงเคราะห์ต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านสังคม ซึ่งไม่มีสถาบันทางสังคมใด ๆ ทำได้ดีเท่า (ยศพร ปัตนกุล 2540 อ้างถึงใน อัจฉริยา ปทุมวัน 2534: 188) เนื่องจากเด็กในสถานสงเคราะห์จะไม่สามารถพัฒนาความรู้สึกมีและเป็นเจ้าของโดยเฉพาะตัว

(sense of belonging) ได้อย่างเต็มที่และขาดความผูกพันอันเป็นพื้นฐานการสร้างความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจในอนาคต (ยศพร ปีตนกุล 2540 อ้างในจินตนา นนทเปารยะ 2529 : 20) และการที่ครอบครัวจะดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นและสำคัญยิ่ง เพราะเป็นตัวนำไปสู่ความรักความอบอุ่นภายในครอบครัว เมื่อใดที่สมาชิกในครอบครัวอยู่ด้วยกันด้วยความรักความเข้าใจต่อกัน ย่อมส่งผลไปถึงลูกหลานให้เติบโตเป็นสมาชิกที่ดีและมีคุณภาพต่อสังคมในอนาคต หากครอบครัวขาดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันก็จะเป็นสาเหตุนำไปสู่ปัญหาสังคมต่าง ๆ ได้

ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจิต-สังคมของอีริกสัน (Erikson, 1987 อ้างถึงในศรีเรือน แก้วกังวาล 2540 : 43) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กวัยรุ่น โดยเฉพาะช่วงอายุระหว่าง 12 – 18 ปี เมื่อไม่ได้รับการชี้แนะการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง ย่อมทำให้เด็กวัยรุ่นผู้นั้นกลายเป็นผู้ที่มีอัตลักษณ์สับสน เป็นวัยรุ่นที่ว้าเหว่ ไม่เป็นตัวของตัวเอง เหงาหงอย วิตกกังวล ตัดสินใจไม่ได้ รู้สึกว่าตนถูกทอดทิ้ง จนอาจกลายเป็นอันธพาล ติดยาเสพติด ขาดความรู้สึกรับผิดชอบต่อตนเอง และกลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพสับสนไม่มั่นคงในอนาคตได้ แต่ถ้าหากวัยรุ่นผู้นั้นมีการปรับตัวที่ดี จะทำให้สามารถพัฒนาความรู้สึกรักภักดีต่ออุดมคติ ปรัชญาชีวิต กลุ่มบุคคล ศาสนา วัฒนธรรม ในขณะที่เดียวกันความรู้สึกรักภักดีนี้จะส่งผลให้วัยรุ่นคลายความสับสนในตนเอง ช่วยให้ผ่านพ้นช่วงวิกฤตในชีวิตไปได้ด้วยดี สามารถพัฒนาบุคลิกภาพให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพที่มั่นคงได้

เด็กกำพร้าถือเป็นเด็กด้อยโอกาสประเภทหนึ่ง ซึ่งควรได้รับการสนใจดูแลเป็นพิเศษ เนื่องจากเด็กเป็นประชากรที่สำคัญยิ่งของประเทศ เมื่อเด็กขาดที่พึ่งหลักในการอบรมเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด เด็กควรจะได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือจากสังคม เพื่อให้เด็กสามารถเติบโตและพัฒนาความเป็นตัวตนของตนเองได้อย่างเต็มที่ เด็กควรจะเติบโตในสิ่งแวดล้อมของครอบครัว ในบรรยากาศแห่งความผาสุก ความรักและความเข้าใจ ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กกำหนดขึ้นตามหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติที่ว่าด้วยศักดิ์ศรี และคุณค่าของมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ โดยระลึกว่าเด็กมีสิทธิพิเศษที่จะได้รับการดูแลช่วยเหลือในสิ่งแวดล้อมของสังคมที่ได้รับการช่วยเหลือ คุ้มครองบนรากฐานของประเทศและค่านิยมทางวัฒนธรรม

ในสังคมไทย เด็กกำพร้ายังสามารถมีโอกาสได้อยู่กับครอบครัวใหม่ซึ่งมีสายสัมพันธ์กันโดยระบบเครือญาติ โดยการรับเด็กกำพร้าที่เป็นญาติมาอุปการะไว้เสมือนบุตรของคณนั้น มีมาตั้งแต่โบราณกาล จนถึงปัจจุบัน(ยศพร ปีตนกุล 2540 อ้างถึงในเบญจพร ปัญญาขง 2540 : 2) ดังนั้น การช่วยเหลือเด็กกำพร้าที่ปรากฏในสังคมไทย จึงพบว่ามีกรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในหมู่ญาติ เพื่อนบ้านและชุมชน ซึ่งพบว่าเด็กส่วนใหญ่จะอยู่กับปู่ย่าตายาย

สำหรับเด็กกำพร้าที่มีช่วงอายุระหว่าง 12 -17 ปี ซึ่งเป็นช่วงระยะที่ถือได้ว่าอยู่ในระหว่างวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งคณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและดูแลเด็กกำพร้า (2535) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัยรุ่นว่า เป็นวัยของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและเป็นช่วงอายุที่นับได้ว่าสำคัญที่สุดช่วงหนึ่งของชีวิต เพราะชีวิตของวัยรุ่นอาจหักเหขึ้นหรือลงได้อย่างมากในช่วงนี้ อีกทั้งวัยรุ่นเป็นประชากรกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งของประเทศ ซึ่งจะเติบโตเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป หากวัยรุ่นคนใดคนหนึ่งต้องอยู่ในสภาพกำพร้าไร้ผู้ดูแล สถานะปัญหาย่อมมีเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเกิดภาวะวิกฤตขึ้นในชีวิตที่ต้องขาดบิดามารดาไปกระชั้นหัน การปรับตัวให้อยู่กับครอบครัวทดแทนของผู้อุปการะย่อมแตกต่างกันไปจากครอบครัวเดิม รวมทั้งการจำกัดด้านค่าใช้จ่าย การคบเพื่อน ทำให้วัยรุ่นต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ มากขึ้น

จากรายงานผลการจัดสัมมนาโครงการวันนัดพบครอบครัวอุปถัมภ์ รุ่นที่ 1-3 ของกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลกำพร้า กรมประชาสงเคราะห์ (2544) ได้สรุปผลการจัดกลุ่มสัมมนา ทำให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์เหล่านี้ ได้แก่ กลุ่มผู้ปกครองจะมีปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก คือ เด็กมีปัญหาด้านความประพฤติ เช่น ลักขโมย พุดปด ไม่สนใจ การเรียน ชอบเที่ยวเตร่ คือ โต้เถียง ไม่ประหยัด ระบายเอาสิ่งของที่เกินความจำเป็น สำหรับกลุ่มเด็กจะมีปัญหา เช่น ผู้ปกครองดุ จีบง จู้จี้เกินไป ดื่มสุรา สูบบุหรี่ ทะเลาะเบาะแว้ง เถียงกัน ใช้ทำงานมาก ลงโทษโดยไม่มีเหตุผล ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กส่งผลกระทบต่อพัฒนาการ รวมทั้งการปรับตัวของเด็กในช่วงวัยรุ่นเป็นอย่างมาก

สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบการให้บริการแบบครอบครัวอุปถัมภ์แก่เด็กกำพร้าที่บิดาหรือมารดาหรือทั้งคู่เสียชีวิต หรือเด็กที่ถูกบิดามารดาทอดทิ้งต้องอยู่ในความอุปการะของญาติหรือเพื่อนบ้านหรือคนรู้จัก โดยได้รับการจัดสรรงบประมาณในการดูแล จำนวน 90 คน แต่ยังมีเด็กกำพร้าและถูกทอดทิ้งในลักษณะเดียวกันอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งไม่ได้รับการช่วยเหลือแบบครอบครัวอุปถัมภ์ และมีแนวโน้มว่าจะมีเด็กกำพร้าแบบนี้เพิ่มมากขึ้น การที่เด็กต้องเผชิญชีวิตตามลำพัง แม้ว่าส่วนหนึ่งได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากปู่ย่าตายายลุงป้าอา ซึ่งเป็นญาติและมีฐานะยากจน ทำให้การดำเนินชีวิตรวมทั้งการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของเด็กเป็นไปได้ด้วยความลำบาก แม้ว่าจะมีหน่วยงานของรัฐได้มองเห็นปัญหาเหล่านี้ และได้จัดให้มีสวัสดิการสำหรับเด็กกำพร้าและเด็กถูกทอดทิ้ง เพื่อให้เด็กดำรงชีวิตอยู่ในบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของครอบครัว อันจะมีผลให้เด็กได้รับความรักความอบอุ่นและมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการช่วยเหลือครอบครัวที่อุปการะเลี้ยงดูเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นครอบครัวทดแทนให้กับเด็กแล้วก็ตาม แต่ดูเหมือนว่าการช่วยเหลือให้เด็กอยู่ในครอบครัวอุปถัมภ์นั้นสำหรับบางครอบครัวการได้รับเงินช่วยเหลือยังไม่เพียงพอ เนื่องจากเด็กที่ได้รับการช่วยเหลือ โดยเฉพาะ

เมื่อเด็กอยู่ในช่วงวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 12 - 17 ปี บางรายมีปัญหาด้านการปรับตัว เช่น การคบเพื่อน ที่ยิวเตรกลางคืน ไม่สนใจการเรียน ด้านความประพฤติ ชอบเที่ยวเตร่ ลักขโมย พูดยุติ ดื้อรั้น ได้เถียง การออกจากโรงเรียนกลางคืน เป็นต้น แต่บางรายกลับไม่มีปัญหาและสามารถดำเนินชีวิต ได้อย่างเป็นสุขตามอัธยาศัย

ปัญหาของเด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ควรได้รับการช่วยเหลือแก้ไข เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวอาจนำไปสู่ปัญหาสังคมได้ เช่น เด็กต้องออกจากโรงเรียนกลางคืนมาเที่ยวเตร่มั่วสุม กลายเป็นเด็กเร่ร่อน หรืออาจกระทำความผิดต่าง ๆ นอก จากครอบครัวทดแทนจะมีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ รวมถึงการปรับตัวแล้ว สภาพแวดล้อมภายนอกบ้าน เช่น ชุมชน วัด โรงเรียน องค์กรที่ทำงานด้านเด็ก น่าจะมีส่วนช่วยเหลือเด็กในด้านการเป็นโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม ซึ่งมีแนวคิดที่เน้นการให้ความช่วยเหลือ แก่ผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐหรืออยู่ในภาวะยากลำบาก ได้แก่ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส กลุ่มคนยากจน และกลุ่มเสี่ยงทั้งในและนอกระบบ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กกำพร้า จึงทำให้เกิดความสนใจ ในการศึกษาว่า สัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้าที่แตกต่างกัน ทำให้ความสามารถในการ ปรับตัวของเด็กกำพร้ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร เพื่อที่จะได้นำข้อค้นพบที่เกิดขึ้นไปปรับปรุง การช่วยเหลือและพัฒนาเด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ต่อไป

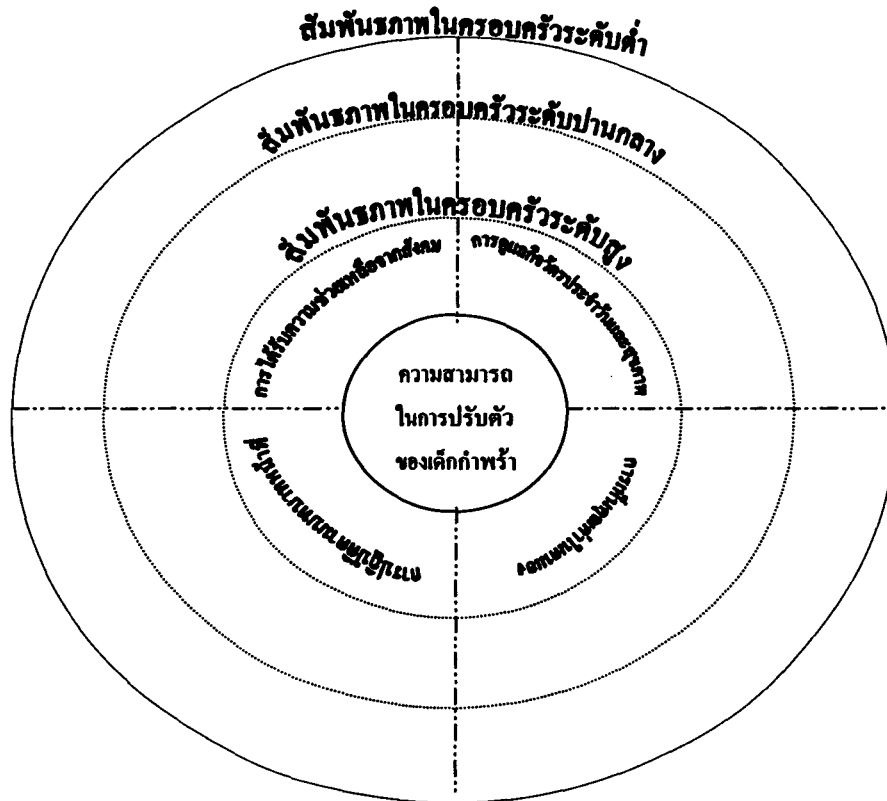
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว แตกต่างกัน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยพัฒนาขึ้นจากทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy 1976 อ้างถึง ในอริศรา วิริยะปราโมทย์ 2539 :27) ซึ่งกล่าวว่า มนุษย์ประกอบด้วย สรีระ จิตใจ สังคม ที่จะ ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สิ่งกระตุ้นเหล่านี้ต้องการตอบสนอง ซึ่งเป็นการปรับตัวที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม โดยบุคคลมีการปรับตัว 4 แบบ คือ การปรับตัว ด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันและสุขภาพ (การปรับตัวตามความต้องการของสรีระ) ด้านการเห็น

คุณค่าในตนเอง (การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์) ด้านการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ (การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่) และการได้รับความช่วยเหลือจากสังคม (การปรับตัวด้านความสัมพันธ์ที่พหุระหว่างกัน) ครอบครัวเป็นบริบทที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด และปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวกับเด็กส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของเด็ก

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ประเด็นปัญหาการวิจัย

เด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกันมีความสามารถในการปรับตัวแตกต่างกันหรือคล้ายคลึงกันหรือไม่ อย่างไร

5. ขอบเขตในการวิจัย

5.1 ขอบเขตด้านประชากร

5.1.1 ศึกษาเฉพาะเด็กกำพร้าที่มีอายุระหว่าง 12 – 17 ปี จำนวน 30 คน

5.1.2 ผู้ปกครองที่ได้รับการช่วยเหลือแบบครอบครัวอุปถัมภ์ โดยสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน จำนวน 30 คน

5.2 ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ความสามารถในการปรับตัวของเด็ก แบ่งเป็นพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันและสุขภาพ ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านบทบาทหน้าที่ และการได้รับความช่วยเหลือจากสังคม

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 ครอบครัวอุปถัมภ์ หมายถึง ครอบครัวที่รับอุปการะและปกครองดูแลเด็กที่บิดาและ / หรือมารดาเสียชีวิต จนกระทั่งเด็กมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ โดยได้รับการช่วยเหลือค่าเลี้ยงดูเด็กจากสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน คนละ 1,000 บาทต่อเดือน

6.2 เด็กกำพร้า หมายถึง เด็กชายและหญิงอายุระหว่าง 12 - 17 ปี ที่ได้รับการช่วยเหลือแบบครอบครัวอุปถัมภ์ โดยสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน

6.3 ผู้อุปการะเด็ก หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองรับผิดชอบหลักในการอบรมเลี้ยงดูเด็กกำพร้า

6.4 ความสามารถในการปรับตัว หมายถึง การที่เด็กกำพร้าสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีการตอบสนองหรือแสดงออกในด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันและสุขภาพ การเห็นคุณค่าในตนเอง การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ และการได้รับความช่วยเหลือจากสังคม ที่สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก

6.4.1 การดูแลกิจวัตรประจำวันและสุขภาพ หมายถึง การที่เด็กกำพร้าแสดงออกถึงการดำเนินชีวิตประจำวัน ในเรื่องการดูแลความสะอาดร่างกาย การรับประทานอาหาร การนอนหลับพักผ่อน การออกกำลังกายหรือการเล่นกีฬา

6.4.2 การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การที่เด็กกำพร้ามองเห็นความเป็นตัวตนของตนเองในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย

1) **ลักษณะเด่น** หมายถึง ความสามารถพิเศษหรือความรู้สึกด้านบวก
ที่เด็กกำพร้าแสดงออกด้วยความภาคภูมิใจ

2) **ลักษณะค้อย** หมายถึง ความไม่พึงพอใจหรือการเก็บกดความรู้สึกที่
เด็กกำพร้าไม่กล้าแสดงออก

6.4.3 การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ หมายถึง การที่เด็กกำพร้าแสดงออกถึงการ
ประพฤติตนในการทำหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ที่ครอบครัวกำหนด ประกอบด้วย

1) **การปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัว** หมายถึง พฤติกรรมภายในบ้านของเด็ก
กำพร้าเกี่ยวกับการทำงานบ้านเพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง

2) **การปฏิบัติหน้าที่ในด้านการเรียน** หมายถึง พฤติกรรมด้านการเรียน
หนังสือของเด็กกำพร้าที่แสดงออกเกี่ยวกับความสนใจหรือไม่สนใจการเรียน

6.4.4 การได้รับความช่วยเหลือจากสังคม หมายถึง การที่เด็กกำพร้าได้รับความ
ช่วยเหลือจากผู้คนหรือหน่วยงานภายนอกบ้าน ประกอบด้วย

1) **การช่วยเหลือสังคมส่วนรวม** หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กกำพร้าช่วยทำงาน
ให้กับหมู่บ้าน ชุมชน หรือ โรงเรียน โดยไม่ได้รับค่าตอบแทน

2) **การได้รับความช่วยเหลือจากญาติ** หมายถึง การที่เด็กกำพร้าได้รับความ
ช่วยเหลือเป็นเงินค่าใช้จ่าย เครื่องอุปโภคบริโภค จากญาติที่อยู่ภายในหมู่บ้าน หรือภายนอกหมู่บ้าน

3) **การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน/องค์กร** หมายถึง การที่เด็กกำพร้า
ได้รับความช่วยเหลือเป็นเงินค่าใช้จ่าย เครื่องอุปโภคบริโภค ทุนการศึกษา จากแหล่งอื่น ๆ

6.5 สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้ปกครองและเด็กกำพร้าปฏิบัติ
ต่อกันในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการแสดงความรักความผูกพัน ด้านการให้ความเป็นอิสระ ด้านการ
แสดงความมีน้ำใจเอื้ออาทร ด้านการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกัน และด้านการสื่อสารภายในครอบครัว
โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 37 ข้อ ที่วัดด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ซึ่งประกอบด้วย
ด้านย่อย ต่อไปนี้

6.5.1 ความรักความผูกพัน หมายถึง การที่บุคคลแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใย
ความอยากใกล้ชิด ช่วยเหลือดูแล เอาใจใส่ แนะนำ ดูแลทุกข์สุขซึ่งกันและกัน แสดงถึงการผูกพัน
เพื่อให้เกิดความสุขกาย สบายใจ

6.5.2 ความเป็นอิสระ หมายถึง การที่บุคคลแสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเอง
มีความเป็นส่วนตัวตามสิทธิ และหน้าที่ ทั้งในด้านความคิด การส่งเสริม การกระทำอย่างมีขอบเขต
โดยไม่ทำความเดือดร้อนแก่บุคคลใกล้ชิด และสังคม

6.5.3 ความมีน้ำใจเอื้ออาทร หมายถึง การที่บุคคลแสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจ มีการช่วยเหลือแบ่งปัน มีความเข้าใจ เห็นใจ เมื่อผู้อื่นมีทุกข์หรือได้รับความเดือดร้อน

6.5.4 การพักผ่อนหย่อนใจร่วมกัน หมายถึง การที่บุคคลมีการทำกิจกรรมร่วมกัน การมีเวลาอยู่ร่วมกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความบันเทิง ความรื่นเริง ความสดชื่น แข็งแรงของสมาชิก และเพื่อความสัมพันธ์เป็นกันเอง

6.5.5 การสื่อสารภายในครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลมีการแลกเปลี่ยน พูดคุย ในความหมายและความเข้าใจที่ตรงกัน การสื่อสารที่เปิดเผยชัดเจน สม่่าเสมอภายในครอบครัว การรับรู้ปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เด็กสามารถพูดคุยเรื่องส่วนตัวให้ผู้ปกครองฟังได้

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ผลการวิจัยสามารถนำไปปรับใช้กับเด็กและผู้ปกครองในครอบครัวอุปถัมภ์เพื่อให้มีการสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวเพิ่มขึ้น

7.2 สามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาเป็นความรู้และคำแนะนำแก่เด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ เพื่อเสริมความสามารถในการปรับตัวเพิ่มขึ้น

7.3 ผลการวิจัยที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนให้การช่วยเหลือแก่เด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ต่อไป

7.4 หน่วยงานและชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการเด็กกำพร้า ตระหนักถึงความสำคัญของครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูและช่วยเหลือเด็กกำพร้าให้เติบโต เป็นประชากรที่มีคุณภาพต่อสังคม

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในหัวข้อเรื่อง ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดการจัดสวัสดิการเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์
2. นโยบายและการดำเนินงานในการช่วยเหลือเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์
3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว
4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถในการปรับตัว
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการจัดสวัสดิการเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์

งานบริการด้านสวัสดิการเด็กเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่ของเด็ก โดยผ่านการให้บริการที่ตอบสนองต่อสภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและการพัฒนาทางวัฒนธรรมของเด็ก โดยเน้นหนักที่การให้ความสำคัญในการสร้างเสริมสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและเด็ก บทบาทของครอบครัวและความรับผิดชอบของชุมชนในการพัฒนา

การให้บริการเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการเด็กประเภทหนึ่ง เป็นงานที่จัดไว้ในสาขางานบริการสังคม ถือเป็นงานสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาททางสังคม โดยมากปัญหาที่อยู่ในขอบเขตการช่วยเหลือของบริการนี้จะเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตร (อภิญา เวชชัช 2528 อ้างถึงใน ยศพร ปีตนกุล 2540 : 14)

1.1 บริการสวัสดิการเด็ก

บริการสวัสดิการด้านเด็ก สามารถจำแนกตามประเภทและลักษณะของการให้บริการ เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

1.1.1 บริการสนับสนุน (supportive services) บริการนี้จะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้ครอบครัวและเด็กมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน โดยจะเป็นบริการที่มุ่งบรรเทาความตึงเครียดในระบบสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและบุตรให้เบาบางลง จนสมาชิกในครอบครัวมีการยอมรับซึ่งกันและกันและมีสัมพันธภาพเป็นไปในทางที่ดี ลดความกดดันที่จะทำให้ครอบครัวแตกแยกถึงขั้นหย่าร้างกันอยู่ ฯลฯ บริการประเภทนี้ได้แก่ บริการศูนย์สุขภาพจิตและบริการให้คำปรึกษาหารือแก่ครอบครัว บริการให้คำแนะนำเพื่อป้องกันการทอดทิ้งเด็กของบิดามารดาออกสมรส บริการการป้องกันการทำร้ายทารุณกรรมเด็กของบิดามารดาโดยกำเนิด เป็นต้น

1.1.2 บริการเสริม (supplementary services) บริการนี้จะจัดให้แก่เด็กที่มีปัญหาในเรื่องสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและเด็กอย่างรุนแรง เช่น บิดามารดาไม่สามารถให้การเลี้ยงดูได้ด้วยสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง อาจจะเป็นในกรณีบิดามารดาถึงแก่กรรมโดยกะทันหัน เป็นต้น บริการนี้จะช่วยเด็กให้สามารถอาศัยอยู่ในบ้านของตนเองต่อไปได้โดยปกติสุข บริการประเภทนี้ได้แก่ บริการรับเลี้ยงเด็กกลางวัน (day care) หรือบริการช่วยประกันรายได้ (income maintenance) ทุกประเภท รวมทั้งการประกันสังคมและบริการแม่บ้าน (homemaker services) เป็นต้น ซึ่งบริการ 2 ประเภทหลังยังไม่เป็นที่แพร่หลายในประเทศไทย

1.1.3 บริการทดแทน (substitute services) บริการนี้จะจัดให้แก่เด็กซึ่งตกอยู่ในสภาพที่เป็นเด็กกำพร้า อนาคต ถูกทอดทิ้ง พิการอย่างรุนแรงหรือเป็นเด็กจรจัด ฯลฯ เพื่อช่วยแก้ปัญหาเด็กที่ขาดสัมพันธภาพที่ดีกับบิดามารดาเป็นการชั่วคราวหรือถาวร บริการประเภทนี้ได้แก่ บริการอุปการะเด็กในสถานสงเคราะห์ (institute care) บริการฝากเลี้ยงเด็กตามบ้าน (foster care) และบริการบุตรบุญธรรม (adoption) เป็นต้น บริการทดแทนนี้จะมีลักษณะการจัดหาครอบครัวทดแทนที่มีลักษณะคล้ายบ้านของเด็ก (normal family) เพราะจะมีบิดามารดาทดแทน (substitute parents) ทำหน้าที่ทดแทนบิดามารดาโดยกำเนิดของเด็ก

การจัดบริการสวัสดิการให้กับเด็กที่กำพร้า อนาคต ไร้ที่พึ่ง และมีปัญหาครอบครัว หรือมีปัญหาด้านความประพฤตินั้น รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยเล็งเห็นความสำคัญและถือเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงอย่างหนึ่งที่จะต้องแก้ไขและป้องกันมิให้กลายเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมต่อไป ปัจจุบันนี้มีองค์การสังคมสงเคราะห์ทั้งเอกชน รัฐบาลและรัฐวิสาหกิจได้ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในการจัดบริการทั้ง 3 ประเภท ข้างต้น (นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ 2532 : 21) นอกจากนี้ จากการศึกษาการดำเนินงานสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กของกรมประชาสงเคราะห์

ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ตกทุกข์ได้ยากโดยทั่วไปแล้ว การให้บริการสวัสดิการเด็กก็ยังได้ดำเนินงานอย่างสอดคล้องกับสภาพในปัจจุบัน รวมทั้งสนองตอบกับนโยบายของรัฐในอันที่จะให้การคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็ก โดยได้ตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัว และสิทธิของเด็กที่ควรจะได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดา บุคคล หรือครอบครัวที่ให้ความรักความเข้าใจเพื่อเป็นฐานในกสสร้างเสริมพัฒนาการทุกด้าน อันได้แก่ พัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม (กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น 2537 : 1 – 2)

1.2 การสงเคราะห์เด็กภายในครอบครัว

ในการดำเนินงานเพื่อสวัสดิภาพและความมั่นคงของครอบครัวและเพื่อป้องกันมิให้ครอบครัวแตกแยก กรมประชาสงเคราะห์ได้ให้บริการสงเคราะห์ครอบครัว (family assistance) แก่ครอบครัวที่มีเด็กอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 18 ปี อยู่ในความอุปการะซึ่งประสบปัญหาความเดือดร้อนในกรณีต่างๆ เช่น ความยากจนขาดแคลนของครอบครัว มีวิกฤตการณ์เกิดขึ้นในครอบครัว หรือมีปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติของเด็ก เพื่อให้ครอบครัวที่ประสบปัญหานั้นสามารถให้การอุปการะเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวของตนเอง ตลอดจนได้รับการศึกษาอบรมตามควรแก่อัธยาศัย และวัยของเด็ก ซึ่งจะช่วยให้เด็กเจริญเติบโตเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไป โดยวิธีให้การช่วยเหลือในด้านต่างๆ อาทิ การให้คำปรึกษาหารือ การให้เงินช่วยเหลือเป็นทุนประกอบอาชีพ การช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาล หรือค่าซ่อมแซมที่อยู่ การให้ทุนการศึกษาสำหรับเด็กหรือให้การสงเคราะห์ด้านเครื่องอุปโภคบริโภค

ครอบครัวอุปถัมภ์เป็นบริการหนึ่งที่เกิดขึ้น โดยกรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งมาจากแนวคิดที่ว่า เด็กควรได้อยู่กับครอบครัวบริการ ลักษณะนี้จัดอยู่ในประเภทของบริการทดแทนในปัจจุบัน บริการนี้ควรได้รับความสนใจและควรได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น รูปแบบการให้บริการมุ่งไปที่เด็กเป็นศูนย์กลาง และมีการจัดเตรียมความพร้อมของครอบครัว ชุมชนและสิ่งแวดล้อม ให้รองรับความต้องการของเด็ก จึงดูจะเป็นเรื่องที่น่าให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ในปัจจุบันพร้อมกันนั้น รูปแบบดังกล่าวยังเป็นการกระทำเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีทางของการพัฒนา งานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ในการให้บริการสวัสดิการเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กกำพร้าและถูกทอดทิ้งในอนาคตข้างหน้าต่อไป

1.3 การจัดสวัสดิการเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์

ความหมาย องค์ประกอบ วัตถุประสงค์ และการดำเนินงานของหน่วยงานที่ให้ บริการครอบครัวอุปถัมภ์ มีดังนี้

1.3.1 ความหมายของครอบครัวอุปถัมภ์ อภิญา เวชชัย (2528 : 75-76) ได้นำเสนอการให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้

สหทัยมูลนิธิ กล่าวว่า ครอบครัวอุปถัมภ์หรือครอบครัวอุปการะ คือ ครอบครัวที่มีจิตเมตตาสร้างกุศล ด้วยการรับเด็กกำพร้าหรือเด็กที่พ่อแม่มีปัญหาชีวิต นำมาอุปการะเลี้ยงดูเสมือนบุตรหลานในบ้านของตนเป็นการชั่วคราว โดยมูลนิธิรับผิดชอบด้านเงินสมนาคุณ ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดจากการเลี้ยงดู จัดหาเครื่องใช้ที่จำเป็นในการเลี้ยงดูเด็ก เช่น เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม อาหาร นม และอื่นๆ ตลอดจนจัดส่งคณะเจ้าหน้าที่ อันประกอบด้วยแพทย์ พยาบาล สาธารณะ นักสังคมสงเคราะห์ และนักพัฒนาการเด็ก ออกเยี่ยมเยียนเป็นประจำ เพื่อคอยช่วยเหลือครอบครัวอุปการะ เกี่ยวกับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการรับเด็กไปช่วยเลี้ยงดู

ศรีทับทิม พาณิชพันธ์ ได้ให้ความหมายว่า ครอบครัวอุปถัมภ์เป็นการฝากเด็กไว้กับครอบครัวหรือบ้านที่คู่สมรสมีความเต็มใจ มีความรับผิดชอบและมีข้อผูกพัน ในการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างบิดามารดา และเด็ก ที่มีลักษณะเป็นธรรมชาติให้เกิดขึ้น บริการนี้เกี่ยวข้องกับเปลี่ยนแปลงการอุปการะเลี้ยงดู ตามกฎหมายอันครอบคลุมถึงสิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่จะให้การดูแลเด็ก ทั้งนี้หมายถึงว่า บิดามารดาที่รับเลี้ยงดูเด็ก (foster parents) จะรับเด็กมาเลี้ยงที่บ้านหรือในครอบครัวของเขาเอง และทำหน้าที่เป็นบิดามารดาทดแทนของเด็ก (substitute parents) โดยการจัดหาสิ่งจำเป็นต่างๆ ที่จะสนองความต้องการ ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคมให้แก่เด็ก เป็นการชั่วคราว อาทิ จัดหาอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัยที่หลับนอนให้แก่เด็ก การจัดส่งเด็กไปโรงเรียน ดูแลเรื่องสุขภาพของเด็ก รวมทั้งการให้ความอบอุ่น และสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อเด็ก และจัดบริการด้านอื่นๆ ให้เด็กด้วย

สันนิบาตสวัสดิการเด็กแห่งอเมริกา (The Child Welfare League of America) ได้กล่าวว่า การฝากเลี้ยงเด็กในครอบครัว หมายถึง การอุปการะเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวเป็นการทดแทน ซึ่งไม่ใช่สถานสงเคราะห์ และเป็นการดูแลเด็กในระยะเวลาที่ได้วางแผนไว้ อาจจะเป็นการชั่วคราวหรือระยะยาว แตกต่างจากบริการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ซึ่งเป็นบริการจัดหาบ้านหรือครอบครัวทดแทนอย่างถาวรให้แก่เด็ก ดังนั้น บริการนี้จึงเป็นบริการที่รับเลี้ยงเด็ก ที่ไม่สามารถจัดหาครอบครัวบุญธรรมให้ได้

จากความหมายของครอบครัวอุปถัมภ์ ที่ได้กล่าวไปนั้น แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย ตามลักษณะของการให้บริการในแต่ละองค์การ แต่สิ่งที่บ่งบอกในความหมายนั้น ได้แสดงให้เห็นว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวอุปถัมภ์นั้น ควรที่จะได้รับสิ่งต่างๆ ที่ครอบครัวอุปถัมภ์ หรือบิดามารดาอุปถัมภ์จะต้องมอบให้ด้วยความผูกพันอย่างแท้จริง ซึ่งนั่นก็คือ สิทธิของเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น สิทธิในด้านที่อยู่อาศัย สิทธิด้านการ

ศึกษา สิทธิด้านการรักษาพยาบาล สิทธิด้านอาหาร สิทธิด้านการนันทนาการ ฯลฯ สิทธิเหล่านี้จะนำมาซึ่งความสุข ความอบอุ่น และความมั่นคงในชีวิตของเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ ซึ่งหากเด็กได้รับสิ่งต่างๆ ดังกล่าว ที่เป็นสิทธิอันชอบธรรมอย่างแท้จริง ย่อมเป็นหลักประกันในชีวิตให้กับเด็กได้ต่อไป ดังนั้น ถึงแม้ว่าการให้บริการครอบครัวอุปถัมภ์จะเป็นบริการทดแทนชั่วคราว แต่จะมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการที่เด็กจะได้อยู่ในครอบครัวอย่างมีความสุข ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน ทั้งครอบครัวของเด็ก สภาพแวดล้อมของเด็ก ชุมชนที่เด็กอยู่อาศัย และสังคมได้ตระหนัก รับรู้นาน้อยเพียงใด ต่อสิทธิที่แท้จริงที่เด็กควรได้รับ เมื่อเปรียบเทียบกับสภาพความเป็นจริงของเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ในปัจจุบัน ซึ่งหากเด็กได้รับสิ่งต่างๆ ดังกล่าว ที่เป็นสิทธิอันชอบธรรมอย่างแท้จริง ย่อมเป็นหลักประกันในชีวิตให้กับเด็กได้ต่อไป

1.3.2 ความเป็นมาของบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2487

รูปแบบการให้บริการแบบครอบครัวอุปถัมภ์ได้มีการดำเนินการอย่างเป็นทางการ โดยกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น กรมประชาสงเคราะห์ จัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็ก และเพื่อช่วยเหลือในการเลี้ยงดูเด็กจากครอบครัวที่ประสบปัญหาต่างๆ ซึ่งในครั้งแรกมีจำนวนครอบครัวอุปถัมภ์อยู่เพียง 14 ครอบครัว จนกระทั่งปี พ.ศ. 2508 กรมประชาสงเคราะห์จึงได้จัดทำระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ที่ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ โดยจัดหาผู้อุปการะให้กับเด็กใน พ.ศ. 2508 เพื่อเป็นแบบแผนและแนวปฏิบัติในการจัดหาผู้อุปการะให้กับเด็กและสวัสดิการของเด็ก ต่อมาใน พ.ศ. 2524 กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่นได้จัดทำหลักปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์เด็ก โดยวิธีจัดหาผู้อุปการะคุณให้มีความเหมาะสมและรัดกุมยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ หน่วยงานภาคเอกชนได้มีการเข้าร่วมในการดำเนินการสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ด้วยเช่นกัน โดยใน พ.ศ. 2519 สหทัยมูลนิธิได้มีการจัดตั้งบริการครอบครัวอุปการะขึ้นเช่นกัน

แนวคิดในการให้บริการครอบครัวอุปถัมภ์ในประเทศไทยนั้น ได้รับอิทธิพลมาจากความคิดจากประเทศตะวันตกเป็นหลัก ร่วมกับการยอมรับความสำคัญของสถาบันครอบครัว เมื่อเกิดสภาพที่เด็กถูกทอดทิ้งอย่างมากมาย และบิดามารดาที่แท้จริงของเด็กไม่สามารถเป็นผู้มีอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ ดังนั้น แนวคิดในการให้บริการครอบครัวทดแทนเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของเด็กจึงเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางขึ้นตามลำดับ(อภิญา เวชชัย 2528 : 73-74)

1.3.3 องค์ประกอบของบริการครอบครัวอุปถัมภ์

สันนิบาตสวัสดิการเด็กแห่งอเมริกา ได้กำหนดมาตรฐานขององค์ประกอบงานครอบครัวอุปถัมภ์ หรือบริการฝากเลี้ยงเด็กตามบ้านไว้ว่า จะต้องประกอบไปด้วยการพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากครอบครัวอุปถัมภ์ เพื่อสร้างประสบการณ์เกี่ยวกับครอบครัวรวมทั้งการสังคม สงเคราะห์ และบริการบำบัดอื่นๆ สำหรับเด็กและบิดามารดาที่แท้จริงของเด็ก ประสบการณ์เกี่ยวกับชีวิตครอบครัว นับว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการบรรลุดีภาวะและความสามารถในการยอมรับ และระดับประคองชีวิตครอบครัวของเด็กเอง ประสบการณ์เกี่ยวกับชีวิตครอบครัวนั้น ยังหมายรวมถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1) สัมพันธภาพทางอารมณ์ของเด็กกับสมาชิกอื่นๆ ภายในครอบครัว ญาติ พี่น้องและเพื่อน
- 2) การเรียนรู้ทางสังคมของเด็กในเรื่องพฤติกรรมมนุษย์ และความคาดหวังของกลุ่มวัฒนธรรม
- 3) การสังเกตบทบาทครอบครัว และรูปแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่
- 4) การจัดแบ่งความรับผิดชอบ การทบทวน และการจัดการภายในครอบครัว
- 5) การดำรงชีวิตของครอบครัวภายในชุมชน การใช้ทรัพยากรที่หาได้ในชุมชนนั้น และการเป็นส่วนตัวของชุมชน

องค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งของครอบครัวอุปถัมภ์ นอกจากครอบครัวแล้ว ยังต้องเกี่ยวข้องกับชุมชนนั้น การยอมรับและการตระหนักของชุมชนที่มีต่อครอบครัวอุปถัมภ์ และตัวเด็ก และยังรวมไปถึง สถาบันสังคมอื่นๆ ภายในชุมชนอีกด้วย เช่น โรงเรียน วัด สถาบันการศึกษา เป็นต้น

1.3.4 วัตถุประสงค์ของบริการครอบครัวอุปถัมภ์ การให้บริการครอบครัวอุปถัมภ์ มีวัตถุประสงค์ (กองสงเคราะห์เด็กและนุคคลวัยรุ่น 2533 : 1-2) ดังนี้

- 1) เพื่อให้เด็กได้มีบิดามารดา ผู้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์
- 2) เพื่อจัดให้มีการเลี้ยงดูเอาใจใส่ และบริการอื่นๆ ที่ดีที่สุด ซึ่งเหมาะสมกับความต้องการและการพัฒนาของเด็ก
- 3) เพื่อลดและป้องกันอันตรายที่มีผลต่อสุขภาพจิตของเด็ก ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้เมื่อแยกเด็กออกจากครอบครัวที่แท้จริง
- 4) เพื่ออำนวยความสะดวก ให้เด็กได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวอุปถัมภ์ โรงเรียน กลุ่มเพื่อน และชุมชน

5) เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็ก ให้พ้นจากประสบการณ์ ที่เป็นอันตราย ต่อสวัสดิภาพเด็ก

6) เพื่อเป็นการพัฒนาสังคม

1.3.5 การดำเนินงานของบริการครอบครัวอุปถัมภ์ งานครอบครัวอุปถัมภ์ดำเนินการ ตามระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการสงเคราะห์ เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ พ.ศ. 2544 โดยเด็กที่จัดหาครอบครัวอุปถัมภ์ให้ จะต้องมีอายุตั้งแต่แรกเกิด ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

เด็กที่สมควรจัดหาครอบครัวอุปถัมภ์ระยะสั้น ได้แก่

(1) เด็กที่เพิ่งได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ ตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

(2) เด็กที่สามารถจัดหาครอบครัวอนุธรรมได้แล้ว แต่ครอบครัวดังกล่าวยังไม่พร้อมด้วยเหตุผลอย่างหนึ่งอย่างใด ครอบครัวนั้นจะขอรับอุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ ก่อนได้ แต่ต้องไม่ขอรับการช่วยเหลือตามข้อ 15

เด็กที่สมควรจัดหาครอบครัวอุปถัมภ์ระยะยาว ได้แก่

(1) เด็กที่เพิ่งได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพที่ไม่สามารถจัดหาครอบครัวถาวรให้แก่เด็กได้

(2) เด็กที่เพิ่งได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ ซึ่งอยู่กับผู้อุปการะ หรือปกครองดูแลเด็กอยู่ก่อนแล้ว

1.3.6 ขั้นตอนการดำเนินงานสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ ขั้นตอนในการดำเนินการสงเคราะห์เด็กในครอบครัวนั้น จากการปฏิบัติงานของสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน สามารถสรุปได้ว่าการดำเนินงานแบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ๆ ดังนี้

1) การพิจารณาคุณสมบัติของผู้อุปการะเด็ก ผู้อุปการะเด็กจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(1) มีอายุที่สมควรได้รับอนุญาตให้เป็นผู้อุปการะและปกครองดูแลเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ จะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(2) มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งและที่อยู่นั้นจะต้องถูกสุขลักษณะ และมีอายุแก่กว่าเด็กไม่น้อยกว่าสิบห้าปี เว้นแต่อธิบดีจะพิจารณาเห็นสมควร

(3) มีอุปนิสัยและความประพฤติเหมาะสมที่จะเป็นผู้อุปการะหรือปกครองดูแลเด็ก

- (4) มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
- (5) มีเจตนาที่จะทำให้การอุปการะหรือปกครองดูแลเด็ก โดยไม่เคยเลี้ยงดูเด็กอย่างไม่เหมาะสม รวมทั้งพร้อมจะปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กรมประชาสงเคราะห์กำหนดในการรับเด็กไปอุปการะหรือปกครองดูแล
- (6) มีเวลาเลี้ยงดูเด็กและได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกทุกคนในครอบครัวที่จะรับเด็กไปอุปการะหรือปกครองดูแล
- (7) มีทรัพย์สินและรายได้ที่แน่นอน หรือฐานะมั่นคง เว้นแต่อธิบดีจะพิจารณาเห็นว่าหากให้การช่วยเหลือผู้อุปการะหรือปกครองดูแลเด็กตามระเบียบของทางราชการก็จะสามารถอุปการะและปกครองดูแลเด็กได้ตลอดไป
- (8) ไม่มีประวัติเคยกระทำความผิดตามกฎหมายอาญาจนได้รับโทษจำคุก เว้นแต่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ และไม่มีพฤติกรรมก้าวร้าว รุนแรงต่อบุคคลอื่น หรือประพฤตินิสิตธรรมและจารีตประเพณีอันดีงาม
- (9) เป็นผู้ที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงดูเด็ก จิตวิทยาเด็ก และพัฒนาการเด็ก
- 2) การติดตามการเลี้ยงดูเด็ก เมื่อได้รับการอนุมัติคุณสมบัติผู้ขออุปการะเด็กว่าเหมาะสมและอนุญาตให้รับเด็กไปอุปการะได้ นักสังคมสงเคราะห์จะเป็นผู้ไปเยี่ยมเยียนเด็ก และครอบครัวอุปถัมภ์เป็นประจำ โดยในปีแรกสามเดือนต่อครั้ง และในปีต่อไปอาจจะขยายเวลาออกติดตามความเหมาะสมของเด็กแต่ละราย แต่ต้องไม่น้อยกว่าปีละสองครั้ง การเยี่ยมเยียนเด็กนี้จะต้องปฏิบัติเป็นประจำตลอดไป จนกว่าเด็กจะมีอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ หรือได้เปลี่ยนวิธีการสงเคราะห์เด็กโดยขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ทั้งนี้การอุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ให้การดำเนินการได้เฉพาะภายในประเทศเท่านั้น โดยแบ่งประเภทการให้การสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ เป็น 2 ลักษณะ คือ
- (1) ครอบครัวอุปถัมภ์ที่ได้รับเงินช่วยค่าเลี้ยงดูเด็ก ครอบครัวที่ได้รับเงินช่วยค่าเลี้ยงดูเด็ก จะได้รับเงินช่วยค่าเลี้ยงดูเป็นรายเดือน เดือนละ 500 บาท ครอบครัวเหล่านี้จะเป็นครอบครัวที่เลี้ยงดูเด็กไว้เอง เนื่องจากถูกบิดามารดาทอดทิ้ง โดยผู้เลี้ยงดูเด็กอาจมีความสัมพันธ์เป็นญาติกับเด็ก หรือเป็นผู้รับจ้างเลี้ยงเด็ก ซึ่งได้เลี้ยงดูเด็กด้วยความรักและเข้าใจ มีคุณสมบัติที่จะอุปการะเด็กได้ แต่ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี เมื่อได้รับเงินช่วยค่าเลี้ยงดูก็สามารถแบ่งเบาภาระไปได้ ทำให้ไม่ต้องนำเด็กเข้าสถานสงเคราะห์ นอกจากเงินช่วยค่าเลี้ยงดูเด็กแล้ว ยังได้พิจารณาจ่ายเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่เด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ตามความจำเป็นด้วย

(2) ครอบครัวอุปถัมภ์ที่ไม่ได้รับเงินช่วยค่าเลี้ยงดูเด็ก ส่วนครอบครัวอุปถัมภ์ที่รับอุปการะเด็กแบบไม่รับเงินช่วยเหลือค่าเลี้ยงดูเด็กนั้น ก็ยังสามารถที่จะได้รับความช่วยเหลือยามเมื่อเกิดปัญหาต่างๆ จากการเลี้ยงดูเด็กจากนักสังคมสงเคราะห์และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้อย่างสม่ำเสมอ ครอบครัวที่ไม่รับเงินช่วยค่าเลี้ยงดูเด็ก ส่วนใหญ่มักมีความพร้อมในการให้การเลี้ยงดูเด็ก หากสามารถทำให้ครอบครัวได้มีความพร้อมที่จะรับเด็กไปอุปการะจะเป็นการเพิ่มจำนวนของครอบครัวอุปถัมภ์ได้ต่อไป

2. นโยบายและการดำเนินงานในการช่วยเหลือเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างฐานรากของสังคมให้เข้มแข็งและยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพของคนและการคุ้มครองทางสังคม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลมีคุณภาพและยั่งยืนให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีคุณภาพ มีความพร้อมที่จะรับกระแสการเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจยุคใหม่ได้อย่างรู้เท่าทัน บนพื้นฐานของการดำเนินชีวิตในทางสายกลาง โดยยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ อีกทั้งมีจิตสำนึกยึดมั่นในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความสามัคคีและความรักชาติ ด้วยเหตุนี้การพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคมจึงมุ่งเน้นการเสริมสร้างคนไทยให้มีคุณภาพ เป็นคนเก่ง คนดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถปรับตัวรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยมีการพัฒนาคุณภาพในทุกมิติ ทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา การเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะฝีมือ ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างหลักประกันความมั่นคงทางสังคม ให้ครอบคลุมประชาชนทุกคนตลอดทุกช่วงวัย โดยเฉพาะการคุ้มครองและช่วยเหลือกลุ่มคนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามอัตภาพ สามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว

การพัฒนาคนและสังคมในช่วงที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นบทบาทของภาครัฐที่เน้นการทำงานเชิงตั้งรับ เพื่อฟื้นฟูและแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น ตลอดจนมุ่งขยายบริการทางสังคมให้กระจายครอบคลุมประชากรอย่างทั่วถึง ทำให้คุณภาพชีวิตของคนไทยดีขึ้น แต่ปัจจุบันการดำเนินงานในเรื่องนี้ยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ เนื่องจากภาครัฐมีข้อจำกัดในเรื่องทรัพยากร เช่น งบประมาณ ด้านการพัฒนาคนยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง บุคลากรมีไม่เพียงพอในการให้บริการ เป็นต้น ส่งผลให้คนไทยส่วนใหญ่ไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี

สารสนเทศและวิทยาการใหม่ ๆ อย่างรู้เท่าทัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่กระแสโลกาภิวัตน์และเศรษฐกิจยุคใหม่มีผลกระทบต่อประชาชนอย่างกว้างขวาง

งานช่วยเหลือเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ หรือการจัดการครอบครัวทดแทนถือเป็นงานพัฒนาคุณภาพบุคคลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เนื่องจากเด็กเป็นบุคลากรสำคัญที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ สามารถสร้างครอบครัวและสังคมให้เข้มแข็ง ตามที่ภิญญา เวชยชัย (2527 : 38) ได้กล่าวไว้ว่า งานบริการด้านสวัสดิการเด็ก ซึ่งเป็นงานที่ได้จัดไว้ในสาขางานบริการสังคม ถือเป็นงานสังคมสงเคราะห์ทั่วไปประเภทหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาททางสังคม โดยมากปัญหาที่อยู่ในขอบเขตการช่วยเหลือของบริการนี้จะเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตร

การจัดการครอบครัวทดแทนเป็นบริการแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อให้การช่วยเหลือเด็กในกรณีที่เด็กไม่สามารถอยู่กับครอบครัวของตนเองได้ โดยเหตุผลประการใดประการหนึ่งก็ตาม กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (กรมประชาสงเคราะห์เดิม) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จะพยายามจัดการครอบครัวทดแทนชั่วคราวหรือครอบครัวถาวรให้แก่เด็ก ได้แก่ ครอบครัวอุปถัมภ์และครอบครัวบุญธรรม โดยการพิจารณาขอเด็กให้แก่ผู้มีจิตใจรักเด็ก ซึ่งสภาพครอบครัวอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีความต้องการที่จะขอรับเด็ก ไปอุปการะ ผู้ที่ประสงค์จะขอรับเด็กไปอุปการะนั้นจะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสมตามที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้กำหนดไว้ โดยมีนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้พิจารณาและออกเยี่ยมเยียนเด็กและผู้อุปการะเป็นประจำ เพื่อให้คำแนะนำในการเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด ผู้ที่รับเด็กไปอุปการะเลี้ยงดูแบบครอบครัวอุปถัมภ์อาจจะได้รับเงินช่วยเหลือค่าเลี้ยงดูจากทางราชการ แต่หากผู้รับเด็กไปอุปการะไม่ประสงค์จะรับเงินค่าช่วยเหลือเลี้ยงดู ทางราชการก็จะพิจารณาจ่ายเงินช่วยเหลือในการศึกษาของเด็ก ค่ารักษาพยาบาล และอื่น ๆ ตามความจำเป็นและเหมาะสมเป็นราย ๆ ไป

อวยชัย ชูเลาตระกูล (2546 : 2) กล่าวว่า บทบาทภารกิจของสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นหน่วยงานในส่วนภูมิภาคที่มีภารกิจในการให้บริการแบบครอบครัวอุปถัมภ์แก่เด็กกำพร้าที่บิดา และ/หรือมารดาเสียชีวิต หรือเด็กที่ถูกบิดา และ/หรือมารดาทอดทิ้งต้องอยู่ในความอุปการะของญาติหรือเพื่อนบ้าน หรือคนรู้จัก โดยได้รับการจัดสรรงบประมาณในการดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของเด็ก การที่เด็กต้องเผชิญชีวิตตามลำพัง แม้ว่าส่วนหนึ่งได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ซึ่งเป็นญาติและมีฐานะยากจน การดำเนินชีวิตรวมทั้งการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของเด็กจะเป็นไปด้วยความลำบาก ทั้งนี้รัฐได้จัดให้มีสวัสดิการและการช่วยเหลือแก่เด็กกำพร้าและเด็กถูกทอดทิ้ง เพื่อให้เด็กดำรงชีวิตอยู่ในบรรยากาศและ

สภาพแวดล้อมของครอบครัว อันจะมีผลให้เด็กได้รับความรัก ความอบอุ่นและมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการช่วยเหลือครอบครัวที่อุปการะเลี้ยงดูเด็กกำพร้า ซึ่งเป็นครอบครัวทดแทนให้กับเด็ก

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสัมพันธ์ภายในครอบครัว

3.1 ความหมายของครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีความสำคัญในสังคม ครอบครัวประกอบไปด้วยสมาชิกตั้งแต่สองคนขึ้นไป มาอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและผูกพันกัน โดยมีผู้ให้ความหมาย ดังต่อไปนี้

จรรยา สุวรรณทัต (2544 : 5) กล่าวว่า ครอบครัวเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคมมนุษย์ หน้าที่พื้นฐานของครอบครัว คือ การให้กำเนิดบุตรและเลี้ยงดูบุตรเพื่อสร้างสมาชิกใหม่ ในการสืบตระกูลต่อไป นอกจากนี้ครอบครัวยังมีหน้าที่สำคัญทางสังคม วัฒนธรรม การศึกษา และเศรษฐกิจในการถ่ายทอดคุณค่า วิธีการปฏิบัติและมาตรฐาน ความประพฤติต่าง ๆ ทางสังคม ให้แก่สมาชิกรุ่นใหม่ของสังคม จัดเป็นหน่วยสังคมแรกที่เชื่อมโยง ความผูกพันของสังคมและหล่อหลอมบุคลิกภาพของบุคคลในครอบครัวให้เป็นไปตามลักษณะสังคม วัฒนธรรมที่กำหนดไว้

จรรยา สุวรรณทัต ยังได้สรุปลักษณะครอบครัวที่สำคัญ ดังนี้

1. ครอบครัวผูกพันบุคคลเข้าไว้ด้วยกันโดยการสมรส หรือผูกพันทางสายโลหิต หรือโดยการรับบุตรบุญธรรม
2. สมาชิกของครอบครัว โดยปกติแล้วจะอยู่ร่วมกันภายใต้ครัวเรือนเดียวกัน
3. ครอบครัวเป็นหน่วยของการมีปฏิสัมพันธ์ หรือการสื่อสารระหว่างบุคคล ภายใต้บทบาทต่างๆ ทางสังคม
4. ภายในครอบครัวจะมีการสร้างสรรค์ และรักษาวัฒนธรรมร่วมกัน ซึ่งได้แก่แบบแผนการประพฤติ ปฏิบัติ ระหว่างบิดา มารดา และบุตร

รุจา ภูไพบูลย์ (2534: 9) กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุดสำหรับมนุษย์ที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโต และพัฒนาการตลอดชีวิต การที่บุคคลจะมีภาวะสุขภาพดี หรือเจ็บป่วยนั้น ได้รับอิทธิพลจากครอบครัวตลอดเวลา

จากความหมายของ “ครอบครัว” ข้างต้น สรุปได้ว่า ครอบครัว หมายถึง สภาพการอยู่ร่วมในครัวเรือนเดียวกันของบุคคล 2 คน ขึ้นไป และมีความสัมพันธ์กันโดยการสมรส หรือทางสายโลหิต และมีบทบาทหน้าที่ร่วมกันสนับสนุนด้านวัตถุและจิตใจ เพื่อการเจริญเติบโตของสมาชิกในครอบครัว

3.2 ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว

คำว่า “สัมพันธภาพ” ตามความหมายของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 1170) หมายความว่า ความผูกพัน ความเกี่ยวข้อง

เกษม คันติผลาชีวะ และกุลยา คันติผลาชีวะ (2528 : 217) ได้อธิบายว่า ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว เป็นรากฐานของการพัฒนาสุขภาพจิต การเลี้ยงดูต้องกอปรขึ้นด้วยความเข้าใจจิตใจของกันและกัน ความเป็นครอบครัวเกิดจากความผูกพันโดยสายเลือด โดยการแต่งงาน และไม่มีสิ่งใดจะเทียบได้กับความผูกพันทางจิตใจที่มีต่อกัน ความผูกพันนี้เกิดขึ้นจากความรู้สึกทางจิตใจที่ลึกซึ้ง สร้างสมด้วยประสบการณ์ที่มีร่วมกันตลอดระยะเวลาหลายปีหรือตลอดชีวิต

กมลลา แสงสีทอง (2526 : 8) อธิบายว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ตามบทบาทที่คนเรามีต่อสมาชิกอื่นในครอบครัว ถ้าความสัมพันธ์เป็นความปรองดองรักใคร่กลมเกลียวในครอบครัว นับว่าเป็นลักษณะสัมพันธภาพที่ดี แต่ถ้าเป็นความขัดแย้งหรือความรู้สึกที่เป็นอริต่อกัน ถือเป็นลักษณะของสัมพันธภาพที่ไม่ดีภายในครอบครัว

อัญมณี สมด้วง (2544 : 28) กล่าวว่า สัมพันธภาพในครอบครัว เป็นความสัมพันธ์ที่ราบรื่นระหว่างบุคคลในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นระหว่างพ่อ แม่ ลูก หรือผู้ปกครอง ซึ่งอาจจะเป็นพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่คนอื่น ๆ ได้แก่ ปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้าอา ทั้งผู้ที่มีสถานภาพเป็นผู้สมรส หรืออาจจะเป็นโสด ก็ได้ โดยความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวนั้น จะต้องเป็นความสัมพันธ์ที่ดี มีความเชื่อใจกัน รักใคร่ผูกพันกัน มีเวลาให้กัน ทำกิจกรรมร่วมกัน

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว เป็นความรักใคร่ ผูกพันกันอย่างใกล้ชิด การเคารพยกย่องกัน การยอมรับในบทบาทหน้าที่ที่พึงกระทำของสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน การทำกิจกรรมร่วมกัน การสื่อสารต่อกัน และปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว มีทั้งปัจจัยภายใน ได้แก่ สมาชิกครอบครัวใช้เวลาแก่กัน การสื่อสารที่ดี การทำกิจกรรมร่วมกัน และการจัดสรรทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม และปัจจัยภายนอกครอบครัว ได้แก่ กลุ่มที่อยู่ใกล้ชิดครอบครัว เช่น เครือญาติและเพื่อน และกลุ่มสนับสนุนทางสังคมอื่น ๆ เช่น ศาสนา การศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ สัมพันธภาพในครอบครัวยังเป็นสิ่งที่จะบ่งบอกได้ว่าสมาชิกในครอบครัวมีการปรับตัวอย่างไร และเป็นวิถีทางที่จะได้รู้จักตนเองและผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น

3.3 แนวคิดเรื่องสัมพันธภาพในครอบครัว

สายสุรี จุติกุล (2537 : 13-34) ได้รวบรวมแนวคิดเรื่องสัมพันธภาพและความรักในครอบครัวไว้ว่า คนเราต้องมีความรักและความอบอุ่นระหว่างกันและกัน ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี จะต้องมียุติกรรมที่แสดงความรักและความผูกพันในลักษณะต่อไปนี้

1. ต้องเอาใจใส่ ดูแล และเอื้ออาทรต่อกัน การเอาใจใส่ หมายถึง การดูแลสุขภาพของกันและกัน อาหารการกิน การเล่าเรียนของบุตร ความสะอาด การใช้จ่ายเงินทอง การเดินทางไปทำงานหรือไปโรงเรียน ความทุกข์หรือความสุขที่ต้องการระบาย
2. ต้องรู้จักคนที่รักเรา สามิ ภรรยา ต้องรู้และเข้าใจกันดี สำหรับบุตร บิดา มารดาก็ต้องเข้าใจกัน และมีความรู้เกี่ยวกับบุตร อุปนิสัยบุตร รู้ว่าบุตรชอบหรือไม่ชอบอะไร จุดเด่น จุดด้อย เป็นอย่างไร ทุกคนในครอบครัว จะต้องปรับความรู้จักซึ่งกันและกัน เพื่อให้มีการตอบสนองที่ดีต่อกัน
3. ต้องเคารพซึ่งกันและกัน หมายถึง การเคารพที่มาจากใจ การเคารพ ในลักษณะนี้ พฤติกรรมแสดงออกได้หลายอย่าง เช่น การฟังกัน การเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน การเกรงใจกัน เช่น บุตรเกรงใจบิดามารดา บิดามารดาก็ต้องเกรงใจบุตรความเกรงใจนี้รู้สึกว่ามีคุณค่า และจะช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดีขึ้น
4. ต้องมีความรับผิดชอบ หมายถึง การยอมรับความผิด หรือความชอบ การไม่รับผิดชอบของบิดามารดา และความไม่ถูกต้อง การเป็นต้นเหตุที่ไม่ดี ก็เป็นการแสดงความไม่รับผิดชอบ การทะเลาะหรือการละเมิดสิทธิของเด็ก สิทธิของบิดามารดา สิทธิของผู้สูงอายุหรือผู้พิการ ก็เป็นการไม่รับผิดชอบ มีบุตรแล้วไม่เลี้ยง มีบิดามารดาสูงอายุแล้วไม่เลี้ยง เป็นต้น
5. ต้องมีความไว้วางใจกัน ความไว้วางใจ เป็นรากฐานที่ทำให้เกิดสัมพันธภาพในครอบครัว ความไว้วางใจควรมีต่อกันทั้งทางกายทางใจ จะช่วยให้คนในครอบครัวมีความสุขสบาย ไร้กังวล หรือความกลัว เป็นที่พึ่งพาได้ ครอบครัวใดไม่ได้สร้างรากฐานที่ดีในเรื่องของความไว้วางใจ บุคลิกภาพของผู้เยาว์ในครอบครัวอยู่ในสภาพของการขาดความไว้วางใจ อาจนำไปสู่ภาวะของการเป็นคนก้าวร้าว เก็บกดหรือมีปมด้อย
6. ต้องให้กำลังใจซึ่งกันและกัน การให้กำลังใจก็คือ การให้พลังแก่สมาชิกในครอบครัว ให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข การให้กำลังใจอาจเป็นคำพูดและท่าทางที่ให้การสนับสนุนชมเชยเมื่อทำสิ่งที่ถูกต้อง แนะนำแนวทางในการหาทางออกเมื่อมีปัญหา ไม่ดูว่าหรือกล่าวโทษว่าเป็นความผิด

7. ต้องให้อภัยกันและกัน สมาชิกครอบครัวอยู่ด้วยกันหลายคน ต้องมีการกระทบกระทั่งกันบ้างไม่มากก็น้อย ถ้ามีความรักกันอยู่ก็ให้อภัยกันได้ ยกโทษให้ ในครอบครัวที่บุตรประพฤติผิด บิดามารดาก็ไม่ควรจดจำความผิดนั้น แล้วนำไปต่อว่าบุตรในโอกาสต่อ ๆ ไป เพราะเมื่อบุตรได้รับฟังความคิดของตนอยู่เสมอก็จะเกิดความ โกรธ ความไม่สบายใจ และอาจนึกว่าบิดามารดาไม่รักตน

8. ต้องรู้จักสื่อสารในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัวจะใช้ปิยวาจาระหว่างสามีภรรยา บิดามารดากับบุตร การสื่อสารอาจมีทั้งรูปแบบที่ใช้ภาษาท่าทาง ภาษาพูด การเขียน ฯลฯ การตำหนิกันก็ทำได้ แต่อาจเป็นคำตำหนิที่ใช้ถ้อยคำน่าฟัง

9. ต้องใช้เวลาด้วยกันอย่างมีคุณค่าและคุณภาพ สมาชิกในครอบครัวควรหาเวลาอยู่ด้วยกัน ตามได้สารทุกข์สุขดิบระหว่างกัน ช่วยกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่มี มีกิจกรรมร่วมกัน เช่น ไปเที่ยวทางไกล ไปเที่ยวสวนสาธารณะ รับประทานอาหารพิเศษร่วมกัน ไปเยี่ยมญาติ เป็นต้น

10. ต้องมีการปรับตัวตามภาวะที่เปลี่ยนแปลงของบุคคลในครอบครัว สภาวะของครอบครัวและสภาวะของสมาชิกที่มีได้อยู่นิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตัวอย่างเช่น บุตรที่เกิดใหม่เป็นทารก ก็จะเจริญเติบโตและมีพัฒนาการตามวัยอันเหมาะสม บิดามารดาจะต้องปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงของบุตร ตัวของบิดามารดาเองก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัย ดังนั้นสมาชิกในครอบครัวก็จะต้องตระหนักในเรื่องความเปลี่ยนแปลงนี้ และปรับตามความเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ในฐานะที่จะต้องสัมพันธ์กันกับความเปลี่ยนแปลงของคนอื่น

11. ต้องรู้จักภาระหน้าที่ในครอบครัว และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันในครอบครัว ต่างคนต่างมีบทบาทและหน้าที่ ทั้งบทบาทหน้าที่ต่อตนเอง และต่อสมาชิกในครอบครัว ซึ่งบทบาทและหน้าที่เหล่านี้ เกิดจากความคาดหวังของตนเองและความคาดหวังของแต่ละคนในครอบครัว ดังนั้นสมาชิกในครอบครัวจะต้องตกลงกันให้ได้ว่าเรื่องต่าง ๆ ที่จะบริหารครอบครัวให้เป็นสุขนั้น เป็นเรื่องของใครในสัดส่วนอย่างไร ร่วมกันอย่างไร

12. มีความใกล้ชิดทางสัมผัส การสัมผัส เช่น การกอดกัน โอบกั้นบ้าง เกี้ยวเขมหรือหอมแก้มกันในครอบครัว เป็นการแสดงความรักความอบอุ่นตามธรรมชาติของคน แต่การแสดงออกควรกระทำกันในครอบครัวระหว่างคนใกล้ชิด และแสดงความรักจริง ๆ เช่น เมื่อบุตรเล็ก ๆ เป็นทารก บิดามารดาก็ควรเอาแขนเข้ามากอด มาจูบ เพื่อแสดงความรักและให้ความอบอุ่น และเพิ่มความมั่นใจให้แก่บุตร แต่เมื่อโตขึ้นก็อาจจะห่างไป

สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์ (2544 : 16-21) กล่าวว่า สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว น่าจะมีองค์ประกอบสำคัญ คือ การปฏิบัติบทบาทพันธกิจของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัว การใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ และการสื่อสารที่ดีในครอบครัว ดังนี้

1. การปฏิบัติตามบทบาท พันธกิจของสมาชิกในแต่ละคน ในครอบครัวได้เหมาะสม และเกิดสัมพันธภาพที่ราบรื่น และมีความสุข บทบาทในฐานะสามีต่อภรรยา ภรรยา มีต่อสามี บิดามีต่อบุตร หากสามีมีบิดามารดาของตนเอง รวมทั้งพี่น้อง และเครือญาติ หากทุกคนปฏิบัติพันธกิจอย่างสอดคล้องกันได้เรียบร้อย และบรรลุเป้าหมาย ย่อมเกิดสัมพันธภาพที่ดี ในครอบครัวและเครือญาติ

2. การใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ โดยคำนึงถึงความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ คือ ทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาในเรื่องต่างๆ เช่น

2.1 ความแตกต่างระหว่างบุคคลจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมที่สำคัญ คือ การเลี้ยงดู ซึ่งทำให้แต่ละคน มีความเป็นอยู่ต่างกัน และลักษณะนิสัยที่แตกต่างกัน การอบรมเลี้ยงดูจึงเป็นปัจจัยมูลฐานที่สำคัญอย่างยิ่งในการใช้ชีวิต ที่แตกต่างกันของมนุษย์

2.2 ความแตกต่างระหว่างวัย ความสุขตามวัยของบุคคลไม่เหมือนกัน ซึ่งจำแนกเป็น

2.2.1 วัยเด็ก สิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้เด็กมีความสุขนั้น คือ ความรัก ความอบอุ่น เป็นความต้องการพื้นฐานที่สำคัญมากสำหรับเด็ก เช่นเดียวกับการเจริญเติบโตของร่างกาย

2.2.2 วัยรุ่น เมื่อบุคคลก้าวเข้าสู่วัยรุ่น ความคาดหวังความต้องการ ได้รับหรือให้กับสังคมเปลี่ยนไป ความสุขจะอยู่กับการได้ทำงานร่วมกับกลุ่ม ต้องการมิตรภาพ ความเข้าใจ ต้องการเพื่อน และต้องการคำแนะนำ

2.2.3 วัยผู้ใหญ่ วัยผู้ใหญ่มีความสุขอยู่ที่ความสำเร็จในชีวิต คือ ครอบครัว มีอาชีพ ฐานะมั่นคง ผู้มีความสุขในวัยผู้ใหญ่ได้ ต้องเป็นผู้ที่มีความสุขมาแต่วัยเด็กและวัยรุ่น ถ้าวัยเด็กและวัยรุ่นมีปัญหา วัยผู้ใหญ่มักประสบปัญหา ในการปรับตัว หรือปรับชีวิตให้ประสบความสำเร็จ

2.2.4 วัยชรา ความสุขของวัยชรา อยู่ที่ความสัน โดษ การทำงาน ทำด้วย ความสุขใจ ไม่เกินกำลังของตนเอง

3. การสื่อสารที่ดี การสร้างสัมพันธภาพที่ดี จำต้องมีการสื่อสารที่ดี เพื่อช่วยให้ครอบครัวสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างสมาชิก การสื่อสารคือ กระบวนการรวมข่าวสาร ความคิดเห็น ตำนิยม ตลอดจนอารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น และเป็นวิถีทางที่จะได้รู้จักตนเอง และผู้อื่น ได้ดียิ่งขึ้น

สรุปแนวคิดเรื่องสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี ควรมีการให้ความรักการดูแลเอาใจใส่ เลี้ยงดู มีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน มีความไว้วางใจ ให้กำลังใจ โอกาสเวลา ความใกล้ชิด ความต้องการด้านร่างกายและจิตใจ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาวะครอบครัวและสมาชิก เพื่อเพิ่มความสัมพันธ์ที่มั่นคงของครอบครัว

4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถในการปรับตัว

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว

ในทางสังคมวิทยา การปรับตัวจะประกอบไปด้วยกระบวนการย่อย 2 ประการ คือ การคิดเปลี่ยนแปลงซึ่งหมายถึงการปรับตัวทางชีวภาพ หรือทางร่างกายกับการทำให้อยู่ในภาวะเหมาะสม (accommodation) หรือหมายถึง การปรับตัวในทางสังคม (social adjustment) จะเป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายของกระบวนการปรับตัวในครั้งหนึ่ง ๆ การปรับตัวในทางสังคมจะเกิดจากการที่มีประสบการณ์ทางสังคมของบุคคล มิได้จากการถ่ายทอดโดยเชื้อชาติหรือกรรมพันธุ์

ในทางจิตวิทยาได้พิจารณาองค์ประกอบของการปรับตัวแตกต่างกันหลายลักษณะ แต่ที่เป็นที่ยอมรับกันมาก คือ การพิจารณาในแง่การปรับตัวภายในตัวเอง การพิจารณาในแง่การปรับตัวต่อสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และการพิจารณาในแง่การปรับตัวตามขั้นตอนการพัฒนาของชีวิต

โรเจอร์ (Roger, 1974 อ้างถึงใน อริศรา วิริยะปราโมทย์ 2539 : 26-27) พิจารณาการปรับตัวในแง่ของการปรับตัวภายในตนเองของบุคคล โดยเน้นว่าการปรับตัวของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับประสบการณ์เก่า และการเรียนรู้ของตนเองว่าตรงสภาพความเป็นจริงแค่ไหน โรเจอร์เชื่อว่าถ้าบุคคลสามารถรับรู้ตามสภาพความเป็นจริง บุคคลนั้นก็ปรับตัวได้ดี เพราะเขาสามารถยอมรับตนเองในทุก ๆ ด้านถึงแม้ว่ามันเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดีก็ตาม การที่บุคคลสามารถปรับตัวได้ดี เนื่องจากเขารู้จักยึดหยุ่น สามารถรับประสบการณ์ใหม่ได้และผลจากการปรับตัวของแต่ละบุคคลนี้เองที่ทำให้บุคลิกภาพของบุคคลนั้นเปลี่ยนแปลงไป

วิลเลียมสัน (Williamson, 1950 อ้างถึงใน อริศรา วิริยะปราโมทย์ 2539 : 25) ได้พิจารณาแยกแยะปัญหาการปรับตัวของบุคคลในแง่ของการปรับตัวต่อสภาพการณ์ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ไว้ 5 ประการ คือ

1) ปัญหาของบุคลิกภาพ รวมถึง ปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกัน
ปัญหาทางครอบครัว ตลอดจนปัญหาการปรับตัวทางสังคม

- 2) ปัญหาทางการศึกษา รวมถึง ปัญหาการเลือกวิชาเรียน นิสัยทางการเรียน ปัญหาการอ่าน ปัญหาทางการเรียนและแรงจูงใจต่ำ
- 3) ปัญหาทางอาชีพ รวมถึงความลังเลใจ ไม่แน่ใจในการเลือกอาชีพยังตัดสินใจไม่ได้หรือยังไม่มีโครงการอาชีพ หรือ เลือกอาชีพไม่ได้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่าง ความสนใจและความสามารถในด้านนั้น ๆ
- 4) ปัญหาทางเศรษฐกิจ รวมถึงการขาดแคลนทุนทรัพย์ การมีความจำเป็นรีบด่วน ในการหาทุนเรียนด้วยตนเอง
- 5) ปัญหาทางสุขภาพ รวมถึงปัญหาการปรับตัวต่อสุขภาพ และความบกพร่องทางกาย

ฮาวิกเฮิร์สต์ (Harvighurst, 1953 อ้างถึงใน อริศรา วิริยะปราโมทย์ 2539 : 25 -26) ได้พิจารณาการปรับตัว ในแง่การเรียนรู้งานตามขั้นตอนพัฒนาของชีวิต ซึ่งหมายถึง งานที่ทุกคน จะต้องเรียนรู้ควบ ไปด้วยกับขั้นตอนพัฒนาของชีวิตซึ่งมีลักษณะเฉพาะในแต่ละวัย ความสำเร็จในการ พัฒนาดังกล่าวจะทำให้บุคคลนั้นเป็นสุขนำไปสู่ความสำเร็จในงานพัฒนาขั้นต่อไป งานตามขั้น พัฒนาการที่จะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับวัยรุ่นมี 10 ประการ คือ

- 1) การรู้จักสร้างสัมพันธที่เข้ากับเพื่อนร่วมรุ่นราวคราวเดียวกันทั้งเพศเดียวกันและต่างเพศ
  - 2) ความสามารถในการปรับตัวตามบทบาทที่เหมาะสมกับเพศของตน
  - 3) ความเข้าใจยอมรับพัฒนาการทางร่างกายของตนและใช้อย่างมีประสิทธิภาพ
  - 4) ความผูกพันกับบิดามารดาและผู้ใหญ่โดยเป็นตัวของตัวเองไม่ต้องพึ่งพิงทางอารมณ์แบบเด็ก
  - 5) ความเชื่อมั่นในเศรษฐกิจการเงินของตน
  - 6) การเลือกเพื่อเตรียมตัวเพื่องานอาชีพ
  - 7) การเตรียมตัวเพื่อชีวิตสมรส และชีวิตครอบครัว
  - 8) การพัฒนาทักษะทางด้านสติปัญญาและความคิดรวบยอดที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดี
  - 9) การพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม
  - 10) การพัฒนาค่านิยมและจริยธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน
- ความสามารถในการปรับตัว หมายถึง การที่บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีกรอบสนองออกมาในด้านการดูแลกิจวัตรประจำวัน และสุขภาพ การเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านบทบาทหน้าที่ และด้านการพึ่งพาผู้อื่น

4.2 ทฤษฎีด้านพัฒนาการและการปรับตัว

สำหรับทฤษฎีในด้านพัฒนาการและการปรับตัวที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกทฤษฎีพัฒนาการทางจิต-สังคม (Psycho-social Developmental Theory) ของ อีริกสัน (Erikson, 1992 อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล 2540 : 37-40) และทฤษฎีการปรับตัว (Adaptation Model) ของ รอย (Roy, 1976 อ้างถึงใน อริศรา วิริยะปราโมทย์ 2539 : 27) มาเป็นกรอบในการศึกษา เนื่องจากเห็นว่า การปรับตัวในช่วงวิกฤตของวัยรุ่นอาจสืบเนื่องมาจากการปรับตัวในวัยเด็ก และส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งทฤษฎีพัฒนาการทางจิต-สังคมจะกล่าวถึงพัฒนาการตั้งแต่วัยแรกเกิดจนถึงวัยสูงอายุได้อย่างครอบคลุม และทฤษฎีการปรับตัวของรอยจะกล่าวถึงการปรับตัวของบุคคลครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย อत्मโนทัศน์ บทบาทหน้าที่และสังคม

4.2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจิต-สังคม

ทฤษฎีพัฒนาการทางจิต-สังคม (Erikson, 1992 อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล 2540 : 37 – 40) กล่าวถึง ความสัมพันธ์ทางกายและสิ่งแวดล้อมทางสังคมว่ามีอิทธิพลต่อพัฒนาการของมนุษย์ และพัฒนาการบุคลิกภาพ

ทฤษฎีนี้ได้แบ่งชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยผู้ใหญ่ เป็น 8 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนบอกระยะอายุไว้อย่างสังเขป ระยะอายุนี้นี้เป็นการแบ่งอย่างคร่าวๆ เพราะแตกต่างกันไปในรายบุคคลและแตกต่างกันไปตามอิทธิพลของสังคม-วัฒนธรรม สี่ขั้นตอนแรกเป็นระยะวัยทารกและวัยเด็ก ขั้นตอนที่ทำเป็นระยะวัยรุ่น สามขั้นตอนสุดท้ายเป็นช่วงวัยผู้ใหญ่

คำว่า ขั้นตอน (stage) หมายความว่า มนุษย์มีกระบวนการพัฒนาการเป็นขั้น ๆ จากลำดับหนึ่งไปสู่อีกลำดับหนึ่งเหมือนการขึ้นบันได ไม่มีการข้ามขั้น พัฒนาการลำดับขั้นย่อมมีผลกระทบสืบเนื่องต่อพัฒนาการลำดับต่อ ๆ ไป อีริกสัน เน้นว่าลักษณะสัมพันธ์ภาพที่บุคคลมีกลุ่มบุคคลต่างๆ (เช่น พ่อ แม่ เพื่อน สามี-ภรรยา) และข้อขัดแย้งทางสังคมจิตวิทยา (psychosocial crises) ที่เกิดจากความสัมพันธ์นั้นๆ เป็นจุดกระตุ้นให้บุคคลมีพฤติกรรมและพัฒนาบุคลิกภาพในรูปแบบต่างๆ ตามลำดับวัย ตั้งแต่เกิดจนถึงวัยสูงอายุ

สำหรับขั้นตอนที่ 5 การค้นพบอัตลักษณ์แห่งตนกับการไม่เข้าใจตนเอง (identity vs. identity diffusion) ระยะนี้เป็นระยะวัยรุ่นที่มีอายุ 12 – 18 ปี ที่ความขัดแย้งมีลักษณะวิกฤตยิ่งกว่าช่วงอื่น เพราะเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างความเป็นเด็กและความเป็นผู้ใหญ่ ถ้าหากไม่สามารถแก้ไขภาวะวิกฤตให้ลุล่วงด้วยดีพอสมควร เด็กวัยรุ่นผู้นั้นก็จะกลายเป็นเด็กวัยรุ่นที่มีอัตลักษณ์สับสนและกลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพสับสน ไม่นั่นคง

สภาพทางจิตใจที่สำคัญประการหนึ่งของเด็กวัยรุ่น ได้แก่ การแสวงหาอัตลักษณ์แห่งตนเอง เพื่อรู้จักตนเองในแง่มุมต่างๆ เช่น ความชอบ ความสนใจ ความปรารถนาในชีวิต ปรัชญาในชีวิต อาชีพที่ตนประสงค์ เพื่อนต่างเพศที่ตนปรารถนาจะคบหรือเลือกเป็นคู่ชีวิต ความถนัดเฉพาะตน ฯลฯ ในขณะที่เดียวกันเด็กวัยรุ่นก็ต้องผสมผสานลักษณะเฉพาะตนในแง่มุมต่างๆ ให้เข้ากันได้กับความเป็นจริงของครอบครัว วัฒนธรรม ค่านิยมของสังคม ของกลุ่มเพื่อนร่วมวัย

วัยรุ่นผู้ไม่รู้จักสมรรถภาพและคุณลักษณะของตนคือพอสสมควร ไม่สามารถประสานอัตลักษณ์ของตนกับโครงสร้างของสังคม จึงมักกลายเป็นวัยรุ่นที่หลงตนลืมตน และมีตนอันสับสน วัยรุ่นเหล่านี้เป็นวัยรุ่นที่ว้าเหว่ ไม่เป็นตัวของตัวเอง เหนงหางอย ชี้กั้วล ตัดสินใจไม่ได้ รู้สึกว่าตนถูกทอดทิ้งจนอาจกลายเป็นอันธพาล ดิคาเสพตติ ขาดความรู้สึกรับผิดชอบต่อตนเอง

พัฒนาการที่พึงประสงค์ คือ ความสมดุลระหว่างการรู้จักอัตลักษณ์ของตนเองอย่างดีกับความสับสนเพราะยังไม่เข้าใจตนเอง จะพัฒนาความรู้สึกจงรักภักดีต่ออุดมคติ ปรัชญาชีวิต กลุ่มบุคคล ศาสนา วัฒนธรรม ในขณะเดียวกันความรู้สึกจงรักภักดีนี้จะส่งผลให้เด็กคลายความสับสนในตนเอง จะช่วยให้เด็กผ่านพ้นช่วงวิกฤตในชีวิตไปได้ด้วยดี

4.2.2 ทฤษฎีการปรับตัว

รอย (Roy, 1976 อ้างถึงในอารี ทองทัฬ 2531 :37) ได้อธิบายว่า มนุษย์เป็นหน่วยเดียวไม่อาจแยกร่างกายและจิตใจออกจากกันได้ สิ่งกระทบใด ๆ ก็ตาม ที่เข้ามาสู่ระบบชีวิตไม่ว่าจะเข้ามากระทบโดยตรงต่อหน่วยใด ๆ จะมีผลกระทบกระเทือน ไปทั้งระบบ และการตอบสนองที่เกิดขึ้นจะเป็นการตอบสนองร่วมอันเกิดจากการทำงานประสานกันของหน่วยย่อย พฤติกรรมการตอบสนองดังกล่าวจะปรากฏชัดเจนมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับชนิดและความรุนแรงของสิ่งที่มากระทบ ตลอดจนความสามารถในการปรับตัวของมนุษย์

สาระสำคัญของทฤษฎีการปรับตัวของรอย คือ มนุษย์ประกอบด้วยสรีระจิตใจ สังคม ที่จะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สิ่งกระตุ้นเหล่านี้ต้องการตอบสนองซึ่งอาจจะเป็นการปรับตัวอย่างเหมาะสม (adaptive) หรือปรับตัวไม่เหมาะสม (maladaptive) สิ่งกระตุ้นดังกล่าว หมายถึง สิ่งเร้า ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ สิ่งเร้าเฉพาะ (focal stimulus) ได้แก่ สิ่งเร้าที่มนุษย์เผชิญอยู่โดยตรง สิ่งเร้าร่วม (contextual stimulus) คือ สิ่งเร้าที่มีอยู่ทั่วไปในสิ่งแวดล้อมนอกเหนือจากสิ่งเร้าเฉพาะของตัวเอง และสิ่งเร้าแฝง (residual stimulus) หมายถึงลักษณะเฉพาะของตนเอง เช่น ความเชื่อ ทศนคติ อุปนิสัย ค่านิยม เป็นต้น

1) ข้อตกลงพื้นฐาน เป็นข้อความที่ได้รับการยอมรับโดยไม่จำเป็นต้องมีการพิสูจน ซึ่งข้อตกลงพื้นฐานของทฤษฎีการปรับตัวของรอย มีดังนี้

(1) บุคคล คือ สิ่งมีชีวิตที่ประกอบด้วยองค์ประกอบด้าน สรีระ จิตใจ และสังคม ข้อตกลงนี้ระบุว่า ธรรมชาติของบุคคลจะประกอบด้วย องค์ประกอบด้านชีววิทยา เช่น รูปร่าง ทางกาย และทางสรีระวิทยา ในขณะที่เดียวกันก็จะประกอบด้วยองค์ประกอบด้านจิตใจ และสังคม พฤติกรรม ของแต่ละคนจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพฤติกรรมของบุคคลอื่น ๆ ในกลุ่ม ดังนั้น การวิเคราะห์บุคคลจำเป็นต้องใช้ความรู้ทางด้านชีววิทยา จิตวิทยา และสังคมวิทยาร่วมกับแนวคิดที่ว่ามนุษย์เป็นหน่วยเดียวไม่อาจแบ่งแยกได้

(2) บุคคลมีปฏิกริยากับสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา ในแต่ละวันบุคคลต้องเผชิญกับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อันมีผลกระทบต่อบุคคลทั้งด้านชีวภาพ จิตใจ สังคม ทำให้บุคคลต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา

(3) บุคคลใช้กลวิธีที่มีมาแต่กำเนิด และที่ได้มาภายหลังจากการเรียนรู้ทั้งที่เกี่ยวกับชีวภาพ จิตวิทยา สังคม ในการปรับตัวให้เผชิญกับโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

(4) สุขภาพและการเจ็บป่วยเป็นมิติหนึ่งของสิ่งมีชีวิตที่บุคคลไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้

(5) บุคคลต้องปรับตัวเพื่อเป็นการตอบสนองในทางบวกต่อสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

(6) การปรับตัวของบุคคลเป็นการทำหน้าที่ตอบสนองสิ่งเร้าที่บุคคลกำลังเผชิญ และเกี่ยวข้องกับระดับการปรับตัวของบุคคลนั้น ระดับการปรับตัวของบุคคลถูกกำหนดโดยผลของสิ่งเร้าที่มีต่อบุคคลนั้น สิ่งเร้ามีอยู่ 3 กลุ่ม คือ

ก. สิ่งเร้าโดยตรง คือ สิ่งเร้าที่บุคคลกำลังเผชิญอยู่ขณะนั้น เช่น การถูกออกจากงาน หรือการสูญเสียบุคคลที่เป็นที่รัก

ข. สิ่งเร้าร่วม คือ สิ่งเร้าอื่น ๆ ที่มีอยู่ในขณะนั้นนอกเหนือจากสิ่งเร้าโดยตรง และมีความเกี่ยวข้องกับการปรับตัวของบุคคลนั้น โดยทั่วไปจะรวมถึงองค์ประกอบทางพันธุกรรม ระยะเวลาการของบุคคล บทบาทหน้าที่ เป็นต้น

ค. สิ่งเร้าแฝง หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่เป็นอยู่ขณะนั้น และมีผลต่อสถานการณ์นั้น ๆ เช่น ความเชื่อ ทศนคติ ประสบการณ์เดิม หรือบุคลิกภาพเฉพาะตัว

(7) การปรับตัวของบุคคลมีขอบเขตจำกัด หมายความว่า ถ้าสิ่งเร้าอยู่ในขอบเขตบุคคลจะตอบสนองทางบวก แต่ถ้าสิ่งเร้าอยู่นอกขอบเขตบุคคลจะไม่สามารถตอบสนองในทางบวกได้

(8) แบบของการปรับตัวของบุคคลมีอยู่ 4 แบบ ด้วยกัน คือ การปรับตัวตามความต้องการทางสรีระวิทยา การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ และการปรับตัวด้านความสัมพันธ์ซึ่งพาระหว่างกัน

2) แนวทางที่มนุษย์ปรับตัว เพื่อให้มีความมั่นคงด้านสรีระ จิตใจ และสังคมจะแสดงออกในพฤติกรรม 4 ประเด็น (Roy 1976 อ้างถึงใน อริศรา วิริยะปราโมทย์ 2539 : 27) ดังนี้

(1) พฤติกรรมการปรับตัวตามความต้องการด้านสรีระวิทยา (Physiological needs) มีพื้นฐานมาจากความมั่นคงด้านร่างกาย โดยพิจารณาจากพฤติกรรม การตอบสนองความต้องการปฐมภูมิ ได้แก่ ความต้องการ การออกกำลังกาย การพักผ่อน อาหาร น้ำ การขับถ่าย ออกซิเจน และการรักษาภาวะสมดุลของร่างกาย

(2) พฤติกรรมการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ (self-concept) มีพื้นฐานมาจากความต้องการความมั่นคงทางด้านจิตใจเช่นกัน แบ่งเป็น

ก. อัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย (physical self) เกี่ยวกับรูปร่างหน้าตา ความเป็นตัวตนของบุคคล

ข. อัตมโนทัศน์ส่วนบุคคล (personal self) ประกอบด้วย อัตมโนทัศน์ศีลธรรมจรรยา (moral-ethical self) อัตมโนทัศน์ด้านความมั่นคง อันเกิดจากความเสมอต้นเสมอปลาย (self-consistency) อัตมโนทัศน์ด้านปณิธานและความคาดหวังที่ตนมี (self ideal and expectation) อัตมโนทัศน์ด้านคุณค่าและความสำคัญ (self esteem)

(3) พฤติกรรมการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ (role function) เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในสังคม ในการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม และทำงานร่วมกับคนอื่น ทั้งนี้เพื่อคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม

(4) พฤติกรรมการปรับตัวด้านความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้อื่น (interdependence relation) การที่คนเราต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องและพึ่งพาตนเอง (independence) การพึ่งพาผู้อื่น (dependence) และการให้ผู้อื่น ได้พึ่งพาคอนมีส่วนช่วยให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจและสังคม

ผู้วิจัยได้นำแนวทางการปรับตัวของบุคคลตามทฤษฎีของรอย มาปรับใช้เพื่อให้เด็กกำพร้าและผู้ปกครองสามารถเข้าใจคำถามได้ง่ายขึ้น โดยการปรับตัวตามความต้องการด้านสรีระวิทยาจะปรับเป็นการปรับตัวด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันและสุขภาพ การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์จะปรับเป็นการปรับตัวด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่จะแบ่งเป็น

การปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ สำหรับการปรับตัวด้านความสัมพันธ์พึ่งพาระหว่างกันจะปรับเป็นการได้รับความช่วยเหลือจากสังคม

นอกจากนี้ รอย (Roy , 1981 อ้างถึงในสุจิตรา เหลืองอมรเลิศ 2533 : 10-11) ได้ระบุปัญหาที่พบได้บ่อยในการปรับตัว ดังนี้

1) การปรับตัวตามความต้องการด้านสรีระ

(1) การออกกำลังกายและการพักผ่อน ได้แก่ การมีกิจกรรมมากเกินไป ความอ่อนเพลีย และการนอนไม่หลับ

(2) อาหาร ได้แก่ การคลื่นไส้ อาเจียน รับประทานอาหารไม่ได้

(3) การขับถ่าย ได้แก่ ท้องผูก อุจจาระร่วง

(4) น้ำและอิเล็กโทรไลต์ ได้แก่ ภาวะขาดน้ำ การบวม

(5) ออกซิเจน ได้แก่ การหายใจเป็นลม

(6) การไหลเวียนโลหิต ได้แก่ ภาวะช็อค การคั่งค้าง

(7) การควบคุมอุณหภูมิ ได้แก่ มีไข้ อุณหภูมิต่ำกว่าปกติ

(8) การควบคุมความรู้สึก ได้แก่ ความเจ็บปวด ระดับความคับข้องใจ

(9) การควบคุมระบบต่อมไร้ท่อ มีระดับความเครียดสูง ความผิดปกติของประจำเดือน

2) การปรับตัวด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง

(1) ส่วนกายภาพ ได้แก่ ความรู้สึกเศร้าหลังจากที่ได้รับการผ่าตัดอวัยวะ

สำคัญออก

(2) ส่วนของศีลธรรมจรรยา ได้แก่ การเจ็บป่วยของเด็กเนื่องจากไม่เชื่อฟัง

พ่อแม่

(3) ส่วนตนด้านความสอดคล้องภายใน ได้แก่ ความรู้สึกวิตกกังวล

(4) ส่วนตนด้านความคาดหวังและตนเองในความรู้สึก ได้แก่ ความรู้สึกไม่มี

ความหวังในอนาคต ความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในอนาคต

(5) ส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่ ความรู้สึกก้าวร้าว

ไม่ชอบพูดคุยกับใคร

3) การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่

(1) ความล้มเหลวในการแสดงบทบาท คือ การรับรู้ที่ไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบทบาทได้

(2) ความขัดแย้งในบทบาท คือ การรับรู้ความคาดหวังของบุคคลอื่นเกี่ยวกับกิจกรรมตามบทบาทแตกต่างจากความคาดหวังของตนเอง

4) การปรับตัวด้านการได้รับความช่วยเหลือจากสังคม

ปัญหาที่พบบ่อย ได้แก่ ความรู้สึกห่างเหิน ความก้าวร้าว เหวง เป่ล่าเปลี่ยน การแข่งขัน ถูกแยกจากกัน

นอกจากนี้ มนูญ คณะวัฒนา (อ้างถึงในจิตติมาพันธ์ ฅ เชียงใหม่ 2546 : 45-46) ได้กล่าวถึงลักษณะของคนที่ปรับตัวได้ดีไว้ดังนี้

1) ความรู้เกี่ยวกับตนเอง (self-knowledge) ผู้ที่ปรับตัวได้ดีคือ ผู้ที่รู้จักพลังจิตใจ และจิตใจ ความปรารถนา ความทะเยอทะยาน ความรู้สึก ความสามารถ และอารมณ์ต่างๆ ของตนเอง นั่นคือ จะต้องเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับตนเองให้หมดทั้งพฤติกรรม และความรู้สึกของตัวเอง

2) ความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนมีค่า (self-esteem) ประกอบด้วยความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และความสามารถที่จะทำหน้าที่ให้แก่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ความรู้สึกมั่นคงอบอุ่น (feeling of security) คนที่ปรับตัวดีจะมีความรู้สึกว่าตนได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและที่สำคัญที่สุดคือการมีอิสระในการแสดงออกต่อสถานการณ์ทางสังคมที่แตกต่างกัน

4) ความสามารถในการยอมรับและให้ความรัก (ability to accept and give affection) การปรับตัว หมายถึง ความสามารถที่จะสร้างความสัมพันธ์กับคนอื่นๆ นั่นคือสามารถล่วงรู้ถึงความรู้สึกของคนอื่นๆ เขารักษาความสัมพันธ์ที่มีทั้งการให้และการรับไว้ได้

5) ความพอใจต่อความปรารถนาทางกาย (satisfaction of bodily) คนที่ปรับตัวดีดีจะมีทัศนคติต่อการทำงานของร่างกายของตนเองอย่างสมบูรณ์ ไม่หมกมุ่น ครุ่นคิด วิตกกังวล

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการปรับตัว

5.1.1 ลักษณะของบุคคลที่ปรับตัวได้

ทินคอลลี (Tindall, 1959 อ้างถึงในอรพินทร์ ชุชม และอัจฉรา สุขารมณ์ 2533 : 7-8) ได้กล่าวถึงลักษณะการปรับตัวที่ดีไว้ 6 ประการ คือ

1) รักษาและคงไว้ซึ่งบุคลิกภาพ โดยอาศัยความสามารถในการผสมผสานความต้องการของคน กับพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อสนองความต้องการนั้น โดยพฤติกรรมดังกล่าวต้องเข้ากันได้กับสิ่งแวดล้อม

2) การปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม

3) การยอมรับสภาพความจริง

4) มีความมั่นคง

5) มีวุฒิภาวะ

6) มีอารมณ์ในลักษณะที่เป็นปกติเสมอ คือ สามารถควบคุมอารมณ์ไว้

ไม่ให้พุ่งชนไปกับสิ่งแวดล้อมภายนอก กล่าวคือ เมื่อพบความลำบากก็ไม่เสียใจจนหมดกำลังใจที่จะต่อสู้อุปสรรค เมื่อประสบความสำเร็จก็ไม่ดีใจจนลืมหิว

ลาซารัส (Lazarus, 1969 อ้างถึงในอรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ์ 2533 : 8) ได้กล่าวว่าการปรับตัวได้ดีนั้นจะมีการแสดงออก ดังนี้

1) มีความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง มีความภูมิใจในตนเอง ไม่มีปมด้อย ไม่เกรงกลัวตำแหน่งหน้าที่หรือความยิ่งใหญ่ ไม่ก้าวร้าว ในขณะเดียวกันก็ยอมรับความสามารถและความสำเร็จของผู้ที่เหนือกว่าคน

2) ยอมรับความเป็นจริง มีความกล้าที่จะเผชิญกับชีวิต แม้ว่าจะมีเหตุร้ายบางขณะก็ไม่ท้อแท้กล้าที่จะสู้เต็มกำลังความสามารถ

3) มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น เป็นผู้ที่มองบุคคลในแง่ดี ปราศจากอคติใด ๆ

4) ไม่มีปฏิกิริยาต่อสังคม หมายความว่า ไม่เป็นผู้ที่มีแต่ความเบื่อหน่าย ไม่มีการทะเลาะวิวาทบ่อย ๆ และไม่ยุติธรรมต่อบุคคลอื่น

5) ไม่เป็นผู้ที่มีความประพฤติด้อยหน่า เป็นบุคคลที่สามารถนำเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ไม่เป็นคนเก็บตัว

6) สร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี มีใจกว้างพอที่จะรับฟังความคิดเห็นและข้อโต้แย้งของผู้อื่น

7) ปราศจากนิสัยทางจิตที่กระทบกระเทือนบุคลิกภาพ

8) มีความเข้าใจและยอมรับสภาพของตนเอง รู้จุดเด่น และปมด้อยของตนเอง

9) ปฏิบัติการตามระเบียบของสังคม นั่นคือทำตนให้สอดคล้องกับมาตรฐานของสังคม

10) มีความรู้สึกเป็นมิตร ไม่รู้สึกว่าคุณถูกบังคับ

5.1.2 ลักษณะของบุคคลที่ปรับตัวไม่ได้

แคปแลน (Kaplan, 1959 อ้างถึงในอริศรา วิริยะปราโมทย์ 2539 : 42) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่เกิดจากการปรับตัวไม่เต็ม 6 ประเภทด้วยกัน คือ

- 1) พวกที่ชอบกระพริบตาบ่อย ๆ เลี้ยวริมฝีปาก ค้างค่อม กัดเล็บ กระดิกขา หรือปัสสาวะบ่อย ๆ พวกนี้เกิดจากความวิตกกังวล
- 2) พวกหมกมุ่นอยู่กับความเศร้าโศกเสียใจ ตื่นเต้นจนเกินไปไม่รับผิดชอบ งาน พวกนี้เกิดจากอารมณ์รุนแรง
- 3) พวกที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นทำงานคนเดียวไม่ได้ ขี้ระแวงขี้สงสัย ขาดเหตุผล ตัดสินใจไม่ได้ รู้สึกว่าตนเองขาดความสามารถและมีปมด้อย พฤติกรรมเหล่านี้เกิดจากขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์
- 4) พวกที่ชอบแสดงอาการก้าวร้าวผู้อื่น คำหุนหันพลุกซน พุดจาขวานผ่าซาก พวกนี้คิดว่าตนเองเหนือกว่าผู้อื่น
- 5) พวกที่พูดจาหยาบค้าย ขาดความสุภาพ ชอบขัดขืนคำสั่ง ชอบรังแกและทารุณสัตว์ตลอดจนชอบต่อต้านระเบียบวินัยโรงเรียน พวกนี้เกิดจากการต่อต้านสังคม
- 6) พวกที่เจ็บป่วยโดยขาดเหตุผล กินจุแต่หิวบ่อย บางครั้งอาเจียนและอุจจาระไม่เป็นเวลา พวกนี้มีสาเหตุจากจิตใจได้รับความกระทบกระเทือน

4.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวอุปถัมภ์และความสัมพันธ์กับเด็ก

ศรีทับทิม พานิชพันธ์ (2528 : 96) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การให้บริการสังคมที่มุ่งสู่การพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณี บริการฝากเลี้ยงเด็กตามบ้าน กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น กรมประชาสงเคราะห์” โดยทำการศึกษาจากเอกสารและผลงานวิจัย โดยวิเคราะห์ผลเชิงเปรียบเทียบข้อมูลและสถิติต่าง ๆ

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ลักษณะการให้บริการฝากเลี้ยงเด็กตามบ้าน (ครอบครัวอุปถัมภ์) ของกรมประชาสงเคราะห์เป็นบริการระยะยาว โดยบิดามารดาอุปถัมภ์จะรับเด็กไปอุปการะเลี้ยงดูจนเด็กโต บรรลุนิติภาวะหรือทำการสมรส ผู้อุปการะมีสิทธิที่จะส่งคืนเด็กในความอุปการะแก่กรมประชาสงเคราะห์เมื่อเกิดกรณีจำเป็นหรือเหตุสุดวิสัยขึ้น หรือเมื่อเด็กไม่ปรารถนาที่จะอยู่กับครอบครัวอุปถัมภ์อีกต่อไป

ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า ด้านหน่วยงานที่ปฏิบัติ คือ กรมประชาสงเคราะห์นั้น ควรเพิ่มงบประมาณด้านการให้บริการแก่ครอบครัวอุปถัมภ์ให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อการนำมาจัดหาครอบครัวอุปถัมภ์ที่จะให้การอุปการะเลี้ยงดูเด็กให้เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งเพิ่มนักสังคมสงเคราะห์ในงานครอบครัวอุปถัมภ์ เพื่อให้มีบทบาทและหน้าที่เพิ่มขึ้นด้วย

อภิญา เวชชัช (2528 : 66) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาแนวคิดและการปฏิบัติงานในการให้บริการครอบครัวอุปการะ” โดยได้ศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์ และศึกษาจากกรณีศึกษาของครอบครัวอุปถัมภ์ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ คือ กองสงเคราะห์เด็กและบุคคล

วัยรุ่น และหน่วยงานภาคเอกชน คือ สหทัยมูลนิธิ วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้านี้เพื่อให้ได้ทราบแนวคิดและพัฒนาการในการให้บริการแบบครอบครัวอุปถัมภ์ ที่ได้มีขึ้นในประเทศไทย รวมไปถึงปัญหาอุปสรรคในการให้บริการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสร้างภาพพจน์ที่ดีแก่งานครอบครัวอุปถัมภ์

ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดในการให้บริการแบบครอบครัวอุปถัมภ์ในประเทศไทย ได้มีกำเนิดมานานแล้ว โดยหน่วยงานที่เริ่มแรก คือ กรมประชาสงเคราะห์และให้บริการดังกล่าวนี้ มาจนถึงปัจจุบัน ต่อมาได้มีองค์กรภาคเอกชน คือ สหทัยมูลนิธิได้ให้ความสนใจและให้บริการดังกล่าวนี้กับเด็กในรูปแบบครอบครัวบุญธรรมและครอบครัวอุปการะ เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2519 และยังพบอีกว่า ในการให้บริการครอบครัวอุปถัมภ์ในระยะเริ่มแรกนั้นเป็นรูปแบบที่ได้รับการพัฒนาจนสามารถแก้ไขปัญหาและข้อบกพร่องของรูปแบบการให้บริการแบบเดิม คือ การส่งเด็กเข้าสถานสงเคราะห์ ในการศึกษาครั้งนี้ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของบิดามารดาอุปถัมภ์ กระบวนการคัดเลือกบิดามารดาอุปถัมภ์ สัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาอุปถัมภ์กับเด็ก

ยศพร ปัตนกุล (2540 : 98) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาทัศนคติในการเป็นครอบครัวอุปถัมภ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีครอบครัวในเคหะชุมชนรังสิต หมู่ 2 ต.รังสิต อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี” โดยได้ศึกษาจากข้อมูลเอกสาร การวิจัยภาคสนาม และการสังเกตการณ์ครอบครัว จำนวน 150 ครอบครัว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติในการเป็นครอบครัวอุปถัมภ์ของครอบครัวในชุมชนเพื่อศึกษาความต้องการบริการด้านต่าง ๆ ในการเป็นครอบครัวอุปถัมภ์ และเพื่อใช้ผลการศึกษาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาบริการครอบครัวอุปถัมภ์

ผลการศึกษาพบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีการยอมรับเด็กอยู่ในระดับสูงโดยไม่หวังประโยชน์จากการนำเด็กมาเลี้ยงดู ด้านความพร้อมที่จะรับเด็กไปอุปการะนั้น ครอบครัวส่วนใหญ่ยังไม่มีความพร้อมในด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลให้ครอบครัวส่วนใหญ่ยังต้องการบริการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ในรูปของการให้เงินช่วยเหลือหรือเป็นค่าเลี้ยงดูเด็กจากทางราชการ

กาญจนา ชื่นทองอร่าม (2544 : 111) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาทัศนคติของผู้มีบุตรยากต่องานครอบครัวอุปการะและงานครอบครัวบุญธรรม” โดยได้ศึกษาจากผู้มาใช้บริการและรับการรักษาที่เวชศาสตร์เจริญพันธุ์ แผนกสูติ-นรีเวชวิทยา โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย จำนวน 120 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจของผู้มีบุตรยากต่องานครอบครัวอุปการะและงานครอบครัวบุญธรรม

ผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติผู้มีบุตรยากต่องานครอบครัวอุปการะและครอบครัวบุญธรรมจากจำนวนประชากร 120 คน ที่เข้ารับการรักษาภาวะมีบุตรยากส่วนใหญ่ไม่มีบุตรมาก่อน และมีระยะเวลาสมรสไม่เกิน 5 ปี และมารักษาเป็นครั้งแรก จึงทำให้ประชากรเหล่านี้มีความหวัง

ในการรักษา ดังนั้น ผลการศึกษาที่ประชากรมีความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีต่องานครอบครัว อุปการะและงานครอบครัวบุญธรรม แต่ความสนใจที่จะใช้บริการมีน้อยเพราะไม่ต้องการเลี้ยงดู เด็กอื่นที่ไม่ใช่บุตรที่แท้จริงของตน

จงกลณี ดุษฎีเจริญ (2540 : 115) ได้ศึกษาเรื่อง สัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดามารดา การเห็นคุณค่าในตนเองกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ของโรงเรียนรัฐบาลแบบสหศึกษา จำนวน 3 แห่ง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 440 คน

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของวัยรุ่น ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง และสัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดามารดา และผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่าบิดามารดามีบทบาทสำคัญในการปรับตัวของวัยรุ่นเป็นอย่างยิ่ง หากบิดามารดาส่งเสริมการสร้างสัมพันธภาพภายในครอบครัว เช่น การให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตร มีเวลาให้กับบุตร มีความห่วงใยต่อกัน เพื่อช่วยให้วัยรุ่นตอนต้นสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคมได้

อรัญญา แพ้จู้ (2544 : 57) ได้ศึกษาเรื่อง "ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับทางจิตสังคมของวัยรุ่นชายที่ได้รับการบำบัดรักษาการคิดสารเสพติด" โดยศึกษากลุ่มวัยรุ่นชายที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี จำนวน 150 คน ที่เข้ารับการรักษาแบบผู้ป่วยนอกที่ศูนย์บำบัดรักษาเสพติด จังหวัดเชียงใหม่ตั้งแต่กันยายน 2543 – มกราคม 2544 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับของการเห็นคุณค่าในตนเอง การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน และการปรับทางจิตสังคมของวัยรุ่นชายที่ได้รับการบำบัดรักษาการคิดสารเสพติด

ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นชายที่ได้รับการบำบัดรักษาการคิดสารเสพติดมีมองเห็นคุณค่าในตนเอง การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน และการปรับทางจิตสังคมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการปรับทางจิตสังคมของวัยรุ่นชายที่ได้รับการรักษาการคิดสารเสพติด

จิตติมาพันธ์ ณ เชียงใหม่ (2546 : 101) ได้ศึกษาเรื่อง การสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของเด็กกำพร้าที่พ่อแม่เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กกำพร้าที่พ่อแม่เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์มีอายุระหว่าง 10 – 18 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอสันป่าดอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 11 ราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสนับสนุนทางสังคมที่มีผลต่อการปรับตัวของเด็กกำพร้าที่พ่อแม่เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์

ผลการศึกษาพบว่า การปรับตัวด้านสรีรวิทยา เด็กกำพร้ามีพัฒนาการวัยเหมาะสม และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์เด็กกำพร้าที่อยู่ในความดูแลของมารดาหรือญาติซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ไม่รู้สึกหวั่นไหวต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ของบุคคลรอบข้าง และพึงพอใจกับชีวิตความเป็นอยู่ ส่วนเด็กกำพร้าที่อยู่ในความดูแลของญาติซึ่งไม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันจะเกิดความวิตกกังวลจากการเปลี่ยนแปลงในชีวิตและมีพฤติกรรมแสดงความไม่พอใจ เมื่อไม่มีใครสนใจ การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ เด็กกำพร้าที่อยู่ในความดูแลของมารดาหรือญาติซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน สามารถทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในครอบครัวและโรงเรียนได้ตามปกติ แต่เด็กกำพร้าที่อยู่ในความดูแลของญาติซึ่งไม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน มีผลการเรียนแย่งลง การปรับตัวด้านการพึ่งพา เด็กกำพร้าที่อยู่ในความดูแลของมารดาหรือญาติใกล้ชิดสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองได้ สำหรับเด็กกำพร้าที่อยู่ในความดูแลของญาติซึ่งไม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน มักคิดว่าไม่มีใครเอาใจใส่ดูแล จึงเรียกร้องความสนใจจากผู้ให้การดูแล การสนับสนุนทางสังคม ด้านอารมณ์ เช่น การได้รับความรัก ความห่วงใยและความเอื้ออาทรเป็นสำคัญที่ทำให้เด็กกำพร้าเห็นคุณค่าในตัวเอง สามารถเผชิญกับปัญหาอุปสรรค สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการให้บริการครอบครัวอุปถัมภ์หรือครอบครัวทดแทนจะเห็นได้ว่าการจัดบริการมานานแล้ว โดยการนำแนวคิดด้านสวัสดิการเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ของทางตะวันตกมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสังคมไทย และเนื่องด้วยสภาพแวดล้อมและลักษณะทางสังคมไทย มีความแตกต่างจากสังคมตะวันตก ทำให้ต้องปรับแนวคิดการให้บริการดังกล่าวให้มีรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เด็กเป็นสำคัญ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวและสัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดามารดา จะเห็นได้ว่า การปรับตัวนั้นมีทั้งลักษณะที่สามารถปรับตัวได้ ทำให้พัฒนาการดำเนินไปในทางที่ดี และหากไม่สามารถปรับตัวได้เมื่อเกิดปัญหาต่างๆ ขึ้น ทำให้จิตใจเกิดความสับสน เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่างๆ ทำให้วัยรุ่นไม่สามารถพัฒนาบุคลิกภาพให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความมั่นคง การให้บริการครอบครัวอุปถัมภ์เพื่อช่วยให้เด็กได้อยู่ร่วมกับครอบครัว ด้วยความราบรื่นเป็นสุขที่ดำเนินการอยู่ในขณะนี้อาจยังไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เด็กกำพร้าเติบโตอยู่ในบรรยากาศครอบครัวอย่างมีความสุข และสามารถปรับตัวเมื่อเกิดวิกฤตครอบครัวได้ ดังนั้นการศึกษาเรื่องความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่แตกต่างกันครั้งนี้ ผู้ศึกษาหวังว่าอาจจะเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือเด็กกำพร้าได้อย่างสร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ต่อการจัดสวัสดิการให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวทดแทน และอยู่ในชุมชนอย่างมีความสุขต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง "ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน : ศึกษาเฉพาะกรณีครอบครัวอุปถัมภ์ในความดูแลของสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน" เป็นการศึกษาถึงความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้า อายุระหว่าง 12 - 17 ปี ซึ่งต้องอาศัยอยู่กับครอบครัวของญาติฝ่ายบิดาหรือมารดา โดยญาติให้การอุปการะเนื่องจากบิดา หรือ/และมารดาเสียชีวิต หรือถูกบิดาหรือมารดาทอดทิ้ง และอยู่ในความดูแลของสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนการวิจัยต่าง ๆ ตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษารั้งนี้ ได้แก่ เด็กกำพร้าที่มีช่วงอายุระหว่าง 12-17 ปี จำนวน 42 คน และผู้ปกครอง จำนวน 42 คน ที่ได้รับความช่วยเหลือแบบครอบครัวอุปถัมภ์ และอยู่ในความดูแลของสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้ เป็นเด็กกำพร้าที่มีช่วงอายุระหว่าง 12-17 ปี จำนวน 30 คน และผู้ปกครอง จำนวน 30 คน ที่ได้รับความช่วยเหลือแบบครอบครัวอุปถัมภ์ และอยู่ในความดูแลของสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน ซึ่งมาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยคัดเลือกเฉพาะเด็กกำพร้าและผู้ปกครอง ในครอบครัวอุปถัมภ์ที่อาศัยอยู่ร่วมครัวเรือนเดียวกันและพบกันพร้อมหน้าในชีวิตประจำวันเท่านั้น เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการวิจัยจำเป็นต้องศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวระหว่างเด็กกำพร้าและผู้ปกครองในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตามสภาพที่แท้จริง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดัดแปลงจากแบบสอบถามของจงกถณี คู่ขจรวิญ (2540) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง สัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดา

มารดา การเห็นคุณค่าในตนเองกับการปรับตัวของวัยรุ่น สำหรับใช้กับผู้ปกครองและเด็กกำพร้า เพื่อศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวระหว่างเด็กกำพร้ากับผู้ปกครองและระหว่างผู้ปกครองกับเด็กกำพร้า เพื่อศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวระหว่างเด็กกำพร้ากับผู้ปกครองและระหว่างผู้ปกครองกับเด็กกำพร้า ดังนี้

2.1 แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวอุปถัมภ์ระหว่างเด็กกำพร้ากับผู้ปกครอง แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเด็กกำพร้า สร้างขึ้น โดยผู้วิจัย ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กกำพร้า ประกอบด้วยข้อคำถามแบบปลายเปิดและปลายปิด จำนวน 10 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง ลำดับการเกิด จำนวนพี่น้อง ระดับชั้นเรียน สถานภาพของบิดามารดา ค่าใช้จ่ายประจำวัน และการรับรู้บุคลิกภาพตนเอง

ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวอุปถัมภ์ ประกอบด้วยข้อคำถามแบบปลายเปิด จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง จำนวนสมาชิกในครอบครัว โครงสร้างของครอบครัว

ตอนที่ 2 สัมพันธภาพในครอบครัวอุปถัมภ์ระหว่างเด็กกำพร้ากับผู้ปกครอง ดัดแปลงจากแบบวัดสัมพันธภาพระหว่างวัยรุ่นกับบิดามารดาของ จงกลณี ดุ้ยเจริญ (2540) มีข้อความจำนวนทั้งหมด 37 ข้อ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

ตัวแปรที่ศึกษา	องค์ประกอบย่อย	การให้คะแนน
สัมพันธภาพในครอบครัว	1. ความรักความผูกพัน	รวมข้อ 1 ถึงข้อ 9
	2. ความเป็นอิสระ	รวมข้อ 10 ถึงข้อ 15
	3. ความมีน้ำใจเอื้ออาทร	รวมข้อ 16 ถึงข้อ 25
	4. การพักผ่อนร่วมกัน	รวมข้อ 26 ถึงข้อ 30
	5. การสื่อสารภายในครอบครัว	รวมข้อ 31 ถึงข้อ 37

โดยเป็นข้อความทางบวก มีจำนวน 30 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 1-10, 14, 16-17, 19, 21-33 และ 35-37 และข้อความทางลบ มีจำนวน 7 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 11-13, 15, 18, 20 และ 34 ส่วนลักษณะการวัดใช้มาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ คือ

บ่อยครั้ง	หมายถึง เคยได้รับมากกว่า 70 ครั้ง ขึ้นไป จาก 100 ครั้ง
นาน ๆ ครั้ง	หมายถึง เคยได้รับประมาณ 10-49 ครั้ง จาก 100 ครั้ง
บางครั้ง	หมายถึง เคยได้รับประมาณ 50-70 ครั้ง จาก 100 ครั้ง
น้อยครั้ง	หมายถึง เคยได้รับน้อยกว่า 10 ครั้ง จาก 100 ครั้ง

สำหรับเกณฑ์การให้คะแนน มีดังนี้

ข้อความที่ให้ความหมายทางบวก		ข้อความที่ให้ความหมายทางลบ	
บ่อยครั้ง	ได้ 4 คะแนน	น้อยครั้ง	ได้ 4 คะแนน
บางครั้ง	ได้ 3 คะแนน	นาน ๆ ครั้ง	ได้ 3 คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	ได้ 2 คะแนน	บางครั้ง	ได้ 2 คะแนน
น้อยครั้ง	ได้ 1 คะแนน	บ่อยครั้ง	ได้ 1 คะแนน

2.2 แบบสัมภาษณ์ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าในครอบครัว

อุปถัมภ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีแนวคำถาม สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย และอิงแนวคิดทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy, 1980) ประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การดูแลกิจวัตรประจำวันและสุขภาพ แบ่งเป็น

1.1 การดูแลกิจวัตรประจำวัน ประกอบด้วย

- 1) การรับประทานอาหาร
- 2) การพักผ่อน
- 3) การออกกำลังกาย/เล่นกีฬา
- 4) การดูแลความสะอาดของร่างกาย

1.2 การดูแลสุขภาพ ประกอบด้วย

- 1) การดูแลสุขภาพในภาวะปกติ
- 2) การดูแลสุขภาพในภาวะเจ็บป่วย

ตอนที่ 2 การเห็นคุณค่าในตัวเอง แบ่งเป็น

2.1 ลักษณะเด่น

2.2 ลักษณะด้อย

ตอนที่ 3 การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ แบ่งเป็น

3.1 การปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัว

3.2 การปฏิบัติหน้าที่ในการเรียน

ตอนที่ 4 การได้รับความช่วยเหลือจากสังคม แบ่งเป็น

4.1 การช่วยเหลือสังคม

4.2 การได้รับความช่วยเหลือจากสังคม

2.3 แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวอุปถัมภ์ระหว่างผู้ปกครองกับเด็กกำพร้า แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครอง สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย ประกอบด้วยข้อคำถามแบบปลายปิดจำนวน 12 ข้อ ได้แก่ ชื่อ-สกุล อายุ ที่อยู่ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ รายได้เฉลี่ย ความเพียงพอของรายได้กับรายจ่าย จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนบุตร จำนวนเด็กที่รับอุปการะ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับเด็กกำพร้า

ตอนที่ 2 การช่วยเหลืออุปการะเด็กกำพร้า สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย ประกอบด้วยข้อคำถามแบบปลายปิดและแบบปลายเปิด จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ สาเหตุที่อุปการะเด็ก ระยะเวลาที่อุปการะ ระยะเวลาที่ได้รับการช่วยเหลือ ความเห็นของสมาชิกในครอบครัวเกี่ยวกับการอุปการะเด็ก การอบรมสั่งสอนเด็ก การทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก ปัญหาของเด็กและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา

ตอนที่ 3 สัมพันธภาพในครอบครัวอุปถัมภ์ระหว่างผู้ปกครองกับเด็กกำพร้า คัดแปลงจากแบบวัดสัมพันธภาพระหว่างวัยรุ่นกับบิดามารดาของ จงกลณี ดุษฎีเจริญ (2540) มีข้อความให้พิจารณา จำนวนทั้งหมด 37 ข้อ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

ด้าน	ด้านย่อย	การรวมคะแนน
สัมพันธภาพในครอบครัว	1. ความรักความผูกพัน	รวมข้อ 1 ถึงข้อ 9
	2. ความเป็นอิสระ	รวมข้อ 10 ถึงข้อ 15
	3. ความมีน้ำใจเอื้ออาทร	รวมข้อ 16 ถึงข้อ 25
	4. การพักผ่อนร่วมกัน	รวมข้อ 26 ถึงข้อ 30
	5. การสื่อสารภายในครอบครัว	รวมข้อ 31 ถึงข้อ 37

โดยเป็นข้อความทางบวก มีจำนวน 30 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 1-10, 14, 16, 17, 19, 21-23 และ 35-37 และข้อความทางลบ มีจำนวน 7 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 11-13, 15, 18, 20 และ 34

ส่วนลักษณะการวัดใช้มาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ คือ	
บ่อยครั้ง	หมายถึง เคยได้รับมากกว่า 70 ครั้ง ขึ้นไป จาก 100 ครั้ง
บางครั้ง	หมายถึง เคยได้รับประมาณ 50 – 70 ครั้ง จาก 100 ครั้ง
นาน ๆ ครั้ง	หมายถึง เคยได้รับประมาณ 10 – 49 ครั้ง จาก 100 ครั้ง
น้อยครั้ง	หมายถึง เคยได้รับน้อยกว่า 10 ครั้ง จาก 100 ครั้ง

สำหรับเกณฑ์การให้คะแนน มีดังนี้

ข้อความที่ให้ความหมายทางบวก		ข้อความที่ให้ความหมายทางลบ	
บ่อยครั้ง	ได้ 4 คะแนน	น้อยครั้ง	ได้ 4 คะแนน
บางครั้ง	ได้ 3 คะแนน	นาน ๆ ครั้ง	ได้ 3 คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	ได้ 2 คะแนน	บางครั้ง	ได้ 2 คะแนน
น้อยครั้ง	ได้ 1 คะแนน	บ่อยครั้ง	ได้ 1 คะแนน

ตอนที่ 4 ปัญหาในการอุปการะเด็กกำพร้า มีข้อคำถามแบบปลายเปิด จำนวน 7 ข้อ สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย ได้แก่ ปัญหาของเด็ก ปัญหาภายในครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาอื่น ๆ ปัญหาในการอุปการะเด็ก และข้อเสนอแนะในการอุปการะเลี้ยงดูเด็ก

2.4 แบบบันทึกการสังเกตสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวอุปถัมภ์ สร้างขึ้นโดยผู้วิจัยสำหรับการสังเกตตามสภาพจริงขณะเยี่ยมบ้าน แบ่งเป็น

- 1) สภาพที่อยู่อาศัย
- 2) ฐานะ / วัสดุของใช้
- 3) ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน
- 4) บริเวณละแวกบ้าน

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ความตรงเชิงประจักษ์ (face validity) นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ เพื่อความชัดเจน ถูกต้อง ของภาษา และความตรงในเนื้อหา รวมทั้งพิจารณาตัดสินความเห็นที่สอดคล้อง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนจะนำเครื่องมือไปทดลองใช้

3.2 การหาความเที่ยง (reliability) เมื่อเสร็จสิ้นการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์สมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้ทำการทดลองใช้แบบสอบถาม (try-out) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นกับเด็กกำพร้าที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับที่กำหนด จำนวน 29 คน พบว่ามีความน่าเที่ยงของแบบสอบถาม ในส่วนของมาตราส่วนประมาณค่าซึ่งคำนวณโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach 's alpha coefficient) เท่ากับ 0.8552

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมด โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 การเตรียมข้อมูลเบื้องต้น

4.1.1 รวบรวมรายชื่อเด็กกำพร้าที่ได้รับการช่วยเหลือแบบครอบครัวอุปถัมภ์ และอยู่ในความดูแลของสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน จำนวน 90 คน และทำการคัดเลือกเฉพาะครอบครัวที่มีเด็กกำพร้าอายุระหว่าง 12-17 ปี ทำให้ได้จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน 42 คน

4.1.2 ทำหนังสือแจ้งผู้ปกครองและเด็กกำพร้าให้มารายงานตัวที่สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ และขอความร่วมมือจากผู้ปกครองและเด็กกำพร้าในการเก็บข้อมูล โดยการทำแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้าน (ขอถ่ายภาพ)

4.1.3 เยี่ยมบ้านเด็กกำพร้า เพื่อคัดเลือกเฉพาะครอบครัวอุปถัมภ์ที่เด็กกำพร้าและผู้ปกครองอยู่พร้อมหน้ากันในชีวิตประจำวัน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แบ่งเป็นเด็กกำพร้าจำนวน 30 คน และผู้ปกครอง จำนวน 30 คน

4.2 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2.1 ติดต่อนัดหมายผู้ปกครองเด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์เพื่อจัดเก็บข้อมูลที่บ้าน

4.2.2 เยี่ยมบ้านเด็กระหว่าง วันจันทร์-ศุกร์ ตั้งแต่เวลา 16.45-19.00 น. และวันเสาร์ วันอาทิตย์ วันนักขัตฤกษ์ ตั้งแต่เวลา 08.00 –18.00 น. โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 28 พฤศจิกายน ถึงวันที่ 28 ธันวาคม 2546 รวมเวลาทั้งสิ้น 4 สัปดาห์ ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลครอบครัวละ 30-45 นาที

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แล้ว จึงนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งทำการหาค่าสถิติด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป และกำหนดระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05

5.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับทั้งหมดมาดำเนินการจัดระเบียบลงรหัส แล้วนำไปประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows

5.2 นำแบบสัมภาษณ์และข้อมูลจากการเยี่ยมบ้านมาดำเนินการถอดความหมาย และจัดระบบข้อมูล เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

5.3 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (means) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

5.4 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากการสัมภาษณ์เด็กกำพร้าเรื่องความสามารถในการปรับตัวและจากภาพถ่ายในการเยี่ยมบ้าน

6. เกณฑ์การแปลความหมาย

การจัดกลุ่มครอบครัวที่ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน ดำเนินการโดยพิจารณาจากคะแนนของสัมพันธภาพในครอบครัว (ช่วงคะแนน 37 - 148) ซึ่งสอบถามจากเด็กกำพร้าและนำมาจัดอันดับภาคชั้น เพื่อใช้แปลความหมาย ใช้คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของกลุ่มเป็นเกณฑ์ (จกกลณี ดุษฎีเจริญ 2540 : 61) และแบ่งระดับสัมพันธภาพในครอบครัวเป็น 3 ระดับ คือ

สัมพันธภาพในครอบครัวของเด็ก กำพร้ากับผู้ปกครองมีค่าคะแนน มากกว่าค่าเฉลี่ย + ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน ($> \bar{X} + 1 \text{ S.D}$)	หมายถึง กลุ่มครอบครัวที่ระดับ สัมพันธภาพในครอบครัวสูง
สัมพันธภาพในครอบครัวของเด็ก กำพร้ากับผู้ปกครองมีค่าคะแนน เท่ากับค่าเฉลี่ย $\pm$ ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (เท่ากับ $\bar{X} \pm 1 \text{ S.D.}$)	หมายถึง กลุ่มครอบครัวที่ระดับ สัมพันธภาพในครอบครัว ปานกลาง

สัมพันธภาพในครอบครัวของเด็ก	หมายถึง กลุ่มครอบครัวที่ระดับ
กำพรักับผู้ปกครองมีค่าคะแนน	สัมพันธภาพในครอบครัวต่ำ
น้อยกว่าค่าเฉลี่ย-ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
($< \bar{X} - 1 \text{ S.D.}$)	

การแปลความหมายสัมพันธภาพในครอบครัวแต่ละด้าน และรวมทุกด้าน มีดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.01-4.00	หมายถึง ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวสูง
คะแนนเฉลี่ย 2.01-3.00	หมายถึง ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.00-2.00	หมายถึง ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวต่ำ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษา เรื่อง “ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน : ศึกษาเฉพาะกรณีครอบครัวอุปถัมภ์ในความดูแลของสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครอบครัวอุปถัมภ์

1.1 ข้อมูลทั่วไปของเด็กกำพร้า

1.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองเด็กกำพร้า

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สัมพันธภาพของเด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์

2.1 ด้านความรักความผูกพัน

2.2 ด้านความเป็นอิสระ

2.3 ด้านความมีน้ำใจเอื้ออาทร

2.4 ด้านการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกัน

2.5 ด้านการสื่อสารภายในครอบครัว

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน

3.1 ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับสูง

3.2 ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง

3.3 ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ

ตอนที่ 4 ข้อค้นพบเพิ่มเติมของเด็กกำพร้า

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองเกี่ยวกับการปรับตัวของเด็กกำพร้า

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครอบครัวอุปถัมภ์

ครอบครัวอุปถัมภ์ที่เป็นประชากรที่ศึกษามีจำนวน 30 ครอบครัว โดยอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดลำพูน และอยู่ในความดูแลของสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน

1.1 ข้อมูลทั่วไปของเด็กกำพร้า

เด็กกำพร้าที่อยู่กับญาติสายโลหิตหรือญาติเกี่ยวดอง จำแนกตาม เพศ อายุ จำนวนพี่น้อง ลำดับการเกิด ระดับชั้นเรียน สถานภาพบิดามารดา การรับรู้คลิกลักษณะตนเอง และภาวะสุขภาพ ดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
หญิง	16	53.3
ชาย	14	46.7
รวม	30	100.0

จากตารางที่ 4.1 จะเห็นได้ว่าเด็กกำพร้าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.3 และเป็นเพศชาย มีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 46.7

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามอายุ

ระดับอายุ (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
อายุ 12	7	23.3
อายุ 13	11	36.7
อายุ 14	3	10
อายุ 15	3	10.0
อายุ 16	4	13.3
อายุ 17	2	6.7
รวม	30	100.0

จากตารางที่ 4.2 จะเห็นได้ว่า เด็กกำพร้าส่วนใหญ่มีอายุ 13 ปี มีจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 ส่วนเด็กกำพร้าที่มีอายุสูงสุด 17 ปี มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 และอายุดำสุด 12 ปี มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามจำนวนพี่น้อง

จำนวนพี่น้อง	จำนวน	ร้อยละ
บุตรคนเดียว	15	50.0
พี่น้อง 2 คน	14	46.7
พี่น้อง 3 คน	1	3.3
รวม	30	100.0

จากตารางที่ 4.3 จะเห็นได้ว่าเด็กกำพร้าส่วนใหญ่เป็นบุตรคนเดียว มีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และเด็กกำพร้าที่มีพี่น้อง 2 คน มีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 46.7 และเด็กกำพร้าที่มีพี่น้อง 3 คน มีเพียง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามลำดับการเกิด

ลำดับการเกิด	จำนวน	ร้อยละ
บุตรคนที่ 1	15	50.0
บุตรคนที่ 2	14	46.7
บุตรคนที่ 3	1	3.3
รวม	30	100.0

จากตารางที่ 4.4 จะเห็นได้ว่า เด็กกำพร้าส่วนใหญ่มีลำดับการเกิดเป็นบุตรลำดับที่ 1 มีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาเป็นบุตรคนที่ 2 มีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 46.7 และเด็กที่เป็นบุตรคนที่ 3 มีเพียง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ระดับชั้นเรียน	จำนวน	ร้อยละ
ป.5 - ป.6	7	23.3
ม.1-ม.3	16	53.4
ม.4 – ม.6	5	16.7
ปวช	1	3.3
ปวศ.	1	3.3
รวม	30	100.0

จากตารางที่ 4.5 จะเห็นได้ว่า เด็กกำพร้าส่วนใหญ่เรียนชั้น ม.1- ม.3 จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.4 เรียนชั้น ป.5 –ป.6 มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 เรียนชั้น ม.4 – ม.6 มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามสถานภาพ ของบิดามารดา

สถานภาพบิดามารดา	จำนวน	ร้อยละ
1. บิดาเสียชีวิต	3	10.0
2. มารดาเสียชีวิต	1	3.3
3. บิดามารดาเสียชีวิต	26	86.7
รวม	30	100.0

จากตารางที่ 4.6 จะเห็นได้ว่า เด็กกำพร้าส่วนใหญ่บิดามารดาเสียชีวิต มีจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 86.7 ส่วนที่บิดาเสียชีวิต มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10 และมารดาเสียชีวิต มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามการรับรู้บุคลิกภาพของเด็กกำพร้า

ลักษณะบุคลิกภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. เชื่อมั่นในตนเอง	4	13.3
2. พึ่งพาผู้อื่น	2	6.7
3. อารมณ์ดี	11	36.7
4. ปรับตัวง่าย	4	13.3
5. วิดกกังวล	3	10.0
6. เก็บตัว	3	10.0
7. เบียดเผย	-	-
8. ไม่ยอมใคร	3	10.0
รวม	30	100.0

จากตารางที่ 4.7 จะเห็นได้ว่าเด็กกำพร้าส่วนใหญ่รับรู้บุคลิกภาพของตนเองว่าเป็นคนอารมณ์ดี มีจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมา是孩子ที่รับรู้ว่าเป็นคนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และรับรู้ว่าเป็นคนปรับตัวง่าย มีจำนวนเท่ากัน คือ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 ส่วนเด็กที่รับรู้ว่าเป็นคนมีความวิตกกังวล มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 ซึ่งเป็นจำนวนพอ ๆ กับเด็กที่คิดว่าตนเองเป็นคนเก็บตัว และเด็กที่คิดว่าตนเองไม่ยอมใคร

1.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองเด็กกำพร้า

ผู้ปกครองของเด็กกำพร้าที่ศึกษาจำแนกตามความสัมพันธ์ของผู้ปกครองกับเด็ก สถานภาพการสมรส เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว สาเหตุการอุปการะเด็ก ระยะเวลาที่อุปการะเด็ก ดังนี้

ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกความสัมพันธ์กับเด็ก

ความสัมพันธ์กับเด็ก	จำนวน	ร้อยละ
1. ญาติสายโลหิต	29	96.7
2. ญาติเกี่ยวดอง	1	3.3
รวม	30	100.0

จากตารางที่ 4.8 จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ของผู้ปกครองกับเด็ก ส่วนใหญ่จะเป็นญาติร่วมสายโลหิต มีจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 96.7 เป็นญาติเกี่ยวดอง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3

ตารางที่ 4.9 จำนวนและร้อยละของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามสถานภาพการสมรส

สถานภาพการสมรส	จำนวน	ร้อยละ
1. สมรส	16	53.4
2. ม่าย	13	43.3
3. โสด	1	3.3
รวม	30	100.0

จากตารางที่ 4.9 จะเห็นได้ว่า ผู้ปกครองเด็กส่วนใหญ่จะมีสถานภาพสมรส จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.4 รองลงมาเป็นหม้าย มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 และเป็นโสด มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3

ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศหญิง	24	80
2. เพศชาย	6	20
รวม	30	100

จากตารางที่ 4.10 จะเห็นได้ว่า ผู้ปกครองเด็กส่วนใหญ่จะเป็นเพศหญิง จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 80 เพศชาย มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20

ตารางที่ 4.11 จำนวนและร้อยละของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามอายุ

ช่วงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุต่ำกว่า 40 ปีลงมา	1	3.3
2. อายุ ตั้งแต่ 40 – 49 ปี	5	16.7
3. อายุตั้งแต่ 50 – 60 ปี	9	30.0
4. อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป	15	50.0
รวม	30	100.0

จากตาราง 4.11 จะเห็นได้ว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะมีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาเป็นผู้ปกครองที่มีอายุตั้งแต่ 50 – 60 ปี มีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30 ผู้ปกครองที่มีอายุตั้งแต่ 40 – 49 ปี มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 และผู้ปกครองที่มีอายุน้อยที่สุด คือ อายุ 38 ปี มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3

ตารางที่ 4.12 จำนวนและร้อยละของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่ได้เรียนหนังสือ	4	13.3
2. จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6	22	73.4
3. จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	3	10.0
4. จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	1	3.3
รวม	30	100.0

จากตารางที่ 4.12 จะเห็นได้ว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 73.4 รองลงมาเป็นผู้ปกครองที่ไม่ได้เรียนหนังสือ มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 ต่อมาเป็นผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10 และผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3

ตารางที่ 4.13 จำนวนและร้อยละของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามอาชีพ

อาชีพผู้ปกครอง	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่ได้ประกอบอาชีพ	4	13.3
2. เกษตรกรรม	7	23.3
3. รับจ้าง	16	53.4
4. ค้าขาย	3	10.0
รวม	30	100.0

จากตารางที่ 4.13 จะเห็นได้ว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.4 รองลงมาเป็นผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 ต่อมาเป็นผู้ปกครองที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 และผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพค้าขาย มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0

ตารางที่ 4.14 จำนวนและร้อยละของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามรายได้เฉลี่ยของครอบครัว/เดือน

รายได้เฉลี่ย/เดือน	จำนวน	ร้อยละ
1,000 - 2,000 บาท	20	66.7
2,001 - 3,000 บาท	4	13.3
4,001 - 5,000 บาท	3	10.0
5,001 - 6,000 บาท	1	3.3
10,000 บาทขึ้นไป	2	6.7
รวม	30	100.0

จากตารางที่ 4.14 จะเห็นได้ว่า รายได้ของครอบครัวอุปถัมภ์ส่วนใหญ่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนตั้งแต่ 1,000-2,000 บาท มีจำนวน 20 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 66.7 รองลงมา มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ตั้งแต่ 2,001-3,000 บาท มีจำนวน 4 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 13.3 ต่อมา มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 4,001-5,000 บาท มีจำนวน 3 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ

10 และมีรายได้เฉลี่ยครอบครัวต่อเดือน 5,001-6,000 บาท มีจำนวน 1 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 3.3 ครอบครัวที่มีรายได้สูงสุด 10,000 บาท มีจำนวน 2 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 6.7

ตารางที่ 4.15 จำนวนและร้อยละของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามรายได้/รายจ่าย ครอบครัว

รายได้/รายจ่ายของครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
1. เพียงพอ/ไม่เหลือเก็บ	10	33.3
2. เพียงพอ/เหลือเก็บ	-	-
3. ไม่เพียงพอ/ไม่มีหนี้สิน	9	30.0
4. ไม่เพียงพอ/มีหนี้สิน	11	36.7
รวม	30	100.0

จากตารางที่ 4.15 จะเห็นได้ว่า รายได้/รายจ่ายของครอบครัวอุปถัมภ์ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอและมีหนี้สิน มีจำนวน 11 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมาเป็นครอบครัวที่มีรายได้เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ มีจำนวน 10 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 33.3 และครอบครัวที่รายได้ไม่เพียงพอแต่ไม่มีหนี้สิน มีจำนวน 9 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 30 ส่วนครอบครัวที่มีรายได้เพียงพอและเหลือเก็บกลับไม่มีเลย

ตารางที่ 4.16 จำนวนและร้อยละของครอบครัวอุปถัมภ์ จำแนกตามจำนวนสมาชิกครอบครัว

จำนวนสมาชิกครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
1. จำนวน 2 - 3 คน	13	43.3
2. จำนวน 4 - 5 คน	16	53.4
3. จำนวน 6 - 7 คน	1	3.3
รวม	30	100

จากตารางที่ 4.16 จะเห็นได้ว่า จำนวนสมาชิกครอบครัวอุปถัมภ์ส่วนใหญ่จะมีจำนวนสมาชิก 4 - 5 คน มีจำนวน 16 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 53.4 รองลงมาเป็นครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิก 2-3 คน มีจำนวน 13 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 43.3 และครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิก 6-7 คน มี 1 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 3.3

ตารางที่ 4.17 จำนวนและร้อยละของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่ศึกษา จำแนกตามสาเหตุการอุปการะเด็ก

สาเหตุการอุปการะเด็ก	จำนวน	ร้อยละ
1. พ่อแม่ของเด็กเสียชีวิต	26	86.67
2. พ่อเด็กเสียชีวิต	3	10.0
3. แม่เด็กเสียชีวิต	1	3.33
รวม	30	100

จากตารางที่ 4.17 จะเห็นได้ว่า ครอบครัวอุปถัมภ์ส่วนใหญ่รับอุปการะเด็กเนื่องจากบิดามารดาของเด็กเสียชีวิต มีจำนวน 26 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 86.67 ในขณะที่รับอุปการะเด็กเนื่องจากบิดาเด็กเสียชีวิต มีจำนวน 3 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 10.0 ที่เหลือเป็นเด็กที่แม่เสียชีวิต มีจำนวน 1 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 3.33 ทั้งนี้ครอบครัวอุปถัมภ์ทั้งหมดอุปการะเด็กเป็นระยะเวลา ตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไป

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์

การวิเคราะห์ข้อมูลสัมพันธภาพในครอบครัวอุปถัมภ์ระหว่างเด็กกำพร้ากับผู้ปกครอง ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตาราง ดังนี้

2.1 สัมพันธภาพในครอบครัวระหว่างเด็กกำพร้ากับผู้ปกครอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวระหว่างเด็กกำพร้ากับผู้ปกครอง ตามการรับรู้ของเด็กกำพร้า มีดังนี้

ตารางที่ 4.18 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้ากับผู้ปกครองโดยรวมและแต่ละด้านย่อย

องค์ประกอบของสัมพันธภาพในครอบครัว	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความรักความผูกพัน	3.22	0.59	มาก
2. ด้านความเป็นอิสระ	2.52	0.31	ปานกลาง
3. ด้านความมีน้ำใจเอื้ออาทร	2.67	0.32	ปานกลาง
4. ด้านการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกัน	2.53	0.68	ปานกลาง
5. ด้านการสื่อสารภายในครอบครัว	2.91	0.58	ปานกลาง
โดยภาพรวม	2.81	0.37	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.18 จะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวโดยภาพรวมตามการรับรู้ของเด็กกำพร้า พบว่าส่วนใหญ่เด็กคิดว่าผู้ปกครองมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.81$) เมื่อมีการพิจารณาแต่ละด้าน โดยจำแนกตามการปฏิบัติของผู้ปกครองและเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวด้านความรักความผูกพันมีระดับค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ($\bar{X} = 3.22$) รองลงมา คือด้านการสื่อสารภายในครอบครัว ($\bar{X} = 2.91$) และด้านความมีน้ำใจเอื้ออาทร ($\bar{X} = 2.67$)

ตารางที่ 4.19 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้าด้านความรักความผูกพัน

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ผู้ปกครองแสดงความรักท่านด้วยการกอดจูบ	2.0	1.05	ปานกลาง
2. ผู้ปกครองพูดถึงความรักความห่วงใยที่มีต่อท่าน	3.43	0.77	สูง
3. ผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดเมื่อท่านไม่สบาย	3.53	0.78	สูง
4. ผู้ปกครองให้คำปรึกษา หรือคำแนะนำกับท่านเมื่อท่านต้องการ	3.37	0.96	สูง
5. ผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่เรื่องอาหารการกินของท่าน	3.63	0.72	สูง
6. ผู้ปกครองแสดงความห่วงใยเมื่อท่านกลับบ้านผิดเวลา	3.53	0.73	สูง
7. ผู้ปกครองคอยตักเตือนท่านเกี่ยวกับกิริยา มารยาท และความประพฤติที่ไม่เหมาะสม	3.47	0.73	สูง
8. ผู้ปกครองพูดคุยและรับฟังท่านปรับทุกข์เมื่อท่านมีปัญหา	2.90	0.92	ปานกลาง
9. ผู้ปกครองแสดงความภาคภูมิใจในตัวท่าน	3.13	0.90	สูง
โดยภาพรวม	3.22	0.59	สูง

จากตารางที่ 4.19 จะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้าด้านความรักความผูกพัน ตามการปฏิบัติของผู้ปกครอง โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.22$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า การดูแลเรื่องอาหารการกิน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.63$) รองลงมาเป็นการแสดงความห่วงใย

เมื่อกลับบ้านคิดเวลา และการดูแลใกล้ชิดเมื่อไม่สบาย มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ($\bar{X} = 3.53$) ต่อมาเป็นการตกเดือนเกี่ยวกับกิจกรรมารยาทและความประพฤติที่ไม่เหมาะสม จะมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.47$) ขณะที่การพูดคุยปรับทุกข์และการแสดงความรักมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.90$ และ $\bar{X} = 2.00$ ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.20 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้าด้านความเป็นอิสระ

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
10. ผู้ปกครองสนับสนุนให้ท่านกระทำสิ่งใหม่ ๆ แตกต่างไปจากเดิม	2.90	0.94	ปานกลาง
11. ผู้ปกครองให้โอกาสท่านทำอะไรได้ตามใจชอบ	2.33	0.84	ปานกลาง
12. ผู้ปกครองยอมให้ท่านปฏิบัติตามสมันิยม	2.40	1.04	ปานกลาง
13. ผู้ปกครองสร้างกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตให้กับท่าน	2.30	0.95	ปานกลาง
14. ผู้ปกครองอนุญาตให้ท่านซื้อของพิเศษนอกเหนือจากของที่จำเป็น	2.40	0.93	ปานกลาง
15. ผู้ปกครองไม่สนใจลงโทษเมื่อท่านกระทำผิด	2.87	1.17	ปานกลาง
โดยภาพรวม	2.52	0.31	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.20 จะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้าด้านความเป็นอิสระตามการปฏิบัติของผู้ปกครองโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.52$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า การสนับสนุนให้กระทำสิ่งใหม่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 2.90$) รองลงมา คือ ไม่สนใจลงโทษเมื่อกระทำผิด ($\bar{X} = 2.87$) ต่อมาเป็นการให้โอกาสทำตามใจชอบและการอนุญาตให้ซื้อของพิเศษ ($\bar{X} = 2.40$)

ตารางที่ 4.21 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้าด้านความมีน้ำใจเอื้ออาทร

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
16. ผู้ปกครองเป็นที่พึ่งของท่าน ได้ในยามวิกฤต	2.57	1.04	ปานกลาง
17. ผู้ปกครองให้ความช่วยเหลือในยามที่ท่านต้องการ	3.40	0.86	มาก
18. ผู้ปกครองไม่ให้ภัยเมื่อท่านทำผิดพลาด	1.73	0.74	น้อย
19. ผู้ปกครองให้ความสำคัญต่อความรู้สึกของท่าน	3.23	0.82	มาก

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
20. ผู้ปกครองไม่สนับสนุนให้ท่านช่วยเหลือผู้อื่นในยามที่เขาเดือดร้อน	1.53	0.78	น้อย
21. ผู้ปกครองให้ท่านรับรู้และร่วมแก้ไขเมื่อท่านมีปัญหา	1.73	0.91	น้อย
22. ผู้ปกครองให้กำลังใจท่านเพื่อต่อสู้ปัญหา	3.37	0.76	มาก
23. ผู้ปกครองให้คำปรึกษาท่านเรื่องการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย	2.83	1.05	ปานกลาง
24. ผู้ปกครองแสดงออกต่อท่านด้วยความปรารถนาดี	3.03	0.93	มาก
25. ผู้ปกครองสนใจไต่ถามทุกข์สุขของท่าน	3.30	0.84	มาก
โดยภาพรวม	2.67	0.32	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.21 จะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้าด้านความมีน้ำใจเอื้ออาทรตามการปฏิบัติของผู้ปกครอง โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.67$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือการให้ความช่วยเหลือเมื่อยามที่ต้องการ ($\bar{X} = 3.40$) รองลงมา คือ การให้กำลังใจเพื่อต่อสู้ปัญหา ($\bar{X} = 3.37$) และการไต่ถามทุกข์สุขของเด็ก ($\bar{X} = 3.30$)

ตารางที่ 4.22 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้าด้านการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกัน

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
26. ผู้ปกครองและท่านดูรายการโทรทัศน์ด้วยกัน	3.40	0.81	มาก
27. ผู้ปกครองและท่านออกกำลังกาย/เล่นกีฬาด้วยกัน	2.30	0.88	ปานกลาง
28. ผู้ปกครองและท่านไปเที่ยวนอกบ้านด้วยกัน	2.57	0.90	ปานกลาง
29. ผู้ปกครองและท่านออกไปรับประทานอาหารนอกบ้านด้วยกัน	1.83	0.83	น้อย
30. ผู้ปกครองและท่านออกไปซื้อของด้วยกัน	2.53	1.11	ปานกลาง
โดยภาพรวม	2.53	0.68	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.22 จะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้าด้านการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันตามการปฏิบัติของผู้ปกครอง โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.53$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการและเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกพบว่า การดูโทรทัศน์ ร่วมกันจะมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.40$) รองลงมา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือ การออกไปเที่ยวนอกบ้านด้วยกัน ($\bar{X} = 2.57$) และการไปซื้อของด้วยกัน ($\bar{X} = 2.53$) ขณะที่การออกไปรับประทานอาหารนอกบ้านด้วยกันมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ตารางที่ 4.23 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้าด้านการสื่อสารภายในครอบครัว

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
31. ผู้ปกครองและท่านพูดคุยสนทนาร่วมกัน	2.53	0.68	ปานกลาง
32. ผู้ปกครองและท่านพูดคุยเรื่องอาชีพการงาน	2.90	0.96	ปานกลาง
33. ผู้ปกครองและท่านพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย	3.00	0.91	มาก
34. ผู้ปกครองและท่านพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาภาระค่าใช้จ่ายภายในบ้าน	2.07	1.08	ปานกลาง
35. ผู้ปกครองและท่านแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนและการคบเพื่อน	2.90	1.06	ปานกลาง
36. ผู้ปกครองและท่านต่างยอมรับฟังเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว	3.20	0.92	มาก
37. ผู้ปกครองและท่านแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ อย่างตรงไปตรงมา	2.90	0.96	ปานกลาง
โดยภาพรวม	2.91	0.58	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.23 จะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้าด้านการสื่อสารภายในครอบครัว ตามการปฏิบัติของผู้ปกครอง โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการและเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกพบว่า การรับฟังเรื่องราวที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.20$) รองลงมา คือ การพูดคุยเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ($\bar{X} = 3.0$) และการเล่าเรื่องงานอาชีพและการพูดคุยเกี่ยวกับการเรียนและการคบเพื่อน ตลอดจนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ ($\bar{X} = 2.9$)

2.2 สัมพันธภาพในครอบครัวระหว่างผู้ปกครองกับเด็กกำพร้า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวระหว่างผู้ปกครองกับเด็กกำพร้า ตามการปฏิบัติของผู้ปกครอง มีดังนี้

ตารางที่ 4.24 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้ปกครองกับเด็กกำพร้าโดยรวมและแต่ละด้านย่อย

องค์ประกอบของสัมพันธภาพในครอบครัว	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. ด้านความรักความผูกพัน	3.16	0.54	มาก
2. ด้านความเป็นอิสระ	2.66	0.36	ปานกลาง
3. ด้านความมีน้ำใจเอื้ออาทร	2.96	0.29	ปานกลาง
4. ด้านการพักผ่อนร่วมกัน	2.01	0.68	ปานกลาง
5. ด้านการสื่อสารภายในครอบครัว	2.97	0.47	ปานกลาง
โดยภาพรวม	2.83	0.31	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.24 จะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวตามการปฏิบัติของผู้ปกครอง โดยภาพรวมผู้ปกครองมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.83$) เมื่อมีการพิจารณาแต่ละด้าน โดยจำแนกตามการปฏิบัติของผู้ปกครองและเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวด้านความรักความผูกพันมีระดับค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ($\bar{X} = 3.16$) รองลงมา คือด้านการสื่อสารภายในครอบครัว ($\bar{X} = 2.97$) และด้านความมีน้ำใจเอื้ออาทร ($\bar{X} = 2.96$)

ตารางที่ 4.25 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้ปกครองเด็กกำพร้าด้านความรักความผูกพัน

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. ท่านแสดงความรักต่อเด็กด้วยการกอดจูบ	2.70	1.26	ปานกลาง
2. ท่านพูดถึงความรักความห่วงใยของท่านที่มีต่อเด็ก	3.63	0.72	มาก
3. ท่านดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดเมื่อเด็กไม่สบาย	3.17	0.95	มาก
4. ท่านให้คำปรึกษา หรือคำแนะนำกับเด็กเมื่อเด็กต้องการ	3.23	0.73	มาก
5. ท่านดูแลเอาใจใส่ในเรื่องอาหารการกินของเด็ก	3.50	0.90	มาก
6. ท่านแสดงความห่วงใยเมื่อเด็กกลับบ้านผิดเวลา	2.62	1.37	ปานกลาง

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
7. ท่านคอยตักเตือนเด็กเกี่ยวกับกิจกรรมายา และความประพฤติที่ไม่เหมาะสม	3.21	0.86	มาก
8. ท่านพูดคุยรับฟังเด็กปรับทุกข์ได้เมื่อเด็กมีปัญหา	3.07	0.91	มาก
9. ท่านแสดงความภาคภูมิใจในตัวเด็ก	3.41	0.82	มาก
โดยภาพรวม	3.16	0.54	มาก

จากตารางที่ 4.25 จะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวตามการปฏิบัติของผู้ปกครองด้านความรักความผูกพัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับที่มีการปฏิบัติมาก ($\bar{X} = 3.16$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการและเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ การพูดถึงความรักความห่วงใยจะมีการปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 3.63$) รองลงมา คือดูแลเอาใจใส่เรื่องอาหารการกิน ($\bar{X} = 3.50$) และการแสดงความภาคภูมิใจในตัวเด็ก ($\bar{X} = 3.41$)

ตารางที่ 4.26 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้ปกครองเด็กกำพร้าด้านความเป็นอิสระ

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
10. ท่านสนับสนุนให้เด็กการกระทำสิ่งใหม่ ๆ แตกต่างไปจากเดิม	3.16	0.54	มาก
11. ท่านให้โอกาสเด็กทำอะไรได้ตามใจชอบ	2.30	1.15	ปานกลาง
12. ท่านยอมให้เด็กปฏิบัติตนตามสมัยนิยม	2.90	0.96	ปานกลาง
13. ท่านสร้างกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตให้กับเด็ก	2.63	1.0	ปานกลาง
14. ท่านอนุญาตให้เด็กซื้อของพิเศษนอกเหนือจาก ของที่จำเป็น	1.59	0.73	น้อย
15. ท่านไม่สนใจลงโทษเด็กเมื่อไม่ทำตามกฎเกณฑ์ ในบ้าน	3.23	0.97	มาก
โดยภาพรวม	2.66	0.36	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.26 จะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวด้านความเป็นอิสระ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.66$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการและเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า การไม่สนใจลงโทษเด็กเมื่อไม่ทำตามกฎเกณฑ์ภายในบ้านมีการปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 3.23$) รองลงมาคือ การสนับสนุนให้เด็กกระทำสิ่งใหม่ ๆ ($\bar{X} = 3.16$) และการยอมให้เด็กปฏิบัติตนตามสมัยนิยม ($\bar{X} = 2.90$)

ตารางที่ 4.27 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้ปกครองเด็กกำพร้าด้านความมีน้ำใจเอื้ออาทร

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
16. ท่านเป็นที่พึ่งของเด็กได้ในยามวิกฤต	2.80	1.03	ปานกลาง
17. ท่านให้ความช่วยเหลือเด็กในยามที่เด็กต้องการ	3.14	0.99	มาก
18. ท่านให้อภัย เห็นใจ ห่วงใย เมื่อเด็กทำผิดพลาด	1.80	1.10	น้อย
19. ท่านให้ความสำคัญต่อความรู้สึกของเด็ก	3.60	0.67	มาก
20. ท่านสอนให้เด็กเห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือผู้อื่น ในยามที่เขาเดือดร้อน	1.53	0.97	น้อย
21. ท่านให้เด็กรับรู้และร่วมแก้ไขเมื่อเด็กมีปัญหา	2.97	0.89	ปานกลาง
22. ท่านให้กำลังใจเด็กเพื่อต่อสู้ปัญหา	3.57	0.50	มาก
23. ท่านให้คำปรึกษาเด็กเรื่องการเปลี่ยนแปลงของ ร่างกาย	2.87	0.86	ปานกลาง
24. ท่านแสดงออกต่อเด็กด้วยความปรารถนาดี	3.69	0.60	มาก
25. ท่านสนใจไต่ถามทุกข์สุขของเด็ก	3.67	0.55	มาก
โดยภาพรวม	2.96	0.29	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.27 จะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวด้านความมีน้ำใจเอื้ออาทร โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการและเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า การสนใจความทุกข์สุขของผู้อื่น จะมีการปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 3.69$) รองลงมา คือ การไต่ถามทุกข์สุขของเด็กอยู่เสมอ ($\bar{X} = 3.67$) และการให้ความสำคัญต่อความรู้สึกของเด็ก ($\bar{X} = 3.60$)

ตารางที่ 4.28 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้ปกครองเด็กกำพร้าด้านการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกัน

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
26. ท่านและเด็กดูรายการโทรทัศน์ด้วยกัน	3.47	0.94	มาก
27. ท่านและเด็กออกกำลังกาย/เล่นกีฬาด้วยกัน	1.50	0.86	น้อย
28. ท่านและเด็กไปเที่ยวนอกบ้านด้วยกัน	1.71	1.05	น้อย
29. ท่านและเด็กออกไปรับประทานอาหารนอกบ้านด้วยกัน	1.20	0.76	น้อย
30. ท่านและเด็กออกไปซื้อของด้วยกัน	2.17	1.15	ปานกลาง
โดยภาพรวม	2.01	0.68	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.28 จะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวด้านการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกัน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.01$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการและเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า การดูโทรทัศน์ด้วยกันจะมีการปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 3.47$) รองลงมา คือ การไปซื้อของด้วยกัน ($\bar{X} = 2.17$) และการออกไปเที่ยวนอกบ้านด้วยกัน ($\bar{X} = 1.71$)

ตารางที่ 4.29 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้ปกครองเด็กกำพร้าด้านการสื่อสารภายในครอบครัว

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
31. ท่านพูดคุยสนทนากับเด็กเป็นประจำทุกวัน	3.83	0.59	มาก
32. ท่านเล่าเรื่องอาชีพการงานให้เด็กฟัง	3.30	0.92	มาก
33. ท่านและเด็กพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย	3.47	0.63	มาก
34. ท่านและเด็กพูดคุยเกี่ยวกับภาระค่าใช้จ่ายภายในบ้าน	1.57	0.73	น้อย
35. ท่านและเด็กแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนและการคบเพื่อน	2.90	0.92	ปานกลาง
36. ท่านและเด็กต่างยอมรับฟังเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว	3.07	1.05	มาก
37. ท่านและเด็กแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ อย่างตรงไปตรงมา	2.67	1.32	ปานกลาง
โดยภาพรวม	2.97	0.47	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.29 จะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวด้านการสื่อสารภายในครอบครัว โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.97$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ และเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า การพูดคุยกันเป็นประจำทุกวัน จะมีการปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 3.83$) รองลงมา คือ การพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ($\bar{X} = 3.47$) และ การพูดคุยเกี่ยวกับอาชีพการงานของผู้ปกครอง ($\bar{X} = 3.30$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าในครอบครัว อุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างของระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้ากับผู้ปกครอง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 2 ใน 5 ด้าน การศึกษาจะใช้คะแนนรวมของสัมพันธภาพ ในครอบครัวของเด็กกำพร้าเป็นข้อมูลในการจำแนกครอบครัวที่มีระดับสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน โดยใช้เกณฑ์การกำหนดช่วงของคะแนนในการจัดกลุ่มระดับสัมพันธภาพด้วยคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 104.3$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 14.3) แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่มีระดับสัมพันธภาพ หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้า
ในครอบครัวระดับสูง กับผู้ปกครองมีค่าคะแนนมากกว่า
ค่าเฉลี่ย + ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
($> \bar{X} + 1 \text{ S.D.}$)

กลุ่มที่มีระดับสัมพันธภาพ หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้า
ในครอบครัวระดับปานกลาง กับผู้ปกครองมีค่าคะแนนเท่ากับ
ค่าเฉลี่ย $\pm$ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
($= \bar{X} \pm 1 \text{ S.D.}$)

กลุ่มที่มีระดับสัมพันธภาพ หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้า
ระดับต่ำ กับผู้ปกครองมีค่าคะแนนน้อยกว่า
ค่าเฉลี่ย - ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
($< \bar{X} - 1 \text{ S.D.}$)

ตารางที่ 4.30 ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้า จำแนกตามเกณฑ์คะแนนที่กำหนด

ระดับสัมพันธภาพในครอบครัว	เกณฑ์คะแนน (คะแนนเต็ม 148 คะแนน)	จำนวน
มีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูง ($>\bar{X} + 1 \text{ S.D.}$)	118.6 ขึ้นไป	2
มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($=\bar{X} \pm 1 \text{ S.D.}$)	90.01 – 118.59	24
มีการปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำ ($<\bar{X} - 1 \text{ S.D.}$)	ต่ำกว่า 90.00	4
	รวม	30

คะแนนสูงสุด 121   คะแนนต่ำสุด 65 คะแนน
 $\bar{X} = 104.3$ S.D. = 14.3

3.1 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับสูง

จากการกำหนดเกณฑ์คะแนนสัมพันธภาพในครอบครัวระดับสูง ($>\bar{X} + 1 \text{ S.D.}$) หรือมีค่าคะแนน 118.6 ขึ้นไป พบว่ามีเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับสูง จำนวน 2 คน เป็นเพศชาย 1 คน (คะแนน = 119) เพศหญิง 1 คน (คะแนน = 121) ซึ่งข้อมูลทั่วไปของครอบครัวอุปถัมภ์ของเด็กทั้ง 2 คน มี ดังนี้

ตารางที่ 4.31 ข้อมูลทั่วไปของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับสูง

ครอบครัว อุปถัมภ์	ครอบครัว	เพศ	อายุ	จำนวน พี่น้อง	ลำดับ การเกิด	ระดับ ชั้นเรียน	สถานภาพ บิดามารดา	การรับรู้ บุคลิกภาพ	ภาวะ สุขภาพ	ได้รับ
										ค่าใช้จ่าย ประจำวัน เกณฑ์ อายุ
ครอบครัวที่ 9	ญ.	12	1	1	ป.6	เสียชีวิต	ปรับตัวง่าย	สมบูรณ์ แข็งแรง	20 บาท	
ครอบครัวที่ 5	ช	14	2	2	ม.3	เสียชีวิต	เชื่อมั่นใน ตัวเอง	สมบูรณ์ แข็งแรง	10 บาท	

จากตารางที่ 4.31 จะเห็นได้ว่าเด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับสูงเพศหญิง มีอายุ 12 ปี เป็นบุตรคนเดียว เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 บิดามารดาเสียชีวิต การรับรู้บุคลิกภาพ เป็นคนปรับตัวง่าย สุขภาพเป็นไปตามเกณฑ์อายุ สมบูรณ์แข็งแรง ผู้ปกครองเป็นยาย ฐานะปานกลาง

สำหรับเพศชาย มีอายุ 14 ปี เป็นบุตรคนที่ 2 ในจำนวนพี่น้อง 2 คน เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 บิดา มารดาเสียชีวิต การรับรู้บุคลิกภาพ เป็นคนเชื่อมั่นในตัวเอง ภาวะสุขภาพเป็นไปตามเกณฑ์อายุ ผู้ปกครองเป็นตายาย ฐานะค่อนข้างยากจน

ตารางที่ 4.32 ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับสูง

ครอบครัว อุปถัมภ์	ความสัมพันธ์ ผู้ปกครอง กับเด็ก	สถานภาพ		ระดับ		รายได้เฉลี่ย ครอบครัว ต่อเดือน	จำนวน สมาชิก ครอบครัว	ระยะ เวลา อุปการะ เด็ก	
		เพศ	การสมรส	อายุ	การศึกษา				อาชีพ
ก.ค. ที่ 9	ชาย-หลาน	ญ	ม่าย	56	ม.3	รับจ้าง	1,500.-	2	7
ก.ค. ที่ 5	ชาย-หลาน	ญ	สมรส	72	ป.4	ไม่มีอาชีพ	2,000.-	5	14

จากตารางที่ 4.32 จะเห็นได้ว่า ผู้ปกครองและเด็กมีความสัมพันธ์เป็นญาติใกล้ชิดทั้ง 2 ครอบครัว และเป็นเพศหญิง ครอบครัวที่ 9 เป็นม่าย อายุ 56 ปี เรียนจบชั้น ม.3 อาชีพรับจ้าง มีรายได้เฉลี่ย 1,500 บาท/เดือน จำนวนสมาชิกครอบครัว 2 คน อุปการะเด็กนาน 7 ปี สำหรับครอบครัวที่ 5 มีสถานภาพสมรส อายุ 72 ปี เรียนจบชั้น ป.4 ไม่มีอาชีพ รายได้เฉลี่ยครอบครัว 2,000 บาทต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว 5 คน อุปการะเด็กมานาน 14 ปี

3.2 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้า จากข้อมูลการสัมภาษณ์เด็กกำพร้าซึ่งมีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับสูง พบว่า เด็กกำพร้ามีความสามารถในการปรับตัวด้านต่างๆ ดังนี้

3.2.1 การดูแลกิจวัตรประจำวันและสุขภาพ

1) การรับประทานอาหาร พบว่าการรับประทานอาหารของเด็กถูกต้องตามหลักโภชนาการ อาหารครบ 5 หมู่ คือ แป้ง โปรตีน ไขมัน เกลือแร่ และวิตามิน ผู้ปกครองทำอาหารและเด็กช่วยในการจัดเตรียม

2) การพักผ่อน พบว่าเด็กจะนอนพักผ่อนอย่างน้อยวันละ 8 ชั่วโมง เด็กจะมีห้องนอนของตนเอง ผู้ปกครองมีส่วนในการดูแลเด็กให้นอนหลับ และเด็กไม่มีปัญหาในการนอนพักผ่อน เช่น การนอนฝันร้าย การนอนไม่หลับ เป็นต้น

3) การออกกำลังกาย/เล่นกีฬา พบว่าเด็กจะออกกำลังกาย/เล่นกีฬา โดยเป็นนักกีฬาของโรงเรียน ผู้ปกครองสนับสนุนในการเล่นกีฬาและออกกำลังกาย เด็กไม่มีปัญหาในการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา

4) การดูแลความสะอาดของร่างกาย พบว่าเด็กจะดูแลการทำความสะอาดร่างกายเป็นประจำเข้า เข็ม เช่น การอาบน้ำ แปรงฟัน สระผม เป็นต้น เด็กจะสนใจในการทำ ความสะอาดหน้า ผม ฟัน เป็นพิเศษ โดยให้เหตุผลว่าไม่อยากเป็นสิว กลัวมีรังแค กลัวฟันผุ

5) การดูแลสุขภาพ

(1) ภาวะปกติ พบว่าเด็กไม่เคยสูบบุหรี่ ดื่มสุรา ลองใช้ยาเสพติด แม้จะมีคนในครอบครัวดื่มสุราหรือดื่มเหล้า ซึ่งเด็กรู้สึกเฉย ๆ ผู้ปกครองจะสั่งสอนไม่ให้เด็กยุ่งเกี่ยวกับ ยาเสพติด

(2) ภาวะเจ็บป่วย พบว่า เด็กหญิงเป็นโรคภูมิแพ้ ซึ่งผู้ปกครองพาไป รักษาเป็นประจำกับแพทย์ สำหรับเด็กชายเมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อย จะซื้อยารับประทานเอง ถ้าป่วยมาก ผู้ปกครองจะพาไปรักษากับแพทย์ที่โรงพยาบาล

3.2.2 การเห็นคุณค่าในตนเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เด็กกำพร้าในการเห็นคุณค่าในตนเอง ประกอบด้วย

1) ลักษณะเด่น พบว่าเด็กจะมีความสามารถในการเล่นกีฬา เช่น ฟุตบอล วอลเลย์บอล เด็กเป็นนักกีฬาของโรงเรียน ผู้ปกครองได้ให้การสนับสนุน และการใช้จุดเด่นให้ เกิดประโยชน์ คือ การเล่นกีฬาทำให้สุขภาพแข็งแรง

2) ลักษณะด้อย พบว่าเด็กไม่มีลักษณะด้อย เนื่องจากผู้ปกครองสนับสนุน ให้กำลังใจ ให้มีความเชื่อมั่นเพิ่มมากขึ้น

3.2.3 การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เด็กกำพร้าในการปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่ประกอบด้วย

1) การปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัว พบว่าเด็กกำพร้าส่วนใหญ่จะช่วยทำงานบ้าน เช่น กวาดบ้าน ถูบ้าน ล้างจาน ซึ่งเด็กเต็มใจทำงานช่วยเหลือทางบ้าน นอกจากนี้ยังช่วย ผู้ปกครองทำอาหารรับประทานภายในครอบครัว การช่วยทำงานบ้านผู้ปกครองจะมีบทบาทในการ กำหนดหน้าที่ให้เด็กช่วยทำงาน

2) การปฏิบัติหน้าที่ในการเรียน พบว่าเด็กกำพร้าส่วนใหญ่พอใจผลการเรียน ของตนเอง และผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่คัดเตือนให้ทำการบ้าน เด็กจะชอบเรียนวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ สังคม ศิลปะประดิษฐ์ โดยให้เหตุผลว่าชอบครูสอนเข้าใจ

3.2.4 การได้รับความช่วยเหลือจากสังคม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เด็กกำพร้าในการได้รับความช่วยเหลือจากสังคม ประกอบด้วย

1) การช่วยเหลือสังคมส่วนรวม พบว่าเด็กกำพร้าส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลืองานบุญต่าง ๆ เช่น เสรีฟน้ำ เสรีฟ อาหาร ล้างจาน ล้างแก้วน้ำ เป็นต้น ผู้ปกครองจะเป็นแบบอย่างในการพาไปช่วยงานวัด งานศพ

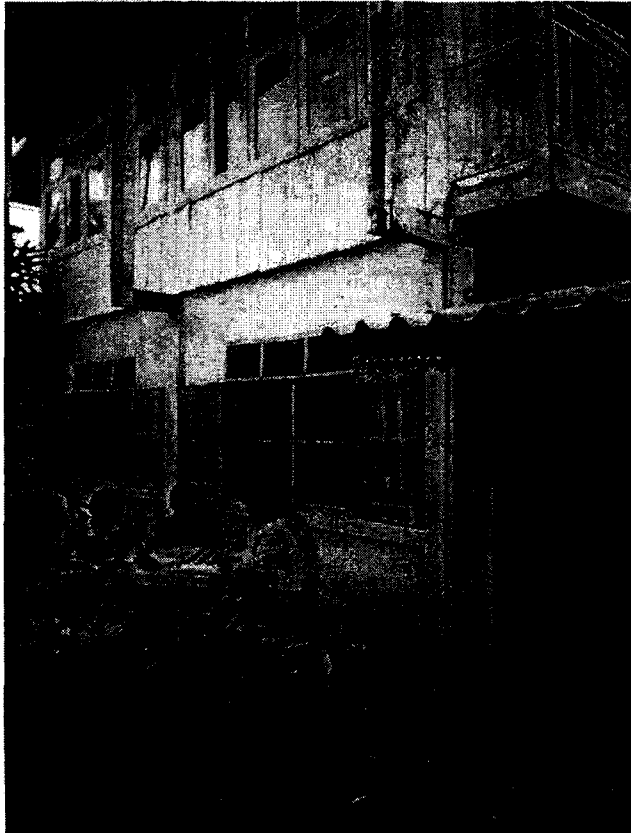
2) การได้รับความช่วยเหลือจากญาติ พบว่าเด็กส่วนใหญ่เคยได้รับความช่วยเหลือจากญาติ เป็นเงิน เสื้อผ้า ซึ่งเด็กรู้สึกดีที่มีผู้ให้ความสนใจ ดูแล และผู้ปกครองสนับสนุนให้เด็กขอความช่วยเหลือจากญาติ และไม่มีปัญหาในการขอความช่วยเหลือ

3) การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน/องค์กร พบว่า นอกจากการได้รับเงินช่วยเหลือแบบครอบครัวอุปถัมภ์จากสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน แล้ว เด็กยังได้รับทุนการศึกษาจากองค์การบริหารส่วนตำบล ทุนการศึกษาจากโรงเรียน ทุนอาหารกลางวันของโรงเรียน ความต้องการช่วยเหลือจากหน่วยงาน คือ เด็กต้องการทุนการศึกษาจนจบการศึกษาในระดับสูงและเด็กไม่มีปัญหาในการขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน

สำหรับสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวอุปถัมภ์ของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับสูง จากการเยี่ยมบ้าน พบว่า ลักษณะบ้านปลูกสร้างถาวร มีความมั่นคงแข็งแรง และสะอาด มีความเป็นระเบียบรวมทั้งการจัดวางสิ่งของเป็นสัดส่วนดี มีวัสดุของใช้จำเป็นครบถ้วน เช่น โทรทัศน์ พัดลม ตู้เย็น เครื่องเสียง เป็นต้น บริเวณด้านนอกตัวบ้านจะร่มรื่น มีการปลูกไม้ประดับและไม้ยืนต้นซึ่งให้ความสวยงามและร่มเย็นแก่ผู้พักอาศัย ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านจะดี เนื่องจากเป็นญาติพี่น้องอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน ขณะที่เยี่ยมบ้านจะมีญาติพี่น้องที่อยู่บริเวณใกล้เคียงมาสังเกต และร่วมพูดคุยให้ข้อมูลด้วย (ดูภาพที่ 4.1-4.3)

เด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับสูง พบว่า มีความสามารถในการปรับตัวด้านกิจวัตรประจำวันและสุขภาพ ดีและเหมาะสม เด็กมีภาวะสุขภาพเป็นไปตามเกณฑ์อายุ ส่วนการปรับตัวด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง เด็กมีความภาคภูมิใจในการเล่นกีฬา และไม่มีปมด้อย เนื่องจากผู้ปกครองให้การดูแลเอาใจใส่ มีความรักใคร่ใกล้ชิดกัน สำหรับการปรับตัวด้านการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ในครอบครัวเด็กจะช่วยผู้ปกครองทำงานบ้านด้วยความเต็มใจ และเอื้ออาทร ต้องการแบ่งเบาภาระช่วยเหลือผู้ปกครอง ในด้านการเรียน เด็กสนใจทำการบ้านและผู้ปกครองช่วยสอนการบ้านเมื่อเด็กไม่เข้าใจ ทำให้เด็กพอใจผลการเรียนของตนเอง ทั้งนี้การปรับตัวด้านการได้รับความช่วยเหลือจากสังคม เด็กจะมีผู้ปกครองเป็นแบบอย่างในการนำ

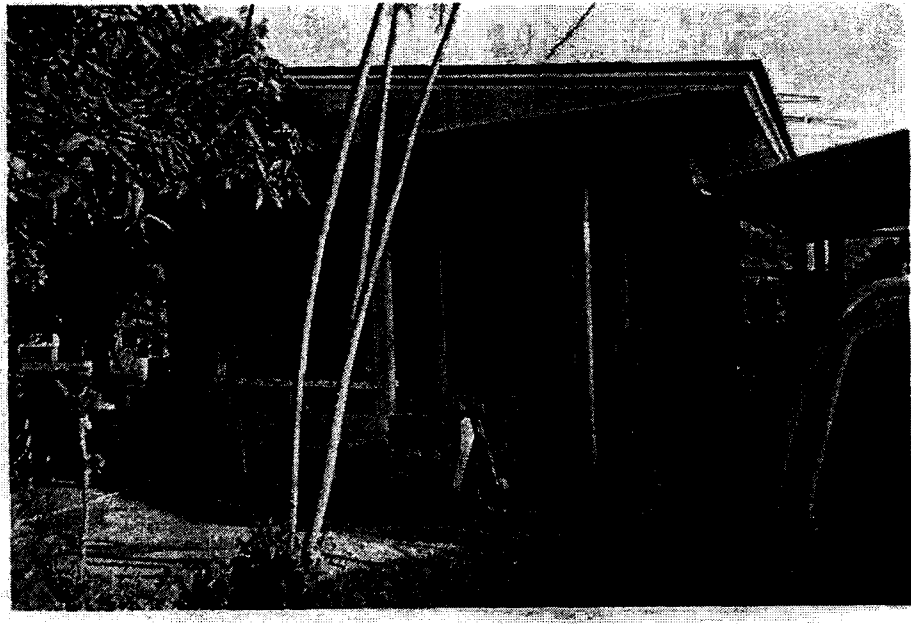
เด็กไปช่วยงานของส่วนรวมในหมู่บ้าน ทำให้เด็กรู้สึกภูมิใจเมื่อได้ช่วยเหลืองานส่วนรวม และเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากญาติ เด็กจะมีความรู้สึกดีและจะช่วยเหลือญาติในการทำงานบ้านด้วยการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน เด็กยังมีความกังวลว่าเมื่ออายุครบ 18 ปี และไม่ได้รับเงินช่วยเหลือจะทำให้ไม่สามารถเรียนต่อในระดับสูงได้ เนื่องจากสงสารผู้ปกครองต้องรับภาระมากขึ้น สภาพครอบครัวจากการเยี่ยมบ้าน บริเวณบ้านจะสะอาด และร่มรื่น การจัดวางสิ่งของเป็นสัดส่วน และมีระเบียบ จากสภาพแวดล้อมของบ้านที่จัดไว้ดีทำให้สมาชิกครอบครัวมีสภาพจิตใจที่สงบ แสดงให้เห็นถึงความรัก ความอบอุ่น ที่มีอยู่ในครอบครัว ทำให้ความสามารถในการปรับตัวของเด็กเป็นไปด้วยดีและมีความเหมาะสมตามอัตภาพ

ภาพที่ 4.1 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับสูง

ภาพที่ 4.2 บริเวณด้านหน้าบ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์

ภาพที่ 4.3 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์ มีความสะอาด ร่มรื่น

3.2 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าที่มี

สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง จากการกำหนดเกณฑ์คะแนนสัมพันธภาพในครอบครัวระดับปานกลาง ($=\bar{X} \pm 1 \text{ S.D.}$) หรือมีคะแนนระหว่าง 90.01 – 118.59 พบว่ามีเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับปานกลาง จำนวน 24 คน เป็นเพศชาย 13 คน เพศหญิง 11 คน ซึ่งข้อมูลทั่วไปของครอบครัวอุปถัมภ์ของเด็กทั้ง 24 คน มี ดังนี้

ตารางที่ 4.33 ข้อมูลทั่วไปของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับปานกลาง

ครอบครัว อุปถัมภ์	เพศ	อายุ	จำนวน พี่น้อง	ลำดับ การ เกิด	ระดับ ชั้นเรียน	สถานภาพ บิดามารดา	การรับรู้ บุคลิกภาพ	ภาวะ สุขภาพ ตาม เกณฑ์ อายุ	ได้รับ ค่าใช้จ่าย ประจำวัน
ครอบครัวที่ 1	ญ.	12	1	1	ป.5	เสียชีวิต	เชื่อมั่นฯ	สมบูรณ์	5 บาท
ครอบครัวที่ 2	ช	13	2	2	ม.1	เสียชีวิต	เปิดเศษ	สมบูรณ์	20 บาท
ครอบครัวที่ 3	ญ	13	1	1	ม.1	เสียชีวิต	อารมณ์ดี	สมบูรณ์	ไม่ได้เงิน
ครอบครัวที่ 4	ญ	13	3	3	ม.1	เสียชีวิต	พึ่งพาผู้อื่น	สมบูรณ์	10 บาท
ครอบครัวที่ 7	ญ	16	2	2	ปวช.1	เสียชีวิต	ปรับตัวง่าย	สมบูรณ์	40 บาท
ครอบครัวที่ 8	ช	12	1	1	ม.1	เสียชีวิต	วิตกกังวล	สมบูรณ์	20 บาท
ครอบครัวที่ 10	ช	15	1	1	ม.2	เสียชีวิต	อารมณ์ดี	สมบูรณ์	10 บาท
ครอบครัวที่ 11	ช	17	1	1	ม.5	เสียชีวิต	ไม่ยอมใคร	สมบูรณ์	20 บาท
ครอบครัวที่ 12	ญ	12	1	1	ป.6	เสียชีวิต	วิตกกังวล	สมบูรณ์	15 บาท
ครอบครัวที่ 13	ช	12	1	1	ม.1	เสียชีวิต	วิตกกังวล	สมบูรณ์	20 บาท
ครอบครัวที่ 14	ช	12	1	1	ป.6	เสียชีวิต	อารมณ์ดี	สมบูรณ์	35 บาท
ครอบครัวที่ 15	ช	13	1	1	ม.1	เสียชีวิต	เชื่อมั่นฯ	สมบูรณ์	20 บาท
ครอบครัวที่ 16	ช	13	2	1	ม.1	เสียชีวิต	อารมณ์ดี	สมบูรณ์	25 บาท
ครอบครัวที่ 17	ญ	16	1	1	ม.4	เสียชีวิต	อารมณ์ดี	สมบูรณ์	20 บาท
ครอบครัวที่ 18	ช	14	2	2	ม.1	เสียชีวิต	ปรับตัวง่าย	สมบูรณ์	15 บาท
ครอบครัวที่ 19	ช	13	2	2	ม.1	เสียชีวิต	ไม่ยอมใคร	สมบูรณ์	30 บาท
ครอบครัวที่ 20	ช	15	2	2	ม.3	เสียชีวิต	อารมณ์ดี	สมบูรณ์	20 บาท
ครอบครัวที่ 21	ญ	13	2	2	ม.1	เสียชีวิต	ปรับตัวง่าย	สมบูรณ์	20 บาท
ครอบครัวที่ 22	ญ	13	2	2	ม.1	เสียชีวิต	อารมณ์ดี	สมบูรณ์	20 บาท
ครอบครัวที่ 23	ญ	13	1	1	ม.2	เสียชีวิต	ปรับตัวง่าย	สมบูรณ์	30 บาท
ครอบครัวที่ 24	ญ	14	2	2	ม.3	เสียชีวิต	อารมณ์ดี	สมบูรณ์	30 บาท
ครอบครัวที่ 26	ช	12	1	1	ป.6	เสียชีวิต	อารมณ์ดี	สมบูรณ์	5 บาท
ครอบครัวที่ 28	ช	13	4	2	ป.6	เสียชีวิต	อารมณ์ดี	สมบูรณ์	6 บาท
ครอบครัวที่ 30	ญ	13	1	1	ม.1	เสียชีวิต	อารมณ์ดี	สมบูรณ์	20 บาท

จากตารางที่ 4.34 จะเห็นได้ว่า เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับปานกลาง เพศชาย มีจำนวน 13 คน และเพศหญิง มีจำนวน 11 คน เท่ากัน มีอายุระหว่าง 12-17 ปี เป็นบุตรคนที่ 1 จำนวน 13 คน ส่วนใหญ่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 บิดามารดาเสียชีวิต การรับรู้คุณภาพส่วนใหญ่เป็นคนอารมณ์ดี สุขภาพเป็นไปตามเกณฑ์อายุ สมบูรณ์แข็งแรง ผู้ปกครองเป็นย่า/ยาย ส่วนใหญ่มีฐานะปานกลาง รองลงมาฐานะค่อนข้างยากจน

ตารางที่ 4.35 ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับปานกลาง

ครอบครัว อุปถัมภ์	ความ สัมพันธ์ ผู้ปกครอง กับเด็ก	สถาน ภาพ การ สมรส	อายุ	ระดับ การ ศึกษา	อาชีพ	รายได้ เฉลี่ย ครอบครัว ต่อเดือน	จำนวน สมาชิก ครอบครัว	ระยะ เวลา อุปการะ เด็ก
ครอบครัวที่ 1	ย่า-หลาน	ญ	ม่าย	ป.4	เก็บของป่าขาย	1,800.-	3	4
ครอบครัวที่ 2	น้ำ-หลาน	ญ	สมรส	ป.4	รับจ้าง	6,000.-	4	4
ครอบครัวที่ 3	ยาย-หลาน	ญ	ม่าย	ไม่เรียน	ไม่มีอาชีพ	1,000.-	2	10
ครอบครัวที่ 4	ย่า-หลาน	ญ	สมรส	ป.4	รับจ้างถักคอก	1,500.-	4	4
ครอบครัวที่ 7	ป้า-หลาน	ญ	สมรส	ป.4	รับจ้างทอผ้า	2,000.-	5	7
ครอบครัวที่ 8	ตา-หลาน	ช	สมรส	ม.3	รับจ้าง	2,000.-	3	6
ครอบครัวที่ 10	ลุงเขย	ช	ม่าย	ป.4	รับจ้าง	1,200.-	2	14
ครอบครัวที่ 11	ยาย-หลาน	ญ	ม่าย	ป.4	ไม่มีอาชีพ	2,500.-	4	9
ครอบครัวที่ 12	ป้า-หลาน	ญ	โสด	ป.7	รับจ้าง	1,000.-	2	12
ครอบครัวที่ 13	ยาย-หลาน	ญ	ม่าย	ป.4	รับจ้าง	1,000.-	2	7
ครอบครัวที่ 14	ป้า-หลาน	ญ	สมรส	ป.4	ค้าขาย	10,000.-	4	10
ครอบครัวที่ 15	ตา-หลาน	ช	ม่าย	ป.4	ค้าขาย	2,000.-	2	6
ครอบครัวที่ 16	ยาย-หลาน	ญ	ม่าย	ป.4	รับจ้าง	1,000.-	3	11
ครอบครัวที่ 17	ยาย-หลาน	ญ	สมรส	ป.4	ไม่มีอาชีพ	2,000.-	3	7
ครอบครัวที่ 18	ลุง-หลาน	ช	ม่าย	ป.4	รับจ้าง	2,000.-	3	3
ครอบครัวที่ 19	ยาย-หลาน	ญ	สมรส	ป.4	รับจ้างเลี้ยงเด็ก	2,000.-	4	7
ครอบครัวที่ 20	ป้า-หลาน	ญ	สมรส	ป.4	ทำสวนลำไย	3,000.-	7	14
ครอบครัวที่ 21	ป้า-หลาน	ญ	สมรส	ป.4	รับจ้างเฝ้าสวน	2,000.-	4	3
ครอบครัวที่ 22	ป้า-หลาน	ญ	สมรส	ม.3	รับจ้าง	5,000.-	4	5
ครอบครัวที่ 23	ยาย-หลาน	ญ	สมรส	ป.4	ทำสวนลำไย	4,000.-	3	13
ครอบครัวที่ 24	ป้า-หลาน	ญ	ม่าย	ม.6	รับจ้างเย็บผ้า	1,500.-	4	6
ครอบครัวที่ 26	ย่า-หลาน	ญ	สมรส	ไม่เรียน	รับจ้าง	2,000.-	4	4
ครอบครัวที่ 28	ยาย-หลาน	ญ	ม่าย	ไม่เรียน	รับจ้าง	1,200.-	2	13
ครอบครัวที่ 30	ย่า-หลาน	ญ	ม่าย	ไม่เรียน	รับจ้าง	1,000.-	2	12

จากตารางที่ 4.35 จะเห็นได้ว่า ผู้ปกครองและเด็กมีความสัมพันธ์เป็นญาติใกล้ชิดเกือบทุกครอบครัว มีเพียง 1 ครอบครัวที่เป็นญาติเกี่ยวดอง แต่ได้เลี้ยงดูเด็กตั้งแต่เล็ก ผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มี 19 ครอบครัว เป็นชาย 5 ครอบครัว อายุเฉลี่ย 59.29 ปี เรียนจบชั้นประถมศึกษา มีจำนวน 18 คน ไม่ได้เรียน 3 คน จบมัธยมศึกษา 3 คน ส่วนใหญ่อาชีพรับจ้าง มีรายได้เฉลี่ย 2,437.50 บาท/เดือน จำนวนสมาชิกครอบครัวโดยเฉลี่ย 3 คน อุปการะเด็กนานเกิน 3 ปี

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์เด็กกำพร้าซึ่งมีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับปานกลาง พบว่าเด็กกำพร้ามีความสามารถในการปรับตัวด้านต่างๆ ดังนี้

3.2.1 การดูแลกิจวัตรประจำวันและสุขภาพ

1) การรับประทานอาหาร เด็กกำพร้าส่วนใหญ่จะรับประทานอาหารเช้าที่บ้าน 2 มื้อ คือ มื้อเช้าและมื้อเย็น ในวันธรรมดา มื้อกลางวันจะรับประทานที่โรงเรียนเป็นอาหารจานเดียว อาหารที่รับประทานส่วนใหญ่จะเป็นแกงหรือผัดผักใส่หมู น้ำพริก เป็นต้น ผู้ปกครองจะเตรียมและปรุงอาหารให้เด็ก บางครอบครัวเด็กจะทำอาหารเอง หรือญาติคักอาหารมาให้

2) การพักผ่อน เด็กกำพร้าส่วนใหญ่จะนอนหลับพักผ่อนเป็นเวลา 8 ชั่วโมง เด็กส่วนใหญ่ไม่มีห้องนอนส่วนตัว จะนอนร่วมห้องกับผู้ปกครอง มีเด็ก 7 คน ที่มีห้องนอนส่วนตัว กิจกรรมที่ทำร่วมกับสมาชิกครอบครัวก่อนนอน คือการดูโทรทัศน์ และสวดมนต์ ผู้ปกครองจะมีบทบาทเกี่ยวกับเวลานอนโดยตักเตือนไม่ให้นอนดึก มีเด็กกำพร้า 3 คนที่มีปัญหาในการนอน เช่น นอนละเมอ นอนหลับแล้วฝันร้าย เป็นต้น

3) การออกกำลังกาย/เล่นกีฬา เด็กกำพร้าส่วนใหญ่จะเล่นกีฬาที่โรงเรียนในชั่วโมงพลศึกษา หรือเล่นกับเพื่อนๆ เช่น แบดมินตัน วอลเลย์บอล ฟุตบอล ตะกร้อ เป็นต้น ผู้ปกครองจะตักเตือนถ้าเล่นกีฬาแล้วกลับบ้านผิดเวลา

4) การดูแลความสะอาดของร่างกาย พบว่าเด็กกำพร้าส่วนใหญ่จะอาบน้ำ แปรงฟัน ทุกเช้าเย็น และสระผมวันเว้นวัน เด็กจะดูแลใบหน้า และผมเป็นพิเศษ เพราะกลัวเป็นสิวและกลัวหม่นสาก ผู้ปกครองจะมีบทบาทในการดูแลความสะอาดโดยการเตือนไม่ให้อาบน้ำ ก่ำมิด

5) การดูแลสุขภาพ

(1) ภาวะปกติ เด็กกำพร้าส่วนใหญ่ไม่เคยสูบบุหรี่ ดื่มสุราหลงใหลยาเสพติด มีสมาชิกในครอบครัวดื่มเหล้า สูบบุหรี่ แต่ผู้ปกครองจะสอนไม่ให้ลองทำ เพราะเป็นสิ่งที่ไม่ดี

(2) ภาวะเจ็บป่วย เด็กกำพร้าส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว หากมีอาการเจ็บป่วยเล็กน้อย ผู้ปกครองจะซื้อยาให้รับประทานถ้าป่วยมาก ผู้ปกครองจะพาไปโรงพยาบาล

3.2.2 การเห็นคุณค่าในตนเอง จากการวิเคราะห์ข้อมูลการเห็นคุณค่าในตัวเอง ประกอบด้วย

- 1) ลักษณะเด่น พบว่าเด็กจะเล่นกีฬา ฟุตบอล เล่นดนตรี และมีเด็ก 1 คน ที่ไปฝึกนวดแผนโบราณ และรับจ้างนวดให้ญาติ ครู เด็กเคยแสดงจุดเด่นของตัวเอง เช่น แสดงตามงานวัด และเป็นนักกีฬาของโรงเรียน เป็นต้น ผู้ปกครองมีส่วนในการสนับสนุนเด็กในการแสดงออก เด็กให้เหตุผลในการใช้ความสามารถพิเศษว่า การเล่นดนตรีทำให้เพลิดเพลิน การเล่นกีฬาทำให้สุขภาพแข็งแรง การฟ้อนรำและการนวดแผนโบราณ เป็นการหารายได้อีกทางหนึ่ง
- 2) ลักษณะด้อย พบว่าเด็กส่วนใหญ่ยอมรับว่าด้อยในด้านการเรียน เนื่องจากอ่านหนังสือไม่เก่ง อุปกรณ์การเรียนไม่ครบ และมีเด็กจำนวน 3 คน ที่บอกว่าไม่มีจุดด้อยเนื่องจากครอบครัวอบอุ่น ไม่มีปัญหา และมีเด็ก 1 คน ที่ยอมรับว่าด้อยไม่เชื่อฟังผู้ปกครอง เนื่องจากไม่สามารถพูดคุยชี้แจงเหตุผลให้ผู้ปกครองฟังได้

3.2.3 การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของเด็กกำพร้า ประกอบด้วย

- 1) การปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัว พบว่า เด็กกำพร้าจะช่วยทำงานบ้าน เช่น ซักผ้า กวาดบ้าน ถูบ้าน ล้างจาน ซึ่งเด็กเห็นเป็นการทำงานตามปกติ ไม่คิดว่าเป็นงานหนัก สำหรับงานที่ทำร่วมกับสมาชิกในครอบครัว คือ ทำอาหาร ผู้ปกครองจะมีบทบาทในการกำหนดหน้าที่ในการทำงานบ้าน
- 2) การปฏิบัติหน้าที่ในการเรียน พบว่าเด็กกำพร้าส่วนใหญ่พอใจผลการเรียน มีเด็กกำพร้า 3 คน ที่ไม่พอใจผลการเรียน เนื่องจากได้เกรดน้อย เด็กชอบเรียนวิชาสังคม ภาษาไทย ศิลปะ โดยให้เหตุผลว่าชอบ ผู้ปกครองจะสนใจดูแลเด็กทำการบ้าน มีเด็กบางคนที่มีปัญหา กลับในชั้นเรียน

3.2.4 การได้รับความช่วยเหลือจากสังคม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์การได้รับความช่วยเหลือจากสังคม ประกอบด้วย

- 1) การช่วยเหลือสังคม พบว่าเด็กกำพร้าส่วนใหญ่จะเคยช่วยเหลืองานส่วนรวมภายในชุมชน เช่น งานวัด งานศพ งานบวช โดยการช่วยเหลือรับน้ำ อาหาร ล้างจาน ล้างแก้วน้ำ เป็นต้น ผู้ปกครองจะเป็นแบบอย่างโดยนำเด็กไปช่วยในงานส่วนรวมของชุมชนที่จัดขึ้นมา ซึ่งเด็กมีความรู้สึกภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น

2) การได้รับความช่วยเหลือจากญาติ พบว่า เด็กกำพร้าส่วนใหญ่เคยได้รับการช่วยเหลือจากญาติ เป็นเงินค่าขนม เสื้อผ้า ของใช้อื่น ๆ การให้คำปรึกษาในด้านการเรียน เด็กส่วนใหญ่จะรู้สึกดีใจที่มีญาติรักและให้ความช่วยเหลือ แต่อีก 2 คนบอกว่ารู้สึกน้อยใจ ไม่อยากได้รับความช่วยเหลือ แต่ผู้ปกครองเคยไปขอความช่วยเหลือจากญาติ มีเด็ก 3 คนที่บอกว่าไม่ได้ไปขอความช่วยเหลือจากญาติ เนื่องจากเคยไปขอความช่วยเหลือแล้วไม่ได้

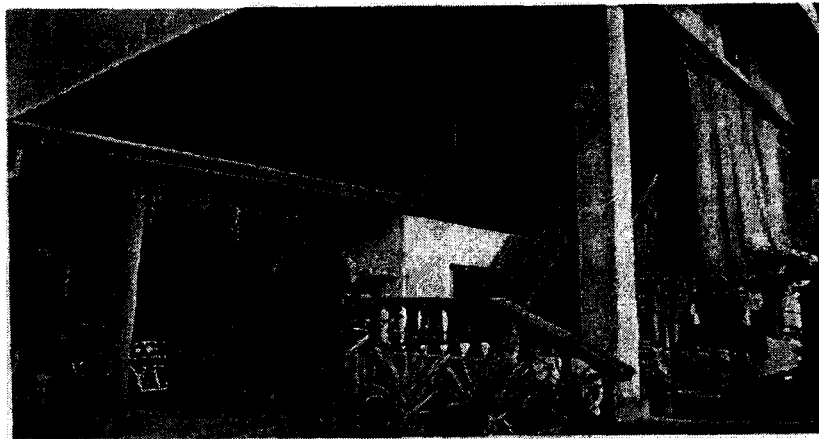
3) การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน/องค์กร พบว่าเด็กกำพร้านอกจากได้รับความช่วยเหลือจากสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูนแล้ว ยังเคยได้รับความช่วยเหลือทุนการศึกษาจากองค์การบริหารส่วนตำบล ทุนอาหารกลางวันจากโรงเรียน เสื้อผ้า ที่มีผู้บริจาคและความต้องการช่วยเหลือจากหน่วยงาน คือ ทุนการศึกษา และเงินค่าใช้จ่าย เนื่องจากเงินที่ได้รับการช่วยเหลือไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย สำหรับการขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานนั้น ไม่มีปัญหา

สำหรับสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวอุปถัมภ์ของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง จากการเยี่ยมบ้าน พบว่าสภาพบ้านค่อนข้างเก่า โทรศัทพ์ไม่ค่อยเป็นระเบียบ การจัดวางของใช้ไม่เป็นสัดส่วน วัสดุของใช้ที่จำเป็นมีเล็กน้อย แต่สภาพเก่าและชำรุด เช่น พัดลม โทรทัศน์ไม่ค่อยดี ตู้เย็นไม่ค่อยเย็น เป็นต้น ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านจะดี เพราะเป็นชุมชนที่รู้จักคุ้นเคย และส่วนหนึ่งเป็นญาติกัน สังเกตขณะไปเยี่ยมบ้านจะมีผู้ที่อยู่บ้านใกล้เคียงจะมาร่วมรับฟัง และให้ข้อมูลด้วย

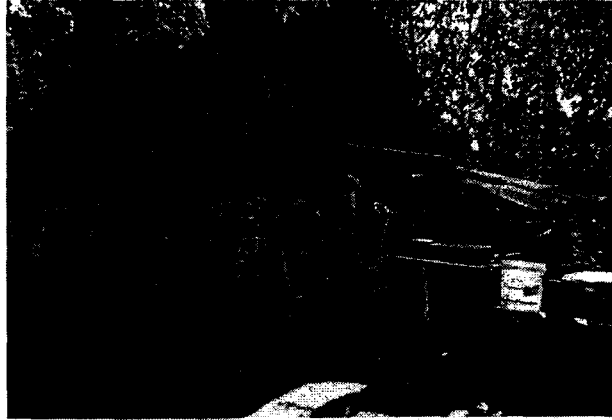
เด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับปานกลาง พบว่า มีความสามารถในการปรับตัวในด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันและสุขภาพดีและเหมาะสม เนื่องจากเด็กอยู่ในช่วงวัยรุ่นจึงทำให้มีความสนใจในการดูแลตนเอง อาหารการกินแม้จะไม่สมบูรณ์มาก เนื่องจากฐานะปานกลางและค่อนข้างยากจน แต่เด็กพยายามที่จะทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ สำหรับความสามารถในการปรับตัวด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง เด็กส่วนใหญ่จะมีความสามารถพิเศษในการเล่นดนตรีพื้นเมือง เล่นกีฬา ทำให้เด็กมีความรู้สึกภูมิใจเมื่อได้รับคำชมเชย แต่ยังมีปมด้อยในด้านการเรียน ซึ่งมีอุปสรรคไม่ครบเหมือนเพื่อน ในส่วนของความสามารถในการปรับตัวด้านการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ในครอบครัวเด็กจะช่วยทำงานบ้าน โดยผู้ปกครองจะสั่งให้ทำงานบ้านทุกวัน ในด้านการเรียนเด็กที่มีกลุ่มคะแนนมากก่อนไปทางกลุ่มที่มีสัมพันธภาพระดับสูง จะพอใจผลการเรียน ซึ่งผู้ปกครองให้ความสนใจเอาใจใส่ในด้านการเรียน สำหรับเด็กที่มีกลุ่มคะแนนก่อนไปทางกลุ่มเด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับต่ำ จะไม่ค่อยพอใจผลการเรียน เนื่องจากได้เกรดน้อย และมีปัญหาในชั้นเรียน เช่น หลับในชั้นเรียน อุปสรรคการเรียนไม่ครบ เป็นต้น นอกจากนี้ความสามารถในการปรับตัวด้านการได้รับความช่วยเหลือจาก

สังคมเด็กสามารถปรับตัวในการช่วยเหลือสังคมส่วนรวมได้ดี และเด็กมีความรู้สึกภูมิใจที่ได้ช่วยงานส่วนรวม ผู้ปกครองจะเป็นแบบอย่างในการช่วยงานส่วนรวม ด้านการได้รับความช่วยเหลือจากญาติ เด็กเคยได้รับความช่วยเหลือจากญาติเด็กมีความรู้สึกที่ดี แต่บางคนจะรู้สึกด้อยที่ต้องขอความช่วยเหลือจากญาติและญาติไม่ได้ช่วยเหลือ เนื่องจากญาติจะมีฐานะยากจน ด้านการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานและองค์กร เด็กต้องการความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาเพิ่มเติม เนื่องจากเงินช่วยเหลือที่ได้รับไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่จะอายุมาก และไม่มีอาชีพ/รายได้ อาศัยญาติช่วยเหลือเป็นครั้งคราว

สำหรับสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว จะเห็นได้ว่าบางบ้านสภาพบ้านเก่าทรุดโทรม ไม่ได้ปรับปรุงซ่อมแซม เนื่องจากไม่มีเงินเพียงพอ การจัดวางสิ่งของไม่เป็นระเบียบ ค่อนข้างรก และไม่สะอาดของใช้เก่าและชำรุด บางบ้านมีสภาพคล้ายกระท่อมหรือเพิงพักชั่วคราวตามไร่นา สภาพแวดล้อมที่ไม่ค่อยสะอาดเช่นเหล่านี้ ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกด้อย และอับอาย รวมทั้งเด็กอาจจะมีช่องว่างระหว่างวัยกับผู้ปกครอง ความสามารถในการปรับตัวบางด้าน เช่น การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ทั้งในครอบครัวและด้านการเรียนของเด็กกลุ่มนี้จึงไม่ดีเท่าที่ควร

ภาพที่ 4.4 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับปานกลาง

ภาพที่ 4.5 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์/บ้านคนงานในสวนลำไย

ภาพที่ 4.6 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสภาพค่อนข้างเก่า

ภาพที่ 4.7 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์สร้างบนที่ดินคนรู้จัก

3.3 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ มีจำนวน 4 ครอบครัวเป็นหญิงทั้งหมด จากการกำหนดเกณฑ์คะแนนสัมพันธภาพในครอบครัวระดับต่ำ ($< \bar{X} - 1 \text{ S.D.}$) หรือมีคะแนนต่ำกว่า 90.00 และเมื่อเรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อยที่สุด 3 อันดับ คือ 89 คะแนน รองลงมาเป็น คะแนนที่ 83 72 และ 65 คะแนนตามลำดับ ซึ่งข้อมูลทั่วไปของครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพระดับต่ำ มีดังนี้

ตารางที่ 4.36 ข้อมูลทั่วไปของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ

ครอบครัว อุปถัมภ์	เพศ	อายุ	จำนวน พี่น้อง	ลำดับ การ เกิด	ระดับ ชั้นเรียน	สถานภาพ บิดามารดา	การรับรู้ บุคลิกภาพ	ภาวะ สุขภาพ ตาม เกณฑ์ อายุ	ได้รับ ค่าใช้จ่าย ประจำวัน
ครอบครัวที่ 6	ญ	16	2	2	ม.3	เสียชีวิต	เชื่อมั่นฯ	สมบูรณ์	20 บาท
ครอบครัวที่ 25	ญ.	15	1	1	ม.3	เสียชีวิต	เก็บตัว	สมบูรณ์	ไม่ได้เงิน
ครอบครัวที่ 27	ญ	17	1	1	ม.5	เสียชีวิต	ไม่ยอมใคร	สมบูรณ์	30 บาท
ครอบครัวที่ 29	ญ	16	1	1	ปวช.1	เสียชีวิต	เก็บตัว	สมบูรณ์	20 บาท

จากตารางที่ 4.36 จะเห็นได้ว่า เด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับต่ำ เป็นเพศหญิงมีอายุเฉลี่ย 16 ปี เป็นบุตรคนเดียว 3 คน เป็นบุตรคนสุดท้อง 1 คน ระดับชั้นเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ขึ้นไป การรับรู้บุคลิกภาพจะเป็นคนเก็บตัว ไม่ยอมใครและเชื่อมั่นในตัวเอง

ตารางที่ 4.36 ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ

ครอบครัว อุปถัมภ์	ความ สัมพันธ์ ผู้ปกครอง กับเด็ก	เพศ	สถาน ภาพ การ สมรส	อายุ	ระดับ การ ศึกษา	อาชีพ	รายได้ เฉลี่ย ครอบครัว ต่อเดือน	จำนวน สมาชิก ครอบครัว	ระยะ เวลา อุปการะ เด็ก
ครอบครัวที่ 6	ตา-หลาน	ช	สมรส	73	ป.4	ไม่มีอาชีพ	1,000.-	4	14
ครอบครัวที่ 25	ลุง-หลาน	ช	สมรส	50	ป.4	ทำสวน	5,000.-	5	7
ครอบครัวที่ 27	ชาย-หลาน	ญ	ม่าย	65	ป.2	ค้าขาย	3,000.-	2	10
ครอบครัวที่ 29	ป้า-หลาน	ญ	สมรส	48	ป.6	ทำสวนลำไย	10,000.-	4	9

จากตารางที่ 4.36 จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ของผู้ปกครองกับเด็กกำพร้าเป็นญาติสนิทกัน สถานภาพสมรส 3 คน เป็นม่าย 1 คน ระดับการศึกษาจะเรียนชั้นประถมศึกษาทั้งหมด ส่วนใหญ่จะมีรายได้น้อย และจำนวนสมาชิกจะมีมากกว่า 2 คน ระยะเวลาที่อุปการะเด็กมานาน 7 ปี ขึ้นไป

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์เด็กกำพร้าซึ่งมีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับต่ำ พบว่าเด็กกำพร้ามีความสามารถในการปรับตัวด้านต่างๆ ดังนี้

3.3.1 การดูแลกิจวัตรประจำวันและสุขภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์การดูแลกิจวัตรประจำวันของเด็กกำพร้า ประกอบด้วย

1) การรับประทานอาหาร พบว่า เด็กกำพร้าส่วนใหญ่จะรับประทานอาหารที่บ้าน 2 มื้อ คือ มื้อเช้าและมื้อเย็น สำหรับกลางวันจะซื้อรับประทานที่โรงเรียนเป็นอาหารจานเดียว ส่วนใหญ่ครอบครัวเด็กจะซื้ออาหารสำเร็จรับประทาน เนื่องจากมีราคาถูก บางครั้งจะมีญาติที่อยู่ใกล้เคียงนำอาหารมาให้ ผู้ปกครองจะเป็นผู้เตรียมอาหารและซื้อกับข้าว หากทำอาหารรับประทานเองในบางมื้อ เด็กจะช่วยเตรียมอาหาร เช่น เคี้ยวผัก ตำน้ำพริก เป็นต้น

2) การพักผ่อน พบว่า เด็กกำพร้าส่วนใหญ่จะนอนหลับพักผ่อนก่อนข้างดึก เนื่องจากดูโทรทัศน์ และเที่ยวเตร่ โดยนอนพักผ่อนคืนละ 6 ชั่วโมง เด็กบางคนมีปัญหาในการนอน เช่น การนอนไม่หลับ การนอนฝันร้าย เป็นต้น เด็กและผู้ปกครองไม่ได้ทำกิจกรรมก่อนนอนร่วมกัน

3) การออกกำลังกาย/เล่นกีฬา พบว่าเด็กกำพร้าส่วนใหญ่จะเล่นกีฬาที่โรงเรียนในช่วงเวลาพักเที่ยง เช่น ตะกร้อ บาสเกตบอล ฟุตบอล วอลเลย์บอล เป็นต้น การเล่นกีฬากับเพื่อนขณะอยู่บ้านจะมีน้อย เนื่องจากผู้ปกครองจะห้ามไม่ให้เล่นกีฬาเพราะเด็กจะกลับบ้านเย็นมากและไม่ได้ทำการบ้าน

4) การดูแลความสะอาดของร่างกาย พบว่าเด็กให้ความสนใจการทำความสะอาดร่างกายโดยอาบน้ำแปรงฟันเช้า เย็น ทุกวัน และสนใจดูแลความสะอาดของใบหน้าเป็นพิเศษ เนื่องจากกลัวเป็นสิว และการดูแลฟัน เนื่องจากกลัวมีกลิ่นปากและกลัวฟันผุ ผู้ปกครองไม่มีบทบาทในการดูแลทำความสะอาดร่างกาย

5) การดูแลสุขภาพ

(1) ภาวะปกติ พบว่าเด็กกำพร้าส่วนใหญ่ไม่เคยสูบบุหรี่ ดื่มสุรา หลงใหลยาเสพติด แต่มีเด็กกำพร้าบางคนที่เคยลองสูบบุหรี่ ดื่มสุรา เนื่องจากมีเพื่อนชักชวนมีสมาชิกในครอบครัวเด็กกำพร้าบางครอบครัวดื่มสุรา และสูบบุหรี่ เด็กจะรู้สึกเฉย ๆ เห็นเป็น

เรื่องปกติเพราะความเคยชิน แต่ผู้ปกครองจะสอนไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เด็กจะไม่มีปัญหา ด้านสุขภาพ

(2) ภาวะเจ็บป่วย ถ้าป่วยอาการน้อย จะซื้อยารับประทานเอง ถ้าป่วยมาก ผู้ปกครองจะพาไปหาหมอที่สถานีนามัยใกล้บ้าน ผู้ปกครองจะดูแลเมื่อยามเจ็บป่วย

3.3.2 การเห็นคุณค่าในตัวเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เด็กกำพร้าด้านการเห็นคุณค่าในตัวเอง ประกอบด้วย

1) ลักษณะเด่น พบว่าเด็กกำพร้าส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองไม่มีลักษณะเด่น คิดว่าตนเองไม่เหมือนคนอื่น และผู้ปกครองไม่ได้ช่วยเหลือนักแก้ไขปัญหาลำบากนี้ให้กับเด็ก หากเด็ก จะเล่นกีฬา หรือการประกวดแข่งขันต่าง ๆ ผู้ปกครองจะห้ามเพราะเกรงจะต้องเสียค่าใช้จ่าย

2) ลักษณะด้อย พบว่าเด็กกำพร้าส่วนใหญ่ไม่กล้าแสดงออก และค่อนข้างคือดิ่งไม่รับฟังคำกล่าวตักเตือนของผู้ปกครอง เนื่องจากมีวัยแตกต่างกัน และเป็นคนเก็บตัว เด็กกำพร้าไม่กล้าพูด และมีปมด้อยที่ไม่มีพ่อแม่เหมือนกับเพื่อน ๆ แต่ไม่ได้คิดแก้ไขปัญหาก็เกิดขึ้น ผู้ปกครองไม่ทราบเรื่องที่เกิดขึ้น และไม่ได้ช่วยเหลือนักในการแก้ไขปัญหาก็เกิดขึ้น

3.3.3 การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เด็กกำพร้าด้านการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วย

1) การปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัว พบว่าเด็กกำพร้าส่วนใหญ่ไม่ได้ช่วยผู้ปกครองทำงานบ้าน แต่ผู้ปกครองจะกำหนดหน้าที่และสั่งให้ทำจึงจะทำงานบ้านตามที่ได้รับคำสั่ง หากผู้ปกครองไม่สั่งให้ทำก็จะไม่ทำ

2) การปฏิบัติหน้าที่ในการเรียน พบว่าเด็กกำพร้าส่วนใหญ่จะพอใจกับผลการเรียนของตนเอง แม้ว่าจะได้เกรดไม่ดีและมีปัญหาในด้านการเรียน เช่น เรียนไม่เข้าใจ ไม่มีอุปกรณ์ในการเรียน ไม่มีเงินเสียค่าใช้จ่ายในการเรียนพิเศษ เช่น การเรียนคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ผู้ปกครองไม่ได้สนใจด้านการเรียนของเด็กและไม่ได้ช่วยเหลือนักในการแก้ไขปัญหาก็เกิดขึ้น

3.3.4 การได้รับความช่วยเหลือจากสังคม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์การได้รับความช่วยเหลือจากสังคม ประกอบด้วย

1) การช่วยเหลือสังคม พบว่าเด็กกำพร้าส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้ช่วยเหลืองานส่วนรวมของชุมชน เนื่องจากผู้ปกครองอายุมากแล้ว หากไปร่วมงานทำบุญก็ไม่ได้ช่วยทำงานให้เด็กเห็น เด็กมักจะไปเล่นสนุกสนานในงานบุญ

2) การได้รับความช่วยเหลือจากญาติ พบว่า เด็กกำพร้าส่วนใหญ่เคยได้รับความช่วยเหลือจากญาติ เช่น ให้เงินค่าขนม ให้เสื้อผ้า ให้สิ่งของ เป็นต้น เด็กรู้สึกพอใจที่ได้รับความช่วยเหลือ การขอความช่วยเหลือจากญาติบางครั้งก็มีปัญหา เนื่องจากญาติไม่มีเงินที่จะให้และขอความช่วยเหลือไม่ได้ทุกครั้ง

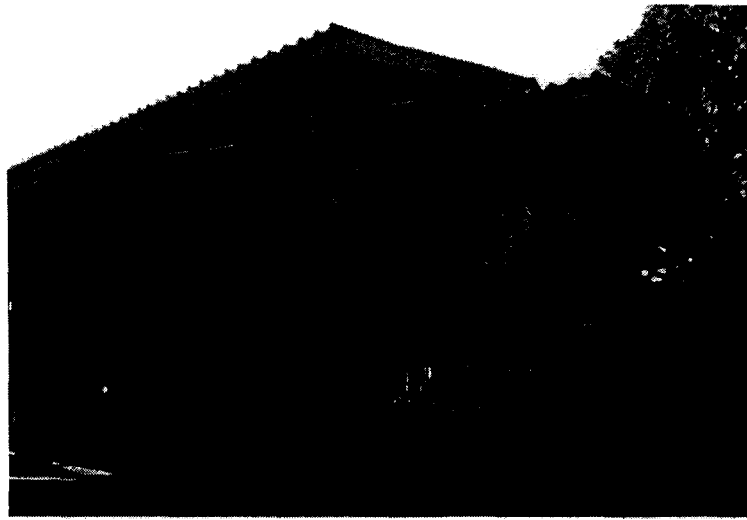
3) การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน/องค์กร พบว่านอกจากเด็กกำพร้าจะได้รับความช่วยเหลือจากสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน เด็กจะได้รับการทุนการศึกษาจากองค์การบริหารส่วนตำบล ทุนอาหารกลางวันจากโรงเรียน เด็กต้องการความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา และเงินค่าใช้จ่าย เนื่องจากเงินช่วยเหลือที่ได้รับไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว บางครอบครัวผู้ปกครองไม่มีอาชีพ/รายได้ อาศัยญาติที่อยู่ใกล้เคียงช่วยเหลือให้อาหาร ปัญหาค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ครอบครัวอุปถัมภ์ไม่ได้ขอความช่วยเหลือเพิ่มเติมจากหน่วยงาน เพราะไม่กล้าขอความช่วยเหลือและไม่กล้าพูดถึงปัญหาที่เกิดขึ้น กลัวจะไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือ

สำหรับสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวอุปถัมภ์ของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ จากการเยี่ยมบ้าน พบว่า สภาพบ้านส่วนใหญ่จะเก่า และไม่ค่อยเป็นระเบียบ การจัดวางอุปกรณ์สิ่งของไม่เป็นสัดส่วน วัสดุของใช้ที่จำเป็นไม่ค่อยมีครบ หากมีจะเป็นของใช้ที่สภาพเก่า ชำรุด ส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านจะค่อนข้างดี เพื่อนบ้านจะให้ความช่วยเหลือตามอัธยาศัย บริเวณบ้านจะค่อนข้างรกและสกปรก (ดูภาพที่ 4.8-4.12)

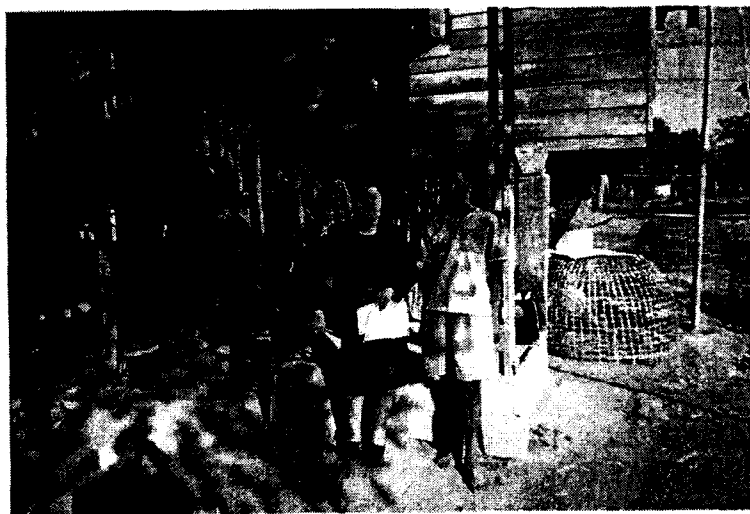
เด็กกำพร้าที่อยู่ในครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับต่ำ พบว่า มีความสามารถในการปรับตัวไม่ค่อยดีเท่าที่ควร เด็กทั้งหมดเป็นเพศหญิงและมีอายุ 15 – 17 ปี เนื่องจากเด็กจะมีอายุห่างจากผู้ปกครองมาก ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัย ความสามารถในการปรับตัวด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันและสุขภาพ เด็กจะปรับตัวได้ดี ในส่วนของความสามารถในการปรับตัวด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง เด็กชอบเล่นกีฬา แต่ถูกผู้ปกครองห้ามปราม เนื่องจากไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์ เสื้อผ้า การเล่นกีฬา ทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจและอึดอัดมักจะมีเรื่องโต้เถียงกันเสมอ เด็กมีปมด้อยและไม่กล้าแสดงออก สำหรับความสามารถในการปรับตัวด้านการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ในครอบครัว เด็กไม่ค่อยช่วยเหลือผู้ปกครองทำงานบ้าน ผู้ปกครองต้องบังคับให้ทำ ในด้านการเรียน เด็กมีผลการเรียนไม่ดี ต้องซ่อมหลายวิชา ผู้ปกครองไม่ได้สนใจดูแลให้เด็กทำการบ้าน และไม่สามารถสอนเด็กทำการบ้านได้ ทั้งนี้ความสามารถในการปรับตัวด้านการได้รับความช่วยเหลือจากสังคม เด็กไม่ค่อยได้ช่วยเหลืองานสังคมส่วนรวม เนื่องจากผู้ปกครองอายุมากและสุขภาพไม่ดี ทำให้ไม่ได้เป็นแบบอย่างนำเด็กไปช่วยงานส่วนรวมได้ การได้รับความช่วยเหลือจากญาติ เด็กเคยได้รับความช่วยเหลือและมีความรู้สึกพอใจ แม้ว่า

บางครั้งญาติมักจะบ่นว่า บางครั้งไม่ได้รับความช่วยเหลือ การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน/องค์กร เด็กจะได้รับความช่วยเหลือด้านการให้คำแนะนำปรึกษา การได้รับทุนการศึกษา จากองค์กรหลายแห่ง แต่เด็กยังต้องการความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เนื่องจากต้องการเรียนต่อในระดับสูง แต่เงินช่วยเหลือที่ได้รับไม่เพียงพอ

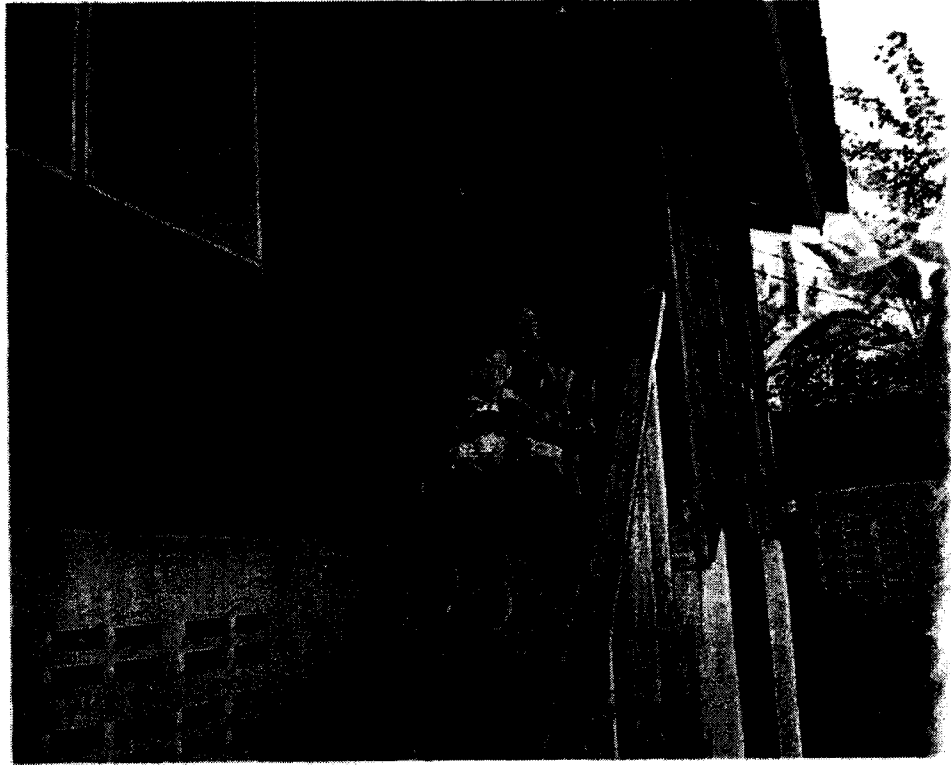
จากสภาพบ้านที่พักอาศัยก่อนข้างรก ไม่ค่อยสะอาด และการจัดวางของไม่เป็นสัดส่วนและไม่มีการระบาย สภาพแวดล้อมของบ้านค่อนข้างแออัด ทำให้สมาชิกของครอบครัวไม่สดชื่น มักมีเรื่องทะเลาะโต้เถียงกันเสมอ ความสัมพันธ์ภายในบ้านไม่ค่อยดีนัก

ภาพที่ 4.8 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสภาพเก๋าทุดโทรม

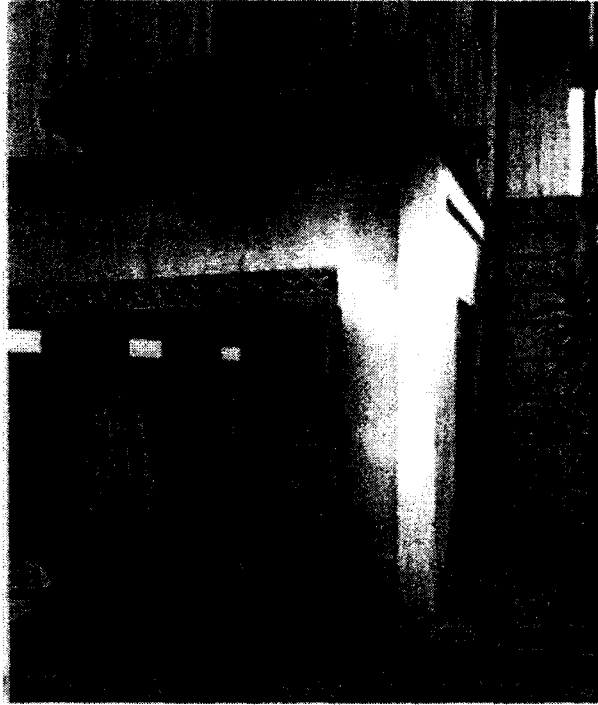
ภาพที่ 4.9 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์ที่บริเวณรก ไม่สะอาด

ภาพที่ 4.10 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์ที่ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ของใช้ที่จำเป็น

ภาพที่ 4.11 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีห้องเดียวสารพัดประโยชน์

ภาพที่ 4.12 บ้านพักครอบครัวอุปถัมภ์ที่ชำรุดแต่ไม่ได้ซ่อมแซม

จะเห็นได้ว่า เด็กกำพร้าที่มาจากครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน มีความสามารถในการปรับตัวไม่แตกต่างกันมากนักในด้านการดูแลกิจวัตรประจำวัน และสุขภาพ ด้านการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และด้านการได้รับความช่วยเหลือจากสังคม แต่จะมีความสามารถในการปรับตัวแตกต่างกันในด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยเฉพาะเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับสูงจะมองเห็นคุณค่าที่เป็นลักษณะเด่นของตนเอง ขณะที่เด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำจะมองเห็นลักษณะด้อยในตนเองมากกว่าลักษณะเด่น (ดูตารางที่ 4.37)

ตารางที่ 4.37 การเปรียบเทียบความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน

ความสามารถในการปรับตัว	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับสูง (2 ครอบครัว)	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับปานกลาง (24 ครอบครัว)	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับต่ำ (4 ครอบครัว)
1. การดูแลกิจวัตรประจำวัน และสุขภาพ	<p>- เด็กจะรับประทานอาหารครบทั้ง 5 หมู่ และผู้ปกครองเป็นผู้จัดเตรียมอาหาร โดยมีเด็กช่วยเหลือเป็นบางครั้งเด็กจะได้ทุนอาหารกลางวันของโรงเรียน</p>	<p>- เด็กจะรับประทานอาหารครบทั้ง 5 หมู่ โดยผู้ปกครองจัดเตรียมอาหาร เด็กจะช่วยเหลือบางครั้ง เด็กบางคนจะมีปัญหารับประทานอาหารแต่ไม่ได้จะปวดท้อง และบางคนจะทานปู กุ้ง แมง ผักบางอย่างไม่ได้ เพราะว่าเป็นอาหาร</p>	<p>- เด็กจะรับประทานอาหารครบทั้ง 5 หมู่ โดยรับประทานอาหารที่บ้าน 2 มื้อ มีอีกกลางวันจะรับประทานที่โรงเรียน ผู้ปกครองเป็นผู้จัดเตรียมอาหาร โดยการซื้ออาหารสำเร็จรูป เป็นส่วนใหญ่ หากประกอบอาหารเองเด็กจะช่วยเป็นบางครั้ง</p>
- การพักผ่อน	<p>- เด็กจะนอนพักผ่อนวันละประมาณ 8 ชม. ก่อนนอนเด็กจะสวดมนต์และไม่มีปัญหาการนอนไม่หลับ/ฝันร้าย เด็กชายมีห้องนอนส่วนตัว เด็กผู้หญิงไม่มีห้องนอนส่วนตัวจะนอนห้องเดียวกับยาย</p>	<p>- เด็กจะนอนพักผ่อนวันละประมาณ 8 ชม. เด็กไม่มีห้องนอนส่วนตัวเด็กบางคนมีปัญหาในการนอน เช่น นอนไม่หลับ ฝันร้ายนอนละเมอ</p>	<p>- เด็กจะนอนพักผ่อนวันละประมาณ 6 ชม. เด็กจะมีปัญหาในการนอน เช่น นอนไม่หลับ ฝันร้าย เด็กไม่มีห้องนอนส่วนตัว</p>

ความสามารถในการปรับตัว	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ระดับสูง (2 ครอบครัว)	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ระดับปานกลาง (24 ครอบครัว)	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ระดับต่ำ (4 ครอบครัว)
- การออกกำลังกาย/ เล่นกีฬา	- เด็กจะออกกำลังกายทั้งที่บ้านและโรงเรียนเช่น ฟุตบอล วอลเลย์บอล โดยผู้ปกครองมีส่วนสนับสนุน เด็กจึงไม่มีปัญหาในการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา	- เด็กจะออกกำลังกาย/เล่นกีฬาที่โรงเรียน โดยผู้ปกครองจะตัดเตือนไม่ให้เล่นกีฬามาก เพราะเด็กบางคนเคยบาดเจ็บจากการเล่นกีฬา เด็กจึงไม่ค่อยได้ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา	- เด็กจะออกกำลังกายและเล่นกีฬาที่โรงเรียน ในช่วงโม่งพละ โดยผู้ปกครองมีส่วนในการห้ามเด็ก เพราะไม่ต้องการให้เด็กกลับบ้านช้าและไม่ทำการบ้าน
- การดูแลความสะอาด ของร่างกาย	- เด็กจะดูแลทำความสะอาดร่างกายเป็นประจำวันละ 2 ครั้ง (เช้า-เย็น) โดยการอาบน้ำ ล้างหน้า แปรงฟัน สำหรับการสระผมส่วนใหญ่มักระหว่างวัน เด็กจะสนใจการทำความสะอาดหน้า ผมและฟันเป็นพิเศษ โดยให้เหตุผลว่ากลัวผลลวากกลัวเป็นสิวกลัวเหม็นสาบ	- เด็กจะดูแลความสะอาดของร่างกายเป็นประจำทุกวันเช้า-เย็น โดยการอาบน้ำ ล้างหน้า แปรงฟัน สำหรับการสระผมส่วนใหญ่มักระหว่างวัน เด็กจะสนใจการทำความสะอาดหน้า ผมและฟันเป็นพิเศษ โดยให้เหตุผลว่ากลัวผลลวากกลัวเป็นสิวกลัวมีกลิ่นปาก กลัวฟันผุ	- เด็กจะดูแลทำความสะอาดร่างกายเป็นประจำเช้า-เย็น โดยการอาบน้ำ ล้างหน้า แปรงฟัน สำหรับการสระผมส่วนใหญ่มักระหว่างวัน เด็กจะสนใจการทำความสะอาดหน้า ผมและฟันเป็นพิเศษ โดยให้เหตุผลว่ากลัวผลลวากกลัวเป็นสิวกลัวมีกลิ่นปาก กลัวฟันผุ

ความสามารถในการปรับตัว	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ระดับสูง (2 ครอบครัว)	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ระดับปานกลาง (24 ครอบครัว)	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ระดับต่ำ (4 ครอบครัว)
- การดูแลสุขภาพในภาวะ ปกติ/ภาวะเจ็บป่วย	- เด็กจะไม่เคยลองสูบบุหรี่ ต้มสุรา ยาเสพติด ติดผู้ปกครองจะมีส่วนดูแลอบรม สั่งสอนไม่ให้เด็กยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ในภาวะเจ็บป่วยผู้ปกครองจะพาไป รักษาที่โรงพยาบาล	- เด็กจะไม่เคยสูบบุหรี่ ต้มสุรา ยาเสพติด ผู้ปกครองจะดูแลและอบรมสั่งสอน ไม่ให้เด็กหลง ในภาวะเจ็บป่วยหากป่วย เล็กน้อยผู้ปกครองจะชื้อยาให้รับ ประทานจึงจะพาไปรักษาที่โรงพยาบาล	- เด็กบางคนเคยลองสูบบุหรี่ ต้มสุรา เนื่องจากมีเพื่อนชักชวน เด็กจะรู้สึก เฉย ๆ เมื่อเห็นสมาชิกในครอบครัว ต้มสุรา สูบบุหรี่ ผู้ปกครองจะสอน ไม่ให้เด็กยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ในภาวะเจ็บป่วย ถ้าป่วยบ่อย ผู้ปกครองจะชื้อยามาให้รับประทาน ถ้าป่วยมากจะพาไปรักษาที่ โรงพยาบาล

เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ระดับสูง (2 ครอบครัว)	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ระดับปานกลาง (24 ครอบครัว)	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ระดับต่ำ (4 ครอบครัว)
<p>2. การเห็นคุณค่าในตัวเอง เด็กกำพร้า</p> <p>- ลักษณะเด่น</p>	<p>- มีความสามารถในการเล่นกีฬา โดยเป็น นักกีฬาของโรงเรียนและได้รับเหรียญ รางวัลจากการแข่งขันทุกครั้ง ผู้ปกครอง มีส่วนสนับสนุนให้เด็กเล่นกีฬา โดยการ ซื้ออุปกรณ์ให้และเตี๊ยกให้เหตุผล ในการ ใช้จุดเด่นให้เป็นประโยชน์ คือ การเล่น กีฬาทำให้สุขภาพแข็งแรง</p>	<p>- มีความสามารถในการเล่นดนตรี กีฬา และเพื่อนำ เคยแสดงความสามารถใน การเล่นดนตรี ฟ้อนรำในงานบุญของหมู่ บ้าน หรือเป็นนักกีฬาของโรงเรียน เป็นต้น ผู้ปกครองมีส่วนในการ สนับสนุนให้เด็กแสดงออกและใช้จุดเด่น ให้เป็นประโยชน์เป็นการ หารายได้พิเศษ เช่น ได้เงินรางวัลจากการ เล่นกีฬา ดนตรี การฟ้อนพื้นเมือง เป็นต้น</p>

ความสามารถในการปรับตัว	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ระดับสูง (2 ครอบครัว)	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ระดับปานกลาง (24 ครอบครัว)	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ระดับต่ำ (4 ครอบครัว)
- ลักษณะคือ	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กผู้หญิงไม่คิดว่าตนเองมีจุดด้อย สำหรับเด็กผู้ชายคิดว่าตนเองมีจุดด้อยที่ไม่สามารถหารายได้ช่วยเหลือตนเอง ต้องขอค่าใช้จ่ายจากผู้ปกครองและผู้ปกครองมีส่วนช่วยเหลือแก้ไขปัญหทั้งภายในบ้านและการเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กกำพร้าส่วนใหญ่มีจุดด้อยด้านการเรียน เนื่องจากมีอุปสรรคการเรียน ไม่ครบ การขาดบิดามารดาซึ่งไม่เหมือนเพื่อนคนอื่น ๆ กล้าแสดงออก อาย คิดมาก กลัวผีแวมพู ผู้ปกครองไม่ได้ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาย่างจริงจัง มักจะปล่อยใจเด็กเท่านั้น 	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองมีจุดด้อยที่ไม่เหมือนคนอื่น ไม่มีพ่อแม่ ไม่กล้าแสดงออก คือ ไม่สบายใจ อยาเพื่อน ต้องพึ่งผู้อื่น เด็กมักจะถูกเพื่อนล้อเลียนและรังแก ผู้ปกครองไม่ได้ช่วยเหลือแก้ไขปัญหให้กับเด็ก ผู้ปกครองจะห้ามไม่ให้เด็กเล่นกีฬา หรือแสดงออกอื่น ๆ เพราะเกรงจะต้องเสียค่าใช้จ่าย

ความสามารถในการปรับตัว	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ระดับสูง (2 ครอบครัว)	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ระดับปานกลาง (24 ครอบครัว)	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ระดับต่ำ (4 ครอบครัว)
3. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่	- เด็กจะช่วยทำงานบ้าน เช่น กวาดบ้าน	- เด็กจะช่วยทำงานบ้าน เช่น ซักผ้า กวาดบ้าน	- เด็กส่วนใหญ่จะไม่ช่วยทำงานบ้าน
- การปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัว	ดูบ้าน ถ้างาน-ชาม ซึ่งเด็กไม่ได้คิดว่าเป็นงานหนัก เด็กจะช่วยทำงานบ้านร่วมกับสมาชิกในครอบครัวในการทำอาหาร	บ้าน ดูบ้าน ถ้างานชาม ซึ่งเด็กเห็นเป็นหน้าที่และผู้ปกครองกำหนดให้ทำงานเป็นบางครั้ง เช่น การกวาดบ้าน ดูบ้าน แต่บางครั้งก็ทำด้วยตัวเอง เช่น การซักผ้า ให้อุปยาหรือสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว	นอกจากผู้ปกครองจะกำหนดบทบาทหน้าที่แต่ละสิ่งให้ทำ จึงจะทำงานตามที่ตั้ง มีกิจวัตรเรื่องการเรียนรู้พิเศษ การทำการบ้าน
- การปฏิบัติหน้าที่ในการเรียน	- เด็กกำพร้าจะไม่พอใจผลการเรียนที่ได้ เกร็ดน้อยและสนใจเรียนศิลปะ โดยให้เหตุผลว่าได้รับความรู้มากในการวาดภาพ	- เด็กกำพร้าจะไม่พอใจผลการเรียนที่ได้ เกร็ดน้อย แต่เด็กบางคนพอใจผลการเรียนที่อยู่ในระดับปานกลาง ผู้ปกครองให้ความสนใจและดูแลในการทำการบ้าน โดยบอกให้ทำการบ้าน หากเด็กไม่เข้าใจ หรือทำการบ้านไม่ได้ ผู้ปกครองไม่สามารถสอนการบ้านให้เด็กได้	- เด็กส่วนใหญ่จะพอใจผลการเรียนของตัวเอง แม่เกร็ดจะไม่ค่อยดีและมีปัญหาในด้านการเรียน เช่น อุปกรณ์การเรียน ไม่มีเงินเสียค่าเรียนพิเศษ เป็นต้น ผู้ปกครองไม่ได้ดูแลเอาใจใส่เด็กในด้านการเรียน และไม่ช่วยให้เด็กบางคนช่วยเหลือเด็กแก้ปัญหา ทำให้เด็กบางคนมีแนวโน้มจะออกจากโรงเรียนกลางคัน

ความสามารถในการปรับตัว	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับสูง (2 ครอบครัว)	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับปานกลาง (24 ครอบครัว)	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับต่ำ (4 ครอบครัว)
4. การได้รับความช่วยเหลือ	จากสังคม		
- การช่วยเหลือสังคม	- เด็กจะเคยไปช่วยงานส่วนรวม เช่น งานวัด งานศพ งานกิจกรรมชุมชน เด็กหญิงจะช่วยเหลือผู้นำ ล้างจาน ล้างแก้ว เด็กชายจะช่วยเหลือสถานที่ จัด โต๊ะ เก้าอี้ เด็กกำพร้าจะรู้สึกภูมิใจที่ได้ช่วยงานส่วนรวม ผู้ปกครองจะเป็นแบบอย่าง ในการช่วยเหลืองานส่วนรวม โดยพาเด็กไปช่วยงานส่วนรวม	- เด็กกำพร้าส่วนใหญ่จะเคยช่วยทำงานช่วยเหลืองานทำบุญต่าง ๆ ภายในชุมชน เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ งานวัด เป็นต้น ผู้ปกครองจะเป็นแบบอย่างในการนำเด็กไปช่วยในงานทำบุญ เด็กผู้ชายจะช่วยงานพัฒนา ตกแต่งสถานที่ เด็กหญิงจะช่วยงานบริการเสิร์ฟน้ำ อาหาร ล้างจานชาม เป็นต้น เด็กจะรู้สึกดีที่ได้ช่วยงานส่วนรวม	- เด็กกำพร้าส่วนใหญ่จะไม่ค่อยได้ไปช่วยทำงานในในงานบุญต่าง ๆ ของชุมชน อาจจะมีสาเหตุมาจากผู้ปกครองอายุมากและไม่ค่อยได้ไปร่วมงานต่าง ๆ นาน ๆ จึงจะไปและให้เด็กช่วยงานตามที่ผู้ปกครองไปร่วมงาน
- การได้รับความช่วยเหลือจากญาติ	- เด็กจะเคยได้รับความช่วยเหลือจากญาติในด้านเงินค่าจ้าง การช่วยทำงานด้านเกษตร การให้คำแนะนำปรึกษา เด็กมีความรู้สึกดีใจที่ได้รับคำแนะนำปรึกษาจากผู้ปกครองและผู้ปกครองจะสนับสนุนให้เด็กขอความช่วยเหลือจากญาติ	- เด็กส่วนใหญ่จะเคยได้รับความช่วยเหลือจากญาติในด้านเงิน เสื้อผ้า การแบ่งอาหาร ให้เด็ก มีความรู้สึกดีใจที่ได้รับความช่วยเหลือ ผู้ปกครองจะสนับสนุนให้เด็กขอความช่วยเหลือจากญาติ แม้บางครั้งอาจจะมีปัญหาญาติไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้	- เด็กส่วนใหญ่จะเคยได้รับความช่วยเหลือจากญาติในด้านเงิน สิ่งของ เสื้อผ้า อาหาร เด็กมีความรู้สึกดีใจที่ได้รับบริการช่วยเหลือจากญาติ แม้ว่าบางครั้งเด็กจะผิดหวังเนื่องจากญาติไม่สามารถช่วยเหลือได้ ผู้ปกครองจะสนับสนุน ให้เด็กไปขอความช่วยเหลือจากญาติ

ความสามารถในการปรับตัว	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ระดับสูง (2 ครอบครัว)	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ระดับปานกลาง (24 ครอบครัว)	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ระดับต่ำ (4 ครอบครัว)
- การได้รับความช่วยเหลือ จากหน่วยงาน	- เด็กจะได้รับการช่วยเหลือเพิ่มเติมจาก ในด้านทุนการศึกษาและทุนอาหารกลางวัน จากโรงเรียน ซึ่งเด็กมีความต้องการทุนการ ศึกษาเพื่อให้เรียนสูง ๆ โดยผู้ปกครอง สนับสนุนให้ขอทุนการศึกษา และบางครั้ง ไม่ได้เงินทุนการศึกษาตามที่ต้องการ	- เด็กจะได้รับการช่วยเหลือเพิ่มเติมจาก อบต. ในด้านทุนการศึกษาปีละ 1 ครั้ง และทุนอาหารกลางวันจากโรงเรียน เด็ก ต้องการทุนการศึกษาเพื่อเรียนให้จบและ เสื้อผ้าชุดนักเรียน อุปกรณ์การเรียนซึ่งมี ราคาแพง	- เด็กจะได้รับการช่วยเหลือเพิ่มเติมจาก อบต. ด้านทุนการศึกษา และทุนอาหาร กลางวันจากโรงเรียน เด็กต้องการ ความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาและ ค่าใช้จ่ายในครอบครัวเพื่อเรียนให้จบ

ตารางที่ 4.38 การเปรียบเทียบสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน

สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับสูง (2 ครอบครัว)	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับปานกลาง (24 ครอบครัว)	เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับต่ำ (4 ครอบครัว)
1. สภาพที่อยู่อาศัย	- สภาพบ้านจะค่อนข้างร่มรื่น สะอาด มีความเป็นสัดส่วน	- สภาพบ้านจะค่อนข้างเก่า ทరుโครม บางครั้งชำรุดมีปลวก แต่ไม่ได้รับการซ่อมแซม	- สภาพบ้านจะค่อนข้างเก่า มีค้ำ และค่อนข้างรก ไม่เป็นระเบียบ และไม่คอยได้รับการดูแล
2. ฐานะ/วัสดุของใช้	- ฐานะค่อนข้างยากจน มีวัสดุที่ใช้ที่เป็น ซึ่งอยู่ในสภาพเก่า แต่ได้รับการดูแลรักษาดี	- ส่วนใหญ่จะมีฐานะค่อนข้างยากจน มีวัสดุของใช้ที่จำเป็น บางครอบครัวฐานะปานกลาง มีวัสดุของใช้จำเป็นครบ เช่น ตู้เย็น โทรทัศน์ พัดลม	- ฐานะค่อนข้างยากจน มีวัสดุของใช้ที่จำเป็นบ้างเล็กน้อย เช่น ตู้เย็น โทรทัศน์ พัดลม ซึ่งบางครอบครัวไม่มีวัสดุของใช้ที่จำเป็น
3. ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	- ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านค่อนข้างดี เพราะรู้จักคุ้นเคยกันมานาน และเป็นญาติกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	- ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านค่อนข้างดี เพราะเป็นญาติกัน ให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกัน	- ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นญาติกันจะมีความสัมพันธ์ที่ดี ให้ความช่วยเหลือเมื่อมีความจำเป็น เช่น การแบ่งปันอาหาร เสื้อผ้า เป็นต้น
4. บริเวณและเวทบ้าน	- บ้านอยู่ในซอย ไม่มีรั้วกัน บริเวณบ้านปลูกไม้ยืนต้น ทำให้บริเวณบ้านร่มรื่น	- บ้านอยู่ในย่านชุมชน มีรั้วกันด้านหน้า ส่วนใหญ่เป็นรั้วไม้ไผ่ ปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริเวณรั้ว	- บ้านจะไม่มีรั้วกัน จะอยู่ภายในบริเวณกลุ่มเดียวกับญาติที่ปลูกบ้านใกล้ ๆ กัน รวม ๆ บริเวณบ้านจะไม่ได้รับการตกแต่งดูแล

ตอนที่ 4 ข้อค้นพบเพิ่มเติมของเด็กกำพร้า

เมื่อผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าตามกรอบแนวคิดการวิจัยเรียบร้อยแล้ว จึงได้สอบถามถึงปัญหาทั่ว ๆ ไปในการปรับตัวของเด็กกำพร้าในการใช้ชีวิตประจำวัน ในครอบครัวอุปถัมภ์ เพื่อให้เด็กกำพร้าได้ระบายความในใจเกี่ยวกับตนเอง พบประเด็นที่น่าสนใจ

1. เด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับสูงได้กล่าวถึงความในใจเกี่ยวกับการใช้ชีวิตตนเองและปัญหาในการปรับตัว ดังนี้

เด็กครอบครัวที่ 9 มีเพื่อนสนิทเรียนอยู่ห้องเดียวกัน และคอยให้ความช่วยเหลือ ทั้งด้านการเรียนและการแบ่งปันขนม-น้ำให้รับประทาน ทำให้รู้สึกรักเพื่อนมาก

เด็กครอบครัวที่ 5 ทำใจกับเรื่องราวที่ผ่านมาได้แล้ว และไม่ได้คิดอะไรนอกจากใช้ชีวิตให้ก้าวหน้าและศึกษาหาความรู้มีการระบายอารมณ์ออกมาโดยการทำตัวให้เปลือยเปลือยเพื่อให้จิตใจเป็นสุข ไม่มีเรื่องร้ายผ่านเข้ามาได้อีก

จะเห็นได้ว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับสูง มีความสามารถในการปรับตัวด้วยตนเอง และจากการมีเพื่อนสนิทให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้เด็กสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุขตามอัธยาศัย แม้เด็กจากครอบครัวที่ 9 จะป่วยเป็นโรคไซนัส ต้องไปพบแพทย์เป็นประจำก็ตาม

2. เด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับปานกลางได้กล่าวถึงความในใจเกี่ยวกับการใช้ชีวิตตนเองและปัญหาในการปรับตัว ดังนี้

เด็กครอบครัวที่ 1 อยากได้เงินมาเรียนต่อให้จบ เพราะไม่มีพ่อแม่ มีเพื่อนบ้านดี แต่ที่โรงเรียนเพื่อนชอบล้อเลียนและรังแก แม้จะมีเพื่อนสนิทที่ช่วยอะไรไม่ได้

เด็กครอบครัวที่ 14 ชอบไปช่วยป้าขายของ และช่วยเลี้ยงน้องที่เป็นหลานของน้า น้องเป็นเด็กน่ารัก

เด็กครอบครัวที่ 20 ไม่ได้เรียนหนังสือ แต่ถ้ามีโอกาสเรียนจะตั้งใจเรียน

เด็กครอบครัวที่ 21 บ้านยากจน มีปัญหาเรื่องเงิน

เด็กครอบครัวที่ 26 เคยไปอยู่บ้านธารน้ำใส (สถานสงเคราะห์) เมื่อพ่อแม่ตายแล้ว บ้านธารน้ำใสปิด กลับมาอยู่บ้านกับยาย ยายอายุมากแล้ว ไม่มีรายได้ ยายบอกว่าจะส่งผลไปอยู่สถานสงเคราะห์อีกเพราะเลี้ยงไม่ไหว แต่เด็กไม่ยอมไป

เด็กครอบครัวที่ 8 ปมด้อยที่ไม่มีพ่อแม่ เหมือนคนอื่น

เด็กครอบครัวที่ 2 คิดถึงพ่อมาก พ่อตายเมื่ออายุ 1 ขวบ เห็นรูปตนเองในงานศพพ่อแล้วคิดถึงพ่อ

เด็กครอบครัวที่ 24 ไม่มีเรื่องอะไรที่ไม่สบายใจ ป้าตามใจทุกอย่างในการคบเพื่อน

เด็กครอบครัวที่ 18 อยากได้บ้านใหม่ บ้านเก่าและไม่มีอะไรเลย ไม่มีเงินไปจ่ายค่าเรียนคอมพิวเตอร์ ไม่กล้าไปโรงเรียน กลัวครูทวงเงิน

เด็กครอบครัวที่ 12 ไม่สบายใจป้าห้ามคบเพื่อน ป้าว่าชอบตามเพื่อนไปที่ยิวห้าง วันเสาร์อาทิตย์ เพื่อนออกเงินค่ารถให้เพราะไม่มีเงิน

เด็กครอบครัวที่ 4 ไม่สบายใจ เพื่อนชอบล้อเลียนหนูเรื่องไม่มีพ่อแม่

เด็กครอบครัวที่ 10 ชอบนอนฟังเพลงระบายความเครียด

เด็กครอบครัวที่ 11 อยากให้มีคนสนับสนุนการเล่นฟุตบอล

เด็กครอบครัวที่ 7 ย่าชอบบ่นและหูไม่ดี พุดจาบางครั้งไม่เข้าใจ อยากปรึกษาป้าแต่ ป้าอยู่บ้านคนละหลัง (บ้านห่างกัน ประมาณ 100 เมตร)

จะเห็นได้ว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง มีบางครอบครัวที่เด็กไม่มีความในใจหรือความไม่สบายใจที่ต้องระบายออกมา แต่เด็กบางครอบครัว เมื่อมีเรื่องไม่สบายใจที่อยากจะพูดคุย แต่บางครั้งผู้ปกครองมาอยู่ใกล้ ๆ ทำให้ไม่กล้าพูด จึงให้เด็กเขียนระบายด้วยตัวเอง ทำให้ทราบว่าครอบครัวเด็กมีปัญหาทั้งด้านการเงิน และผู้ปกครองที่มีช่องว่างระหว่างวัย และปมด้อยเกี่ยวกับเรื่องพ่อแม่ที่เสียชีวิต

3. เด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับต่ำได้กล่าวถึงความในใจเกี่ยวกับการใช้ชีวิตตนเองและปัญหาในการปรับตัว ดังนี้

เด็กครอบครัวที่ 6 ตาไม่ค่อยเข้าใจ ตาขี้บ่นและห้ามทำโน่นทำนี่หลายอย่าง ตาว่าทำตัวเป็นทอม มีเพื่อนที่สนิทกันเป็นดี กลุ่มใจไม่ไปโรงเรียน ไปทำงานกับลุงที่รู้จักกันตาไม่ชอบไปเล่นบาสที่โรงเรียน ตาก็บ่นและห้ามไม่ให้ไป

เด็กครอบครัวที่ 25 ไม่อยากอยู่บ้าน ป้าและลุงคว่า ไข่ให้ทำงาน ไม่อยากให้เล่นกีฬาเลยไปอยู่กับเพื่อน แม่ของเพื่อนใจดี ป้ากับลุงชอบทะเลาะกันเรื่องตนเอง

เด็กครอบครัวที่ 27 ขาให้ไปอยู่กับลุงที่หางดง เลขไปเรียนชั้น ม.4 ที่โรงเรียนหางดง รัษฎาภูธรอุปถัมภ์ แต่ลุงคิดไม่ซื่อ เลขกลับมาอยู่กับยายที่บ้าน แต่ยังไปเรียนที่โรงเรียนหางดง ซึ่งไกลต้องนั่งรถตู้ไปแต่เช้า เหนื่อยมาก

เด็กครอบครัวที่ 29 พักอาศัยในบ้าน เห็นคนในบ้านชอบทะเลาะกัน เลขเกิดความรู้สึก ไม่สบายใจ

จะเห็นได้ว่า เด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ เด็กจะมีปัญหา ในครอบครัวที่ซับซ้อน เช่น การถูกคนในครอบครัวพยายามล่วงเกินทางเพศ สมาชิกในครอบครัว ทะเลาะกันบ่อยครั้ง ทำให้เด็กรู้สึกว่าชีวิต ไม่มีทางเลือก จากข้อมูล que เด็กรับรู้บุคลิกภาพของตัวเอง เด็กจะมีลักษณะเป็นคนเก็บตัว และจากสังเกตเด็กพบว่าเด็กจะไม่ค่อยยิ้มแย้ม จะเครียด และวิตกกังวล

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองเกี่ยวกับการปรับตัวของเด็กกำพร้า

จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการเลี้ยงดูเด็กกำพร้า ผู้ปกครองได้ให้ ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ดังนี้

1. มีการอบรมสั่งสอนให้เด็กมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ ช่วยเหลืองานส่วนรวม
2. สอนให้เด็กประพฤติในสิ่งที่ดีงาม
3. ติดตามดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด โดยประสานความร่วมมือกับโรงเรียน
4. เลี้ยงดูเด็กต้องให้ความรักและมีความอดทนในการเลี้ยงดู
5. รักและเลี้ยงดูเด็กเหมือนลูกของตัวเอง
6. คอยสังเกตเด็ก หากมีความผิดปกติ เช่น ซึม ไม่ร่าเริง จะสอบถามสาเหตุและให้การช่วยเหลือแก้ไข
7. สอนให้เด็กตั้งใจเรียน
8. เลี้ยงดูเด็กต้องใกล้ชิด หากจะไปในอกบ้านต้องขออนุญาตทุกครั้ง
9. เลี้ยงดูเด็ก ต้องช่วยกันดูแลทั้งภายในและภายนอกครอบครัว
10. สอนเด็กให้กลัวอันตรายที่จะเกิดขึ้นในการออกนอกบ้านกลางคืน เด็กจะได้ไม่เที่ยวเตร่กลางคืน
11. ดูแลเด็กในด้านการเรียนอย่างใกล้ชิด ให้เด็กเรียนพิเศษในวันเสาร์ อาทิตย์ ตามที่เด็กร้องขอ
12. เลี้ยงดูเด็กเป็นภาระหนัก ต้องสอนเด็กให้มีความอดทน

13. ควรรอบรมสั่งสอนเด็กให้มีความระมัดระวังในการคบเพื่อน
14. เลี้ยงดูเด็กต้องให้ความรักและความอบอุ่น
15. อบรมสั่งสอนเด็กต้องใช้วาจาสุภาพ ไม่ดูค่าง่าเด็ก
16. สอนเด็กให้รู้จักทำงาน เพื่อให้เด็กมีความรับผิดชอบ

จากข้อเสนอแนะในการเลี้ยงดูเด็กกำพร้าของผู้ปกครอง ซึ่งไม่ได้แบ่งแยกระดับสัมพันธภาพในครอบครัว พบว่า การอุปการะเลี้ยงดูเด็กนั้นต้องเกิดจากการที่ผู้ปกครองมีความรัก ความปรารถนาดีกับเด็ก ต้องการให้เด็กกำพร้าเป็นคนดี จึงดูแลเข้มงวดกับเด็กบ้าง ทำให้เกิดปัญหาขึ้นในบางครอบครัว หรือบางครั้งผู้ปกครองกับเด็กอยู่บ้านคนละหลังทำให้ไม่ได้ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด เด็กเกิดปัญหาขึ้นมา และเมื่อไม่ได้รับการแก้ไขเด็กต้องออกจากโรงเรียนกลางคันหลายคน ซึ่งบางรายนักสังคมสงเคราะห์ได้ให้การช่วยเหลือ โดยการให้คำแนะนำปรึกษาได้อย่างทันเวลา เด็กสามารถกลับเข้าไปเรียนหนังสือในระบบโรงเรียนได้ หรือบางรายการช่วยเหลือไม่ทันเวลาเด็กออกนอกระบบโรงเรียนไป โดยเด็กให้เหตุผลในการออกจากโรงเรียนว่าต้องไปทำงานเพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองเนื่องจากค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ ปัญหาเหล่านี้ควรได้รับการแก้ไขโดยการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือและผู้ปกครองอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน : ศึกษาเฉพาะกรณีครอบครัวอุปถัมภ์ในความดูแลของสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน” โดยผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัยพร้อมทั้งอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ เด็กกำพร้าที่ได้รับการอุปการะแบบครอบครัวอุปถัมภ์ในความดูแลของสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน ปีงบประมาณ 2546 ที่มีอายุตั้งแต่ 12-17 ปี จำนวน 30 คน

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดังนี้

1) แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวอุปถัมภ์ระหว่างเด็กกำพร้ากับผู้ปกครอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเด็กกำพร้า จำนวน 10 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ(Check List) และเติมคำในช่องว่างที่กำหนดไว้

ตอนที่ 2 สัมพันธภาพในครอบครัวอุปถัมภ์ระหว่างเด็กกำพร้ากับผู้ปกครอง ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงจากแบบวัดสัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดามารดา ของ จงกณิ ดุษฎี (2540) มีจำนวนทั้งหมด 37 ข้อ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านความรักความผูกพัน ด้านความเป็นอิสระ ด้านความมีน้ำใจเอื้ออาทร ด้านการพักผ่อนร่วมกัน และด้านการสื่อสารภายในครอบครัว ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

2) แบบสัมภาษณ์ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การดูแลกิจวัตรประจำวันและสุขภาพ ประกอบด้วยด้านย่อย 5 ด้าน คือ การรับประทานอาหาร การพักผ่อน การออกกำลังกาย/เล่นกีฬา การดูแลความสะอาดของร่างกาย การดูแลสุขภาพในภาวะปกติ/ภาวะเจ็บป่วย

ตอนที่ 2 การเห็นคุณค่าในตัวเอง ประกอบด้วยด้านย่อย 2 ด้าน คือ ลักษณะเด่น และลักษณะค่อย

ตอนที่ 3 การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วยด้านย่อย 2 ด้าน คือ การปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัว และการปฏิบัติหน้าที่ในการเรียน

ตอนที่ 4 การได้รับความช่วยเหลือจากสังคม ประกอบด้วยด้านย่อย 2 ด้าน คือ การช่วยเหลือสังคม และการได้รับความช่วยเหลือจากสังคม (ญาติ/หน่วยงาน/องค์กร)

3) แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวอุปถัมภ์ระหว่างผู้ปกครองกับเด็กกำพร้าโดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครอง จำนวน 12 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบคำถามปลายปิดและเติมคำในช่องว่างที่กำหนด

ตอนที่ 2 การช่วยเหลืออุปการะเด็กกำพร้า จำนวน 8 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบคำถามปลายปิดและเติมคำในช่องว่างที่กำหนด

ตอนที่ 3 สัมพันธภาพในครอบครัวอุปถัมภ์ระหว่างผู้ปกครองกับเด็กกำพร้า ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงจากแบบวัดสัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดามารดา ของ จงกลณี ดุษฎีเจริญ (2540) มีจำนวนทั้งหมด 37 ข้อ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านความรักความผูกพัน ด้านความเป็นอิสระ ด้านความมีน้ำใจเอื้ออาทร ด้านการพักผ่อนร่วมกัน และด้านการสื่อสารภายในครอบครัว ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

ตอนที่ 4 ปัญหาในการอุปการะเด็กกำพร้า จำนวน 7 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามปลายเปิด

4) แบบบันทึกการสังเกตสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวอุปถัมภ์ โดยการเยี่ยมชมบ้านและสังเกตสภาพที่อยู่อาศัย วัสดุของใช้ ฐานะครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน และบริเวณละแวกบ้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคัดเลือกประชากรตามเงื่อนไขที่กำหนด จากนั้นแจกแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด และสัมภาษณ์ประชากรตามแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทั้งหมด และจัดระบบข้อมูลเตรียมการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของเด็กและผู้ปกครองในครอบครัว โดยหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลซึ่งเป็นการวัดสัมพันธภาพ ดำเนินการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายด้านและรายย่อย จากนั้นจึงจำแนกครอบครัวอุปถัมภ์ตามคะแนนค่าสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นครอบครัวที่มีสัมพันธภาพระดับสูง ปานกลาง และต่ำ ก่อนนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่เป็นรายละเอียดสะท้อนความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้า

1.3 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน” มีผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1) เด็กกำพร้าที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นหญิงร้อยละ 53.3 เป็นชาย ร้อยละ 46.7 มีอายุ 13 ปี จำนวนมากคิดเป็นร้อยละ 36.7 อายุ น้อยสุด 12 ปี คิดเป็น ร้อยละ 23.3 และอายุสูงที่สุด 17 ปี คิดเป็นร้อยละ 6.7 เด็กส่วนใหญ่จะเป็นบุตรลำดับแรกหรือบุตรคนเดียวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาคือบุตรลำดับที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 46.7 ระดับชั้นเรียนเด็กส่วนใหญ่จะเรียนชั้น ม.1 – ม.3 คิดเป็นร้อยละ 53.3 รองลงมา คือ ชั้น ป.5-ป.6 คิดเป็นร้อยละ 23.3 เด็กกำพร้าส่วนใหญ่บิดามารดาเสียชีวิต คิดเป็นร้อยละ 86.6 รองลงมา คือ บิดาเสียชีวิต คิดเป็นร้อยละ 10 เด็กส่วนใหญ่จะรับรู้บุคลิกภาพว่าเป็นคนอารมณ์ดี คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมา คือ เชื่อมั่นในตนเอง ปรับตัวง่าย คิดเป็นร้อยละ 13.3 มีเด็กรับรู้ว่าตนเองเป็นคนวิตกกังวล เก็บตัว ไม่ยอมใคร คิดเป็นร้อยละ 10 และน้อยที่สุด คือ เด็กแบบพึ่งพาผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 6.7

2) ผู้ปกครองที่อุปการะเด็กส่วนใหญ่จะเป็นญาติสายโลหิตของเด็ก คิดเป็นร้อยละ 96.7 เป็นญาติเกี่ยวข้อง คิดเป็นร้อยละ 3.3 ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะมีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 53.3 รองลงมาเป็นม่าย คิดเป็นร้อยละ 43.3 เป็น โสด มีเพียงร้อยละ 3.3 ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 80 เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 20 ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะมีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมา คือ อายุตั้งแต่ 50 – 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 30 อายุ น้อยที่สุด 38 ปี ด้านการศึกษา ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะเรียนจบชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ

73.3 รองลงมา คือ ไม่ได้เรียนหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 13.3 ผู้ปกครองที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 3.3 ด้านอาชีพส่วนใหญ่ ผู้ปกครองจะประกอบอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 53.3 รองลงมา คืออาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 23.3 ผู้ปกครองที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 13.3 อาชีพค้าขายมีน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 9.9 สำหรับรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนส่วนใหญ่จะมีรายได้เฉลี่ย ตั้งแต่ 1,000-2,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 66.6 รองลงมา 2,001-3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.3 รายได้สูงสุด 10,000 บาท ขึ้นไป มีน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.7 ทำให้รายได้/รายจ่ายของครอบครัวส่วนใหญ่ไม่เพียงพอและมีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมา คือ เพียงพอ/ไม่เหลือเก็บ คิดเป็นร้อยละ 33.3 และไม่เพียงพอ/ไม่มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 30 จำนวนสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่จะมีสมาชิก 4-5 คน คิดเป็นร้อยละ 53.3 รองลงมา คือมีสมาชิก 2-3 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 สาเหตุที่อุปการะเด็กส่วนใหญ่เนื่องจากบิดามารดาเด็กเสียชีวิต คิดเป็นร้อยละ 93.3 รองลงมา คือ บิดาเสียชีวิต คิดเป็นร้อยละ 6.7 ระยะเวลาที่ผู้ปกครองอุปการะเด็กจะเริ่มตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไป

3) ผลการวิเคราะห์สัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้า พบว่าโดยภาพรวมจะมีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านโดยจำแนกจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวอุปถัมภ์ในด้านความรักความผูกพันสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านความมีน้ำใจเอื้ออาทร,ด้านการสื่อสารภายในครอบครัว ด้านการพักผ่อนร่วมกัน และด้านความเป็นอิสระ ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามรายการของแต่ละด้าน พบว่า

(1) ด้านความรักความผูกพัน โดยภาพรวมผู้ปกครองมีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกพบว่า การดูแลเอาใจใส่เรื่องอาหารการกินมีการปฏิบัติในระดับมาก รองลงมา คือดูแลเอาใจใส่เมื่อไม่สบาย และแสดงความห่วงใยเมื่อกลับบ้านผิวดเวลา สำหรับรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การแสดงความรักด้วยการกอดจูบ

(2) ด้านความเป็นอิสระ โดยภาพรวมผู้ปกครองมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่าการสนับสนุนให้กระทำสิ่งใหม่ ๆ แตกต่างจากเดิม จะมีการปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา คือ การสร้างกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต และการให้โอกาสทำอะไรตามใจชอบ ตามลำดับ สำหรับรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การลงโทษเมื่อไม่ทำตามกฎเกณฑ์ในบ้าน

(3) ด้านความมีน้ำใจเอื้ออาทร โดยภาพรวมผู้ปกครองจะมีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่าการรับรู้และร่วมแก้ไขเมื่อมีปัญหา จะมีการปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา คือ การสอนให้เห็นใจผู้อื่น

เมื่อยามที่เขาเคี้ยวครีอน และการให้ความสำคัญต่อความรู้สึกของเด็ก ตามลำดับ สำหรับรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การฟังพาทาฮ์ในยามวิฤต

(4) ด้านการพักผ่อนร่วมกัน โดยภาพรวม ผู้ปกครองจะมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละรายการโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกพบว่า การดูรายการโทรทัศน์ร่วมกันจะมีการปฏิบัติสูง รองลงมา คือ การไปซื้อของด้วยกัน และการออกไปเที่ยวนอกบ้านด้วยกัน สำหรับรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การออกไปรับประทานอาหารนอกบ้านด้วยกัน

(5) ด้านการสื่อสารภายในครอบครัว โดยภาพรวมผู้ปกครองจะมีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาแต่ละรายการโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกพบว่า การพูดคุยสนทนากันทุกวันจะมีการปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา คือ การใช้จ่ายภายในบ้าน และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนและการคบเพื่อน ตามลำดับ สำหรับรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การพูดคุยเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

ทั้งนี้สัมพันธภาพในครอบครัวอุปถัมภ์ตามการรับรู้ของเด็กกำพร้า เมื่อจำแนกตามระดับคะแนนตามแบบสอบถามสัมพันธภาพ ซึ่งมีคะแนนเต็ม 148 คะแนน โดยภาพรวมพบว่า ครอบครัวอุปถัมภ์ส่วนใหญ่จะมีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 80 ระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 13.3 ระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 6.67

4. ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่แตกต่าง ตามที่ผู้วิจัยได้จำแนกสัมพันธภาพในครอบครัวว่ามีการปฏิบัติของผู้ปกครองกับเด็กอยู่ในระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ ซึ่งได้วิเคราะห์โดยการแบ่งกลุ่มเด็กกำพร้าเป็น 3 กลุ่ม ตามระดับสัมพันธภาพ ดังนี้

(1) ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับสูง

ก. ด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันและสุขภาพ ประกอบด้วย การรับประทานอาหาร เด็กจะรับประทานอาหารครบทั้ง 5 หมู่ และผู้ปกครองเป็นผู้จัดเตรียมอาหาร โดยมีเด็กช่วยเหลือเป็นบางครั้ง ด้านการพักผ่อน เด็กจะนอนพักผ่อนวันละประมาณ 8 ชั่วโมง และไม่มีปัญหาการนอนไม่หลับ/ฝันร้าย ด้านการออกกำลังกาย/เล่นกีฬา เด็กจะออกกำลังกายและเล่นกีฬา โดยผู้ปกครองมีส่วนสนับสนุน เด็กจึงไม่มีปัญหาในการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา ด้านการดูแลความสะอาดของร่างกาย เด็กจะดูแลการทำความสะอาดร่างกายเป็นประจำวันละ 2 ครั้ง (เช้า-เย็น) โดยการอาบน้ำล้างหน้า แปรงฟัน สำหรับการสระผมส่วนใหญ่จะสระผมวันเว้นวัน เด็กจะสนใจการทำความสะอาดหน้า ผม และฟัน เป็นพิเศษ โดยให้เหตุผลว่าไม่อยากเป็นสิว กลัวมีรังแค

กลัวฟันผุ ด้านการดูแลสุขภาพ ในภาวะปกติ เด็กจะไม่เคยลองสูบบุหรี่ ดื่มสุรา ยาเสพติด ผู้ปกครองจะมีส่วนดูแลสุขภาพและอบรมสั่งสอนไม่ให้เด็กยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ในภาวะเจ็บป่วย ผู้ปกครองจะพาไปรักษาที่โรงพยาบาล

ข. ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ประกอบด้วยลักษณะเด่น ซึ่งเด็กกำพร้า จะมีความสามารถในการเล่นกีฬา โดยเป็นนักกีฬาของโรงเรียน ผู้ปกครองมีส่วนในการสนับสนุน ให้เด็กได้แสดงออก และใช้จุดเด่นให้เป็นประโยชน์ เช่น การเล่นกีฬาทำให้สุขภาพแข็งแรง สำหรับลักษณะด้อย พบว่าเด็กไม่คิดว่าตัวเองมีจุดด้อย ซึ่งผู้ปกครองได้ให้กำลังใจ สนับสนุน ให้มีความเชื่อมั่นในตัวเอง

ค. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วย การปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัว เด็กจะช่วยทำงานบ้าน โดยผู้ปกครองมีส่วนในการกำหนดหน้าที่ในการทำงานบ้าน สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในการเรียน เด็กจะพอใจผลการเรียนของตนเอง ซึ่งเกรดจะค่อนข้างดี ผู้ปกครอง จะดูแลเอาใจใส่ในด้านการเรียนของเด็ก

ง. การได้รับความช่วยเหลือจากสังคม ประกอบด้วย การช่วยเหลือสังคม ส่วนรวมเด็กกำพร้าส่วนใหญ่จะเคยช่วยทำงานในงานบุญต่าง ๆ ภายในชุมชน ผู้ปกครองจะเป็นแบบอย่างในการพาไปช่วยงานทำบุญ ด้านการได้รับความช่วยเหลือจากญาติ เด็กส่วนใหญ่เคย ได้รับความช่วยเหลือและมีความพึงพอใจที่ญาติให้การช่วยเหลือ ผู้ปกครองจะสนับสนุนให้เด็ก ขอความช่วยเหลือจากญาติ

ทั้งนี้การเยี่ยมบ้านและสังเกตสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวอุปถัมภ์ พบว่า มีสภาพที่อยู่อาศัยค่อนข้างมั่นคงแข็งแรง สะอาด ร่มรื่น มีความเป็นระเบียบ มีวัสดุของใช้ที่จำเป็นครบถ้วนฐานะความเป็นอยู่ค่อนข้างดี ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านจะดี

(2) ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง

ก. ด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันและสุขภาพ ประกอบด้วยการรับประทานอาหาร เด็กจะรับประทานอาหารครบทั้ง 5 หมู่ และผู้ปกครองเป็นผู้จัดเตรียมอาหาร โดยมีเด็กช่วยเหลือเป็นบางครั้ง ด้านการพักผ่อน เด็กจะนอนพักผ่อนวันละประมาณ 8 ชั่วโมง เด็กไม่มี หีองนอนส่วนตัว เด็กบางคนมีปัญหาในการนอน เช่น นอนไม่หลับ ฝันร้าย นอนละเมอ ด้านการออกกำลังกาย/เล่นกีฬา เด็กจะออกกำลังกายและเล่นกีฬาเฉพาะที่โรงเรียน โดยผู้ปกครอง จะตักเตือนไม่ให้เล่นกีฬามาก เด็กจึงไม่ค่อยได้ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา ด้านการดูแลสุขภาพ สะอาดของร่างกาย เด็กจะดูแลการทำความสะอาดร่างกายเป็นประจำทุกเช้า-เย็น โดยการอาบน้ำ ล้างหน้า แปรงฟัน สำหรับการสระผมส่วนใหญ่จะสระผมวันเว้นวัน เด็กจะสนใจการทำความสะอาด

สะอาดหน้าผม และฟัน เป็นพิเศษ โดยให้เหตุผลว่ากลัวเป็นสิ่ว กลัวเหม็นสาบ ด้านการดูแลสุขภาพ ในภาวะปกติ เด็กจะไม่เคยลองสูบบุหรี่ ดื่มสุรา ยาเสพติด ผู้ปกครองจะมีส่วนดูแลและอบรม สั่งสอนไม่ให้เด็กลอง ในภาวะเจ็บป่วย หากป่วยเล็กน้อยผู้ปกครองจะซื้อยาให้รับประทาน ถ้าป่วยมากจึงจะพาไปรักษาที่โรงพยาบาล

ข. ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ประกอบด้วยลักษณะเด่น ซึ่งเด็กกำพร้า จะมีความสามารถในการเล่นดนตรี กีฬา และเพื่อนรำ เคยแสดงความสามารถในการเล่นดนตรี เพื่อนรำ ในงานบุญของหมู่บ้าน หรือเป็นนักกีฬาของโรงเรียน เป็นต้น มีเด็กบางคนที่เคยไปเรียน นวดแผนโบราณและรับจ้างนวด ให้ญาติ ครู ผู้ปกครองมีส่วนในการสนับสนุนให้เด็กได้แสดง ออก และใช้จุดเด่นให้เป็นประโยชน์เป็นการหารายได้พิเศษ เป็นต้น สำหรับลักษณะด้อย พบว่า เด็กส่วนใหญ่มีจุดด้อยในด้านการเรียน เนื่องจากมีอุปสรรคการเรียนไม่ครบ ผู้ปกครองไม่ได้ช่วย เหลือแก้ไขปัญหา

ค. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วย การปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัว เด็กจะช่วยทำงานบ้าน โดยผู้ปกครองมีส่วนในการกำหนดหน้าที่ในการทำงานบ้าน สำหรับการ ปฏิบัติหน้าที่ในการเรียน เด็กไม่พอใจผลการเรียนของตนเอง ซึ่งได้เกรดน้อย ผู้ปกครองจะดูแลเอา ใจใส่ในด้านการเรียนของเด็ก แต่เด็กบางคนมีปัญหาหลับในชั้นเรียน

ง. การได้รับความช่วยเหลือจากสังคม ประกอบด้วย การช่วยเหลือสังคม ส่วนรวมเด็กกำพร้าส่วนใหญ่จะเคยช่วยทำงานในงานบุญต่าง ๆ ภายในชุมชน เด็กจะรู้สึกภูมิใจ ที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น ผู้ปกครองจะเป็นแบบอย่างในการพาไปช่วยงานทำบุญ ด้านการได้รับความ ช่วยเหลือจากญาติ เด็กส่วนใหญ่เคยได้รับความช่วยเหลือจากญาติ และมีความรู้สึกดีใจที่ญาติรัก และช่วยเหลือ แต่มีบางคนรู้สึกน้อยใจ ไม่อยากได้การช่วยเหลือ ผู้ปกครองจะสนับสนุนให้เด็ก ขอความช่วยเหลือจากญาติ

ทั้งนี้การเยี่ยมบ้านและสังเกตสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวอุปถัมภ์ พบว่า มีสภาพที่อยู่อาศัยค่อนข้างเก่า ทรุดโทรม ไม่ค่อยมีความเป็นระเบียบ มีวัสดุของใช้ที่ จำเป็นเล็กน้อยฐานะความเป็นอยู่ค่อนข้างยากจน ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านจะดี

(3) ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว อยู่ในระดับต่ำ

ก. ด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันและสุขภาพ ประกอบด้วยการรับประทาน อาหารเด็กจะรับประทานอาหารเช้าที่บ้าน 2 มื้อ และผู้ปกครองเป็นผู้จัดเตรียมอาหาร โดยการ ซื้ออาหารสำเร็จรูปเป็นส่วนใหญ่ หากต้องประกอบอาหารเองเด็กจะช่วยเตรียมเป็นบางครั้ง ด้านการพักผ่อน เด็กจะนอนพักผ่อนวันละประมาณ 6 ชั่วโมง เด็กมีปัญหาในการนอน เช่น

การนอนไม่หลับ ผื่นร่าย ด้านการออกกำลังกาย/เล่นกีฬา เด็กจะออกกำลังกายและเล่นกีฬาที่โรงเรียน โดยผู้ปกครองมีส่วนในการห้ามเด็กเพราะไม่ต้องการให้เด็กกลับบ้านค่ำ และไม่ทำการบ้าน ด้านการดูแลความสะอาดของร่างกาย เด็กจะดูแลการทำ ความสะอาดร่างกายเป็นประจำเช้า-เย็น โดยการอาบน้ำ ล้างหน้า แปรงฟัน สำหรับการสระผมส่วนใหญ่จะสระผมวันเว้นวัน เด็กจะสนใจการทำ ความสะอาดหน้าผม และฟัน เป็นพิเศษ โดยให้เหตุผลว่ากลัวเป็นสิว กลัวมีกลิ่นปาก กลัวฟันผุ ด้านการดูแลสุขภาพ ในภาวะปกติ เด็กบางคนเคยลองสูบบุหรี่ ดื่มสุรา เนื่องจากมีเพื่อนชักชวน เด็กจะรู้สึกเฉย ๆ เมื่อเห็นสมาชิกในครอบครัวดื่มสุรา สูบบุหรี่ ผู้ปกครองจะมีส่วนดูแลและอบรมสั่งสอนไม่ให้เด็กยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ในภาวะเจ็บป่วย ถ้าป่วยน้อยผู้ปกครองจะซื้อยามาให้รับประทาน ถ้าป่วยมากจะพาไปรักษาที่โรงพยาบาล

ข. ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ประกอบด้วยลักษณะเด่น ซึ่งเด็กกำพร้าส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองไม่มีลักษณะเด่น คิดว่าตนเองไม่เหมือนคนอื่น ไม่มีพ่อแม่ และผู้ปกครองไม่ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้กับเด็ก เด็กมักจะถูกเพื่อนล้อเลียนและรังแก ผู้ปกครองจะห้ามไม่ให้เด็กเล่นกีฬา หรือแสดงออกอื่น ๆ เพราะเกรงจะต้องเสียค่าใช้จ่าย

ค. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วย การปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัว เด็กไม่ช่วยทำงานบ้าน โดยผู้ปกครองมีส่วนในการกำหนดหน้าที่ในการทำงานบ้านต้องสั่งให้ทำจึงจะทำ สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในการเรียน เด็กจะพอใจผลการเรียนของตนเอง ซึ่งเกรดจะไม่ค่อยดีและมีปัญหาในด้านการเรียน เช่น อุปกรณ์การเรียนไม่ครบ ไม่มีเงินเสียค่าเรียนพิเศษ เป็นต้น ผู้ปกครองไม่ได้เอาใจใส่ในด้านการเรียนของเด็กและไม่ได้ช่วยเหลือเด็กแก้ปัญหา

ง. การได้รับความช่วยเหลือจากสังคม ประกอบด้วย การช่วยเหลือสังคม ส่วนรวม เด็กกำพร้าส่วนใหญ่ไม่ค่อยจะไปช่วยทำงานในงานบุญต่าง ๆ ภายในชุมชน ผู้ปกครองจะอายุมากและไม่ได้ไปงาน ด้านการได้รับความช่วยเหลือจากญาติ เด็กส่วนใหญ่เคยได้รับความช่วยเหลือและมีความพอใจที่ญาติให้การช่วยเหลือ แต่มีปัญหาในการขอความช่วยเหลือเพราะญาติไม่สามารถช่วยเหลือได้ ผู้ปกครองจะสนับสนุนให้เด็กขอความช่วยเหลือจากญาติ การรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานเด็กจะได้รับความช่วยเหลือเพิ่มจากองค์การบริหารส่วนตำบลด้านทุนการศึกษา และทุนอาหารกลางวันจากโรงเรียน

ทั้งนี้การเยี่ยมบ้านและสังเกตสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวอุปถัมภ์ พบว่ามีฐานะค่อนข้างยากจน สภาพที่อยู่อาศัยค่อนข้างทรุดโทรม แต่ไม่มีเงินซ่อมแซมที่อยู่ ไม่ค่อยมีความเป็นระเบียบ มีวัสดุของใช้ที่จำเป็นบางอย่าง แต่ก็เก่าและชำรุด ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านจะดี เพื่อนบ้านจะให้ความช่วยเหลือตามอัธยาศัย

2. อภิปรายผล

จากทฤษฎีการปรับตัวของ รอย (Roy, 1976 อ้างถึงใน อริศรา วิริยะปราโมทย์ 2539 : 27) ที่กล่าวว่า การที่บุคคลจะปรับตัวได้ดีหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับระดับความรุนแรงของสิ่งเร้า ถ้าบุคคลเผชิญสิ่งเร้าที่รุนแรงย่อมมีผลให้บุคคลปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมด้วยความยากลำบาก หรืออาจจะประสบความล้มเหลวในการปรับตัว จากภาวะวิกฤตในชีวิตของเด็กกำพร้าที่บิดามารดา เสียชีวิต และต้องมาอยู่ในความดูแลอุปการะของญาติ จึงเปรียบเสมือนความรุนแรงของสิ่งเร้า ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งเร้าตรงที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการปรับตัวมากที่สุด

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าครอบครัวอุปถัมภ์ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน และ ผู้อุปการะส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ไม่มีอาชีพและรายได้เพียงพอที่จะเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว แต่เด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ส่วนใหญ่ มีความสามารถในการปรับตัวระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ยศพร ปัตนกุล (2540) พบว่า ครอบครัวอุปถัมภ์ส่วนใหญ่ไม่มีความพร้อมในด้าน ฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นผลให้ครอบครัวส่วนใหญ่ยังต้องการบริการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ในรูปของการให้เงินช่วยเหลือเป็นค่าเลี้ยงดูเด็กจากทางราชการ และสอดคล้องกับการศึกษาของ จิตติมาพันธ์ ณ เชียงใหม่ (2546) ที่พบว่า การปรับตัวของเด็กมีความสัมพันธ์กับการได้รับ สนับสนุนทางสังคม หากได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากญาติและชุมชนมาก เด็กจะปรับตัวได้ดี

เมื่อพิจารณาความสามารถในการปรับตัวแต่ละด้าน พบว่า

1) การปรับตัวด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันและสุขภาพ

จากการศึกษา พบว่าเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ มีความสามารถในการปรับตัวด้านการดูแลกิจวัตรประจำวัน ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดของฮาวิกเฮิร์ส (Har vighurst, 1953 อ้างถึงใน อริศรา วิริยะ ปราโมทย์ 2539 : 25-26) ที่ว่าวัยรุ่นมีพัฒนาการที่สำคัญ คือ ความเข้าใจและยอมรับในพัฒนาการทางร่างกายของตนและใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการปรับตัวของเด็กเกี่ยวข้องกับพัฒนาการตามวัย ซึ่งวัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย เด็กวัยรุ่นจึงสนใจการดูแลตนเองมากขึ้นกว่าวัยเด็ก

2) การปรับตัวการเห็นคุณค่าในตนเอง

จากการศึกษา พบว่าเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ มีความสามารถในการปรับตัวที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

เด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับสูง พบว่ามีการมองเห็นตนเอง ในลักษณะเด่น เด็กมีความสามารถในการปรับตัวดี ไม่ท้อแท้ พฤติกรรมการแสดงออกชอบเล่นกีฬา

และเป็นนักกีฬาของโรงเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ จงกลณี คุ้มเจริญ (2540) ที่พบว่า วัยรุ่นที่เห็นคุณค่าตนเองในระดับสูงมีคะแนนการปรับตัวสูงกว่าระดับและระดับปานกลาง

สำหรับเด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง พบว่าเด็กส่วนใหญ่มองเห็นลักษณะเด่นในตนเอง เช่น การเล่นดนตรีพื้นเมือง การเล่นกีฬา จะเห็นได้จากพฤติกรรมที่แสดงออก เด็กจะแสดงความสามารถในการเล่นดนตรีในงานทำบุญของหมู่บ้าน และเป็นนักกีฬาของโรงเรียน แต่อีกด้านหนึ่ง คือ ลักษณะด้อย พบว่า เด็กมีพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก ไม่มั่นใจในตัวเอง กลัวในสิ่งที่ไม่มีความรู้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ปกครองมีอายุมาก มักจะกลัวและหวาดระแวงอันตรายที่จะเกิดขึ้น จึงหลอกเด็กให้กลัวผี เพื่อไม่ให้เด็กเที่ยวกลางคืน ห้ามเด็กไม่ให้เล่นกีฬา เพราะไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์การเล่นและเสื้อผ้าชุดกีฬาให้กับเด็ก

ส่วนเด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ ผู้ปกครองเป็นญาติใกล้ชิด พบว่าเด็กเห็นว่าตัวเองไม่มีลักษณะเด่น เด็กไม่เห็นความสำคัญของตัวเอง พฤติกรรมที่แสดงออก ได้แก่ การเก็บตัว มีเพื่อนน้อย มีความรู้สึกท้อแท้ หน่ายริบ ไม่ยิ้มแย้ม ซึ่งสอดคล้องกับความสามารถในการปรับตัวของเด็กที่ไม่เหมาะสม

3) การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่

จากการศึกษา พบว่า เด็กกำพร้าที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับสูง ปานกลาง ต่ำ มีผู้ปกครองเป็นญาติใกล้ชิดและความสามารถในการปรับตัวแตกต่างกัน ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของ จิตติมาพันธ์ ณ เชียงใหม่ (2546) ที่พบว่า เด็กกำพร้าที่พ่อแม่เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ที่อาศัยอยู่กับญาติใกล้ชิด สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนและบุคคลอื่นในสังคมได้ดี สามารถปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้ กล่าวคือ

เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับสูง พบว่า การทำหน้าที่ในครอบครัว เด็กจะช่วยผู้ปกครอง ทำงานบ้านด้วยความเต็มใจเพื่อแบ่งเบาภาระ เช่น กวาดบ้าน ถูบ้าน ล้างจาน ช่วยทำอาหาร ซักผ้า เป็นต้น ซึ่งผู้ปกครองกำหนดหน้าที่ให้ทำแต่ไม่ได้บังคับ สำหรับเด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ปกครองจะกำหนดหน้าที่ให้ทำสำหรับเด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ ผู้ปกครองต้องกำหนดหน้าที่ให้ทำและสั่งย้ำหลายครั้ง จึงจะทำงานตามที่สั่ง

นอกจากนี้เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับสูง พบว่า ด้านการเรียน เด็กมีผลการเรียนค่อนข้างดี และพอใจในผลการเรียน พฤติกรรมที่แสดงออก จะถามครูและเพื่อนเมื่อไม่เข้าใจการเรียน สำหรับเด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง พอใจในผลการเรียน แม้ว่าเกรดจะไม่ค่อยดีนัก เนื่องจากเด็กไม่ได้คาดหวังสูงในด้านการเรียน และเด็กบางคนมีปัญหาหลักในชั้นเรียน เรียนไม่เข้าใจ เนื่องจากอุปกรณ์ไม่ครบ ส่วนเด็กที่มีสัมพันธภาพ

ในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ เด็กจะพอใจผลการเรียน แม้ว่าเกรดไม่ค่อยดี พฤติกรรมที่แสดงออกคือ ไม่กล้าถามครูเมื่อไม่เข้าใจการเรียน และไม่กล้าไปโรงเรียนเพราะไม่มีเงินค่าใช้จ่าย

4) การปรับตัวด้านการได้รับความช่วยเหลือจากสังคม

จากการศึกษา พบว่า เด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับสูง ปานกลาง มีความสามารถในการปรับตัวไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ จิตติมาพันธ์ ณ เชียงใหม่ (2546) ที่พบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากชุมชน มีส่วนสำคัญต่อการปรับตัวของเด็ก ถ้าได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากจะมีการปรับตัวได้ดี เด็กกำพร้าส่วนใหญ่ได้รับการช่วยเหลือจากญาติด้านเงินค่าใช้จ่าย เสื้อผ้า การแบ่งปันอาหาร และการช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ๆ เพิ่มเติมจากที่ได้รับการช่วยเหลือจากสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน คือ องค์การบริหารส่วนตำบล ด้านทุนการศึกษา โรงเรียน ด้านทุนอาหารกลางวัน และคำแนะนำปรึกษา เด็กมีพฤติกรรมที่แสดงออกว่ามีความดีใจ ที่มีผู้ให้ความรัก ความสนใจ ช่วยเหลือ

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กกำพร้า มีผลต่อความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้า ในด้านการเห็นคุณค่าในตนเองและการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ด้านการเรียน ซึ่งเด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับสูง และระดับปานกลาง จะมีการปรับตัวที่ดีและเหมาะสม สำหรับเด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ การปรับตัวยังไม่เหมาะสม ดังนั้น การส่งเสริมให้ครอบครัวสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวด้วยความรักความเอื้ออาทรต่อกันย่อมส่งผลให้เด็กกำพร้ามีการปรับตัวที่ดีและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น อันนำไปสู่การพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

3.1.1 ครอบครัวและสถานศึกษา เช่น โรงเรียน ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองทั้งในด้านครอบครัว และด้านการเรียน โดยผู้ปกครองควรอธิบายเหตุผลให้เด็กเข้าใจพร้อมที่จะปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้น และโรงเรียนควรสอนให้เด็กมีทักษะชีวิตเพิ่มขึ้น พร้อมทั้งจะเผชิญเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างรู้เท่าทัน

3.1.2 ครอบครัวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้วัยรุ่นเห็นคุณค่าในตนเอง จากผลการวิจัยพบว่า เด็กกำพร้าไม่กล้าแสดงออก คิดมากเกี่ยวกับบิดามารดา เห็นว่าตนเองไม่เหมือนเพื่อน ฉะนั้นผู้ปกครองควรส่งเสริมให้เด็กกำพร้ามีความเป็นตัวของตัวเอง

สนับสนุนให้เกิดความมั่นใจในตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง เคารพนับถือตนเอง ซึ่งครอบครัว และสถานศึกษา ควรจะปลูกฝังและส่งเสริมเด็กด้านนี้

3.1.3 สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนและส่งเสริมสัมพันธภาพในครอบครัวอุปถัมภ์ จากผลการวิจัย พบว่า สัมพันธภาพ ในครอบครัวอุปถัมภ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง หน่วยงานที่รับผิดชอบ จึงควรมีการปฐมนิเทศ ผู้ปกครองและเด็กร่วมกันในการดูแลเอาใจใส่เด็กทุกด้านของสัมพันธภาพในครอบครัว เช่น ด้านความรักความผูกพัน ด้านความเป็นอิสระ ด้านความมีน้ำใจเอื้ออาทร ด้านการพักผ่อนร่วมกัน และด้านการสื่อสารภายในครอบครัว เพื่อให้เด็กมีการปรับตัวที่ดี สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่าง เป็นสุขตามอัตภาพ

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะเด็กกำพร้าที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานพัฒนา สังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเด็กกำพร้าที่อยู่ในความดูแลของ หน่วยงานอื่น เช่น โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ เป็นต้น

3.2.2. การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะเด็กกำพร้าที่มีอายุ ระหว่าง 12-17 ปี ควรมี การศึกษาเด็กกำพร้าในระดับช่วงอายุที่น้อยกว่านี้ เพื่อให้ทราบถึงการปรับตัวในแต่ละช่วงวัยของ เด็กกำพร้า

3.2.3. การศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับเด็กกำพร้ากับการเห็น คุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นเอกลักษณ์ตัวตนของวัยรุ่น ที่นำไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลตา แสงสีทอง "สภาพการณ์ของคนชราในครอบครัวไทย กรณีศึกษา : กลุ่มคนชราในสถาน
สงเคราะห์บางแค" วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต แผนกอิสระสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2526
- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ *สุขภาพจิตในโรงเรียน* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหามงกุฎราชวิทยาลัย
2524
- กันยา สุวรรณแสง *การพัฒนามุคสิกภาพและการปรับตัว* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
บำรุงสาส์น 2533
- กุลวรรณ วิทยาวงศรุจิ "ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพภายในครอบครัวกับการปรับตัว"
วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
2526
- กาญจนา ชื่นทองอร่าม "การศึกษาทัศนคติผู้มีบุตรยากต่องานครอบครัวอุปการะและ
งานครอบครัวบุญธรรม" วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคม
สงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2544
- เกษม ดันดิผลาชีวะ และกุลยา ดันดิผลาชีวะ *การรักษาสุขภาพในวัยผู้สูงอายุ* กรุงเทพมหานคร
อรุณการพิมพ์ 2528
- กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น กรมประชาสงเคราะห์ เอกสารทางวิชาการฝ่ายการ
สงเคราะห์เด็ก กรุงเทพมหานคร 2537
- คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมดูแลเด็กวัยรุ่น *วัยรุ่นสร้างสรรค์เพื่อสังคมไทย* กระทรวง
ศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร 2535
- คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ *แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคม
สงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2545 – 2549* กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์สี่ไทย 2545
- จงกลณี คัญเจริญ "สัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดามารดา การเห็นคุณค่าในตนเอง กับการปรับตัว
ของวัยรุ่นตอนต้น" วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต(สาธารณสุขศาสตร)
สาขาวิชาเอกอนามัยครอบครัว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล 2540
- จิตติมาพันธ์ ณ เชียงใหม่ "การสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของเด็กกำพร้าที่พ่อแม่เสียชีวิต
ด้วยโรคเอดส์" วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2546

จรรยา สุวรรณทัต “แบบฉบับการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่กำลังเปลี่ยนแปลงของครอบครัววัยได้น้อย
ในตัวเมือง” รายงานการวิจัยฉบับที่ 24 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร 2524

จรรยา สุวรรณทัต “หน่วยที่ 3 พัฒนาการทางสติปัญญาและความสามารถวัยรุ่น” ใน *เอกสารการ
สอนชุดวิชาพัฒนาการวัยรุ่นและการอบรม* พิมพ์ครั้งที่ 4 นนทบุรี สาขาวิชา
คหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช 2537

จรรยา สุวรรณทัต “หน่วยที่ 5 ระบบครอบครัวกับระบบสังคม” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาจิตวิทยา
ครอบครัวและครอบครัวศึกษา* นนทบุรี บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช 2544

จินตนา นนทเปารยะ “แนวทางและการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและพัฒนาเด็กกำพร้า”
วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2530

ฉลาด ศรีสุชา และคณะ “การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของสำนักงาน
พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด” เอกสารการศึกษาตามหลักสูตรนักบริหารการพัฒนา
สังคม รุ่นที่ 1 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรุงเทพมหานคร
2546

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ *เด็กถูกทอดทิ้งในสังคมไทย* กรุงเทพมหานคร คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2532

นิภา นิธยาน *การปรับตัวและบุคลิกภาพ : จิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต* กรุงเทพมหานคร
ไอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์ 2530

ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์ “หน่วยที่ 8 อิทธิพลของครอบครัวต่อเด็ก” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชา
พัฒนาการเด็กและการเลี้ยงดู* พิมพ์ครั้งที่ 9 นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช 2537

ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบปัจฉิม *ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและจริยธรรม
ของนักเรียนวัยรุ่นไทย* สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2524

เบญจพร ปัญญาขง “บุตรบุญธรรม” *วารสารศูนย์สุขวิทยาจิต* ปี 2541 ฉบับที่ 2(1) หน้า 38-40
ประมวล ดิฉินสัน *จิตวิทยาพัฒนาการ วัยรุ่นวัยเร่ง* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์แพรวพิตยา
2520

————— *จิตพัฒนา : จิตวิทยาเบื้องต้น* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช 2524

- ประสาน ทิพย์ธารา เอกสารการสอนวิชาพัฒนาการเด็กและการเลี้ยงดู กรุงเทพมหานคร
ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
2529
- ปรีดา เกตุทัต “หน่วยที่ 4 พัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็กวัยรุ่น” ใน เอกสารการสอน
ชุดวิชาครอบครัวและสิ่งแวดล้อม พิมพ์ครั้งที่ 6 นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2538
- มนูญ ดนะวัฒนา จิตวิทยาพัฒนาชีวิต กรุงเทพมหานคร 2526
- ยศพร ปัตนกุล “ การศึกษาทัศนคติในการเป็นครอบครัวอุปถัมภ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีครอบครัว
ในเคหะชุมชนรังสิต หมู่ 2 ต.รังสิต อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี” วิทยานิพนธ์
สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2540
- ยุทธ ไกยวรรณ สถิติเพื่อการวิจัย กรุงเทพมหานคร พิมพ์ดี 2546
- รุจา ภูไพบูลย์ การพยาบาลครอบครัว : แนวคิดทฤษฎีและการนำไปใช้ ขอนแก่น โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2534
- ลักขณา อุทธิสนธิ “สัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรชายวัยรุ่นที่มีผลต่อการปรับตัวของ
บุตร : ศึกษาเปรียบเทียบเขตเมืองและชนบทในจังหวัดนครราชสีมา” วิทยานิพนธ์ปริญญา
คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2532
- วิทยากร เชียงกูร ปัญหาเศรษฐกิจสังคมที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนไทย กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์ผลึก 2533
- วันดี วรวิทย์ “หน่วยที่ 2 พัฒนาการทางกายของวัยรุ่น” ใน เอกสารการสอนชุดวิชา พัฒนาการ
วัยรุ่นและการอบรม พิมพ์ครั้งที่ 4 นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช 2537
- วาสุเทพ ทองเจิม “มูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนชาย : ศึกษาเฉพาะ
สถานแรกรับ(บ้านเมตตา)ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง” สารนิพนธ์
หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2540
- ศศิวิมล วิบูลชัย “การได้รับการดูแลขั้นพื้นฐาน ในครอบครัวของเด็กกำพร้าจากโรคเอดส์”
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล 2544

ฉบับที่ 8 หน้า 9-40

ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์ *ศรีสังคม แนวความคิด หลักการ วิธีการ งานพัฒนาและสวัสดิการสังคม*
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2538

ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา รายงานการวิจัยบทบาทปัญหาและอุปสรรคของสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก
จังหวัดเชียงใหม่ ในการบำบัดแก้ไขสงเคราะห์เด็กและเยาวชนก่อนและหลังการปลดปล่อย
เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2531

ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์ “การคุ้มครองทางสังคม” *นิตยสารการประชาสงเคราะห์* ปีที่ 45
ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม – มิถุนายน 2545) หน้า 4 - 8

สมาน มากสุข “การปรับตัวของนักศึกษาในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี” *วิทยานิพนธ์*
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2544

สถิต วงศ์สุวรรณค์ *จิตวิทยาสังคม* กรุงเทพมหานคร เจริญรัตน์การพิมพ์ 2529

สุชา จันทร์เอม *จิตวิทยาพัฒนาการ* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช 2536

สุจิตรา หังสพฤกษ์ “หน่วยที่ 12 สถิติที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ของข้อมูล” ใน *เอกสารประมวล*
สาระชุดวิชาสถิติและการวิจัยทางสังคมศาสตร์ นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช 2545

สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์ “หน่วยที่ 4 บทบาทและสัมพันธภาพในครอบครัว” ใน *ประมวลสาระชุดวิชา*
จิตวิทยาครอบครัวและครอบครัวศึกษา นนทบุรี บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช 2544

สุพัตรา สุภาพ *สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา และประเพณี*
กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช 2536

- สุภาพรณ โคตรจรัส " รายงานการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการปรับตัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524
- โสภา ชูพิกุลชัย *จิตวิทยาทั่วไป* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์การลานนา 2528
- สายสุรี จุติกุล *ครอบครัวไทย : มองไปข้างหน้า* สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร 2537
- สมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย *สถาบันครอบครัว : มุมมองของนักสวัสดิการสังคม* กรุงเทพมหานคร เจพรินทร์ 2540
- อวยชัย ชูเลาตระกูล " บทบาท ภารกิจ สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน" เอกสารการประชุมชี้แจงผู้ปกครองเด็กครอบครัวอุปถัมภ์ จัดโดย สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน ณ ห้องประชุมศูนย์ราชการกระทรวงแรงงานจังหวัดลำพูน 18 พฤศจิกายน 2546
- อรศิลป์ ชื่นกุล " การปรับตัวและความสามารถของญาติในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองในโรงพยาบาลนครพิงค์" วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2542
- อรพินท์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ์ *องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น* กรุงเทพมหานคร สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร 2533
- อังคณา สรียาภรณ์ และคณะ " รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาการปรับตัวด้านจิตสังคมของผู้ติดเชื้อไวรัสเอดส์ที่เข้ากลุ่มช่วยเหลือตนเอง" สำนักนโยบายและแผนอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย 2541
- อรศรา วิริยะปราโมทย์ " ปัญหาการปรับตัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สำหรับชาวเขา" วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล 2539
- อรัญญา แพ้จู้ " ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับทางจิตสังคมของวัยรุ่นชายที่ได้รับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติด" วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2544
- อภิัญญา เวชชชัย " การศึกษาแนวคิดและการปฏิบัติงานในการให้บริการครอบครัวอุปการะ" วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2528

อารี ทองทัฬ “การปรับตัวทางสังคมในสถานศึกษากับปัญหาสุขภาพจิตของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคมและโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2531

อุ้นตา นพคุณ รายงานผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาสถานภาพและนโยบายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส : เด็กถูกทอดทิ้ง โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2535

อัญมณี สมด้ว "การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมสั่งสอนลูก เรื่องทางเพศและการคบเพื่อนต่างเพศ ศึกษาเฉพาะครอบครัวของนักเรียนหญิงในโรงเรียนบางละมุง จังหวัดชลบุรี" สารนิพนธ์หลักสูตรสังคมสงเคราะห์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ 2544

อัมพล สุอำพัน และวาสนา ศรีมณี "หน่วยที่ 10 จิตวิทยากับการเจ็บป่วย" ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาสุขภาพเด็ก* นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช 2528

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

ที่ ทม 1312/412

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

2 มิถุนายน 2546

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นายสมนึก ชัชวาลย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วยนางสาวทิพย์กวิณ ไชยถาวร นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิชาเอกการพัฒนารอบครัวและสังคม สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน : ศึกษาเฉพาะครอบครัวอุปถัมภ์ในความดูแลของสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน” ตามโครงการวิทยานิพนธ์ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไว้ชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย ทางสาขาวิชาจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านคุณภาพชีวิตประชากรและครอบครัวได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วยสำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี
จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมเดช สิทธิพงศ์พิทยา)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

โทร. 0-2503-3573

โทรสาร 0-2503-3639

ที่ ทม 1312/412

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

2 มิถุนายน 2546

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นายสังวรณ์ สมบัติใหม่

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วยนางสาวทิพย์กวิณ ไชยถาวร นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิชาเอกการ
พัฒนาครอบครัวและสังคม สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ได้รับอนุมัติให้ทำ
วิทยานิพนธ์เรื่อง “ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพใน
ครอบครัวแตกต่างกัน : ศึกษาเฉพาะครอบครัวอุปถัมภ์ในความดูแลของสำนักงานพัฒนาสังคมและ
สวัสดิการจังหวัดลำพูน” ตามโครงการวิทยานิพนธ์ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและ
ได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไว้ชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำ
นั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย ทางสาขาวิชา
จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ทางการแพทย์ ได้
โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย
สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี
จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมเดช สิทธิพงศ์พิทยา)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

โทร. 0-2503-3573

โทรสาร 0-2503-3639

ที่ ทม 1312/412

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

2 มิถุนายน 2546

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.บุญเลิศ คำปิ่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วยนางสาวทิพย์กวัน ไชยถาวร นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิชาเอกการพัฒนาคอร์วและสังคม สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน : ศึกษาเฉพาะครอบครัวอุปถัมภ์ในความดูแลของสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน” ตามโครงการวิทยานิพนธ์ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไว้ชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย ทางสาขาวิชาจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยาการศึกษา ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี
จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมเดช สิริพิงศ์พิทยา)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

โทร. 0-2503-3573

โทรสาร 0-2503-3639

ภาคผนวก ข
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

สัมพันธภาพในครอบครัวอุปถัมภ์ระหว่างเด็กกำพร้ากับผู้ปกครอง

คำชี้แจง   แบบสอบถามนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่
 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเด็กกำพร้า
 ตอนที่ 2 สัมพันธภาพในครอบครัวอุปถัมภ์ระหว่างเด็กกำพร้ากับผู้ปกครอง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเด็กกำพร้า	สำหรับผู้วิจัย
โปรดตอบคำถามหรือกรอกข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง	☐ ☐ ☐ รหัสแบบสอบถาม
1. เพศของท่าน ☐ 1. หญิง ☐ 2. ชาย	☐ 1
2. ปัจจุบันอายุของท่าน.....ปี น้ำหนัก.....กิโลกรัม ส่วนสูง..... เซนติเมตร	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 2-8
3. ท่านเป็นบุตรลำดับที่ ☐ 1. ลำดับที่ 1 ☐ 2. ลำดับที่ 2 ☐ 3. อื่น ๆ ระบุลำดับที่.....	☐ ☐ ☐ 9-11
4. ท่านมีพี่น้องร่วมบิดามารดาทั้งหมด (รวมท่าน).....คน	☐ 12
5. ปัจจุบันท่านเรียนหนังสืออยู่ชั้น.....ได้คะแนนเฉลี่ย..... โรงเรียน/สถานศึกษา.....	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 13-18
6. ปัจจุบันสถานภาพบิดามารดาของท่าน ☐ 1. บิดาเสียชีวิต ☐ 2. มารดาเสียชีวิต ☐ 3. บิดามารดาเสียชีวิตทั้งสองคน ☐ 4. ไม่ทราบ/ไม่รู้ ☐ 5. อื่น ๆ คือ.....	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 19-23
7. ปัจจุบันท่านพักอาศัยอยู่กับ (นาย, นาง, นางสาว)..... ..... มีความสัมพันธ์เป็น (ปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้าอา เพื่อนบ้าน) .....ของท่าน	☐ 24
8. ปัจจุบันครอบครัวที่ท่านพักอาศัยอยู่มีสมาชิกครอบครัวทั้งหมด .....คน (ที่อยู่ด้วยกันภายในบ้านเดียวกัน) ได้แก่.....	☐ ☐ 25 - 26

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเด็กกำพร้า (ต่อ)	สำหรับผู้วิจัย
9. ผู้ปกครองให้เงินท่านใช้ วัน/สัปดาห์/เดือนละ.....บาท	☐ ☐ ☐ ☐ 27 -30
10. ท่านคิดว่าท่านเป็นคนลักษณะใด (ตอบเพียงข้อเดียว)	☐ 31
☐ 1. เชื้อมันในตนเอง ☐ 2. ฟังพหูอื่น ☐ 3. อารมณ์ดี ☐ 4. ปรับตัวง่าย ☐ 5. วิดกกังวล ☐ 6. เก็บตัว ☐ 7. เปิดเผย ☐ 8. ไม่ยอมใคร ☐ 9. อื่น ๆ ระบุ.....	

ตอนที่ 2 สัมพันธภาพในครอบครัวอุปถัมภ์ระหว่างเด็กกำพร้ากับผู้ปกครอง

โปรดอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง โดยตอบทุกข้อตามความเป็นจริง
 ที่มีกรกระทำหรือปฏิบัติในข้อนั้น ๆ ในช่วงระยะ 1 ปี ที่ผ่านมา

คำอธิบาย บ่อยครั้ง หมายถึง เคยได้รับมากกว่า 70 ครั้ง ขึ้นไป จาก 100 ครั้ง
 บางครั้ง หมายถึง เคยได้รับประมาณ 50-70 ครั้ง จาก 100 ครั้ง
 นาน ๆ ครั้ง หมายถึง เคยได้รับประมาณ 10 - 49 ครั้ง จาก 100 ครั้ง
 น้อยครั้ง หมายถึง เคยได้รับน้อยกว่า 10 ครั้ง จาก 100 ครั้ง

ข้อ ที่	ข้อความ	บ่อย ครั้ง	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	น้อย ครั้ง
1	ผู้ปกครองแสดงความรักต่อท่านด้วยการกอดจูบ				
2	ผู้ปกครองพูดถึงความรักความห่วงใยที่มีต่อท่าน				
3	ผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดเมื่อท่านไม่สบาย				
4	ผู้ปกครองให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำกับท่านเมื่อท่าน ต้องการ				
5	ผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่เรื่องอาหารการกินของท่าน				
6	ผู้ปกครองแสดงความห่วงใยเมื่อท่านกลับบ้านผิดเวลา				

7	ผู้ปกครองคอยตักเตือนท่านเกี่ยวกับกิริยามารยาท และ ความประพฤติที่ไม่เหมาะสม				
ข้อ ที่	ข้อความ	บ่อย ครั้ง	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	น้อย ครั้ง
8	ผู้ปกครองพุดคุยและรับฟังท่านปรับทุกข์เมื่อท่านมีปัญหา				
9	ผู้ปกครองแสดงความภาคภูมิใจในตัวท่าน				
10	ผู้ปกครองสนับสนุนให้ท่านกระทำสิ่งใหม่ ๆ แตกต่างไป จากเดิม				
11	ผู้ปกครองให้โอกาสท่านทำอะไรได้ตามใจชอบ				
12	ผู้ปกครองยอมให้ท่านปฏิบัติตามตามสมัยนิยม				
13	ผู้ปกครองสร้างกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต ให้กับท่าน				
14	ผู้ปกครองอนุญาตให้ท่านซื้อของพิเศษนอกเหนือจากของ ที่จำเป็น				
15	ผู้ปกครองไม่สนใจลงโทษเมื่อท่านกระทำผิด				
16	ผู้ปกครองเป็นที่พึ่งของท่านได้ในยามวิกฤต				
17	ผู้ปกครองให้ความช่วยเหลือในยามที่ท่านต้องการ				
18	ผู้ปกครองไม่ให้อภัยเมื่อท่านทำผิดพลาด				
19	ผู้ปกครองให้ความสำคัญต่อความรู้สึกรู้สึกของท่าน				
20	ผู้ปกครองไม่สนับสนุนให้ท่านช่วยเหลือผู้อื่นในยามที่เขา เดือดร้อน				
21	ผู้ปกครองให้ท่านรับรู้และร่วมแก้ไขเมื่อท่านมีปัญหา				
22	ผู้ปกครองให้กำลังใจท่านเพื่อต่อสู้ปัญหา				
23	ผู้ปกครองให้คำปรึกษาท่านเรื่องการเปลี่ยนแปลงของร่าง กาย				
24	ผู้ปกครองแสดงออกต่อท่านด้วยความปรารถนาดี				
25	ผู้ปกครองสนใจใต้อตามทุกข์สุขของท่าน				
26	ผู้ปกครองและท่านดูรายการโทรทัศน์ด้วยกัน				
27	ผู้ปกครองและท่านออกกำลังกาย/เล่นกีฬาด้วยกัน				

ข้อ ที่	ข้อความ	บ่อย ครั้ง	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	น้อย ครั้ง
28	ผู้ปกครองและท่านไปเที่ยวนอกบ้านด้วยกัน				
29	ผู้ปกครองและท่านออกไปรับประทานอาหาร นอกบ้านด้วยกัน				
30	ผู้ปกครองและท่านออกไปซื้อของด้วยกัน				
31	ผู้ปกครองและท่านพูดคุยสนทนาร่วมกัน				
32	ผู้ปกครองและท่านพูดคุยเรื่องอาชีพการงาน				
33	ผู้ปกครองและท่านพูดคุยเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย				
34	ผู้ปกครองและท่านพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาภาระค่าใช้จ่าย ภายในบ้าน				
35	ผู้ปกครองและท่านแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการ เรียนและการคบเพื่อน				
36	ผู้ปกครองและท่านต่างยอมรับฟังเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิด ขึ้นในครอบครัว				
37	ผู้ปกครองและท่านแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมา				

ขอขอบคุณที่ตอบแบบสอบถาม

แบบสัมภาษณ์

ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์

คำชี้แจง แนวคำถามประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การดูแลกิจวัตรประจำวันและสุขภาพ

ตอนที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง

ตอนที่ 3 การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่

ตอนที่ 4 การได้รับความช่วยเหลือจากสังคม

ตอนที่ 5 ปัญหาในการปรับตัวของเด็กกำพร้า

ขออนุญาตผู้ปกครองในการพูดคุยกับเด็กกำพร้าตามลำพัง โดยพยายามสร้างบรรยากาศของความเป็นกันเองในการซักถามและให้เวลาในการตอบ

ข้อคำถาม	บันทึกคำตอบ
ตอนที่ 1 การดูแลกิจวัตรประจำวันและสุขภาพ	
1.1 ท่านดูแลกิจวัตรประจำวันในเรื่องต่อไปนี้อย่างไร	
1.1.1 การรับประทานอาหาร	
1) ทุกวันท่านรับประทานอาหารอย่างไร (ครบตามหลักโภชนาการหรือไม่) มีอะไรบ้าง	คำตอบ .....
2) ใครเป็นผู้เตรียมอาหารให้ท่านในแต่ละมื้อ (เช้า กลางวัน เย็น)	คำตอบ .....
3) ท่านมีส่วนช่วยในการเตรียมอาหารหรือไม่ อย่างไร	คำตอบ .....
4) ท่านมีปัญหาเรื่องการรับประทานอาหารหรือไม่ เกี่ยวกับอะไร	คำตอบ .....
1.1.2 การพักผ่อน	
1) ปกติท่านนอนวันละประมาณกี่ชั่วโมง โดยวันธรรมดาเข้านอนเวลา.....น ตื่นนอนเวลา.....น วันหยุดเข้านอนเวลา.....น ตื่นนอน.....	คำตอบ .....

ข้อคำถาม	บันทึกคำตอบ
2) ท่านมีห้องนอนส่วนตัวหรือไม่ ถ้าไม่มี ท่านนอนพักกับใคร	คำตอบ ....
3) ผู้ปกครองมีบทบาทเกี่ยวกับเวลานอน หรือไม่ อย่างไร ก่อนเข้านอน ท่านทำกิจกรรมอะไร ร่วมกับครอบครัวบ้าง	คำตอบ ....
4) ท่านมีปัญหาเรื่องการนอนพักผ่อนหรือ ไม่ เกี่ยวกับอะไร	คำตอบ ....
1.1.3 การออกกำลังกาย/เล่นกีฬา	
1) ท่านออกกำลังกาย/เล่นกีฬาหรือไม่ ประเภทใด ถ้าออกกำลังกาย/เล่นกีฬา วัน/ครั้งละ กี่ชั่วโมง	คำตอบ ....
2) ท่านมักไปออกกำลังกาย/เล่นกีฬากับใคร ที่ไหน	คำตอบ ....
3) ผู้ปกครองสนับสนุนหรือห้ามปรามเกี่ยว กับการออกกำลังกาย/เล่นกีฬา หรือไม่ เกี่ยวกับอะไร	คำตอบ ....
4) ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับการออกกำลังกาย/ เล่นกีฬาหรือไม่ เกี่ยวกับอะไร	คำตอบ ....
1.1.4 การดูแลความสะอาดของร่างกาย	
1) ท่านดูแลความสะอาดของร่างกายอย่างไร (อาบน้ำ สระผม แปรงฟัน)	คำตอบ ....
2) ท่านสนใจดูแลความสะอาดส่วนใด ของร่างกายเป็นพิเศษ เพราะอะไร	คำตอบ ....
3) ผู้ปกครองมีบทบาทในการดูแลความ สะอาดร่างกายของท่านหรือไม่ อย่างไร	คำตอบ ....
4) ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับการดูแลความ สะอาดร่างกายหรือไม่ อย่างไร	คำตอบ ....

ข้อคำถาม	บันทึกคำตอบ
<p>1.2 ท่านดูแลสุขภาพตนเองในเรื่องต่อไปนี้อย่างไร</p> <p>1.2.1 <u>ภาวะปกติ</u></p> <p>1) ท่านเคยสูบบุหรี่ ดื่มสุรา ลองใช้ยาเสพติดหรือไม่ ท่านมีวิธีการหลีกเลี่ยงหรือป้องกันอย่างไร</p> <p>2) ครอบครัวของท่านมีใครชอบสูบบุหรี่ ดื่มสุรา ใช้ยาเสพติด ท่านรู้สึกรังเกียจอย่างไรบ้าง</p> <p>3) ผู้ปกครองมีบทบาทให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องนี้ หรือไม่ อย่างไร</p> <p>4) ท่านมีปัญหาสุขภาพหรือไม่ เกี่ยวกับอะไร</p> <p>1.2.2 <u>ภาวะเจ็บป่วย</u></p> <p>1) ท่านมีโรคประจำตัวหรือเจ็บป่วยเป็นประจำหรือไม่ อย่างไร</p> <p>2) เมื่อท่านเจ็บป่วย ท่านดูแลรักษาอาการเจ็บป่วยอย่างไร</p> <p>3) ผู้ปกครองมีบทบาทในการดูแลรักษาอาการเจ็บป่วยของท่านหรือไม่ อย่างไร</p> <p>4) ท่านมีปัญหาเรื่องการเจ็บป่วยหรือไม่ เกี่ยวกับอะไร</p>	<p>คำตอบ .....</p> <p>.....</p> <p>คำตอบ .....</p> <p>.....</p> <p>คำตอบ .....</p> <p>.....</p> <p>คำตอบ .....</p> <p>.....</p> <p>คำตอบ .....</p> <p>.....</p> <p>คำตอบ .....</p> <p>.....</p> <p>คำตอบ .....</p> <p>.....</p> <p>คำตอบ .....</p> <p>.....</p>
<p>ตอนที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง</p>	
<p>2.1 ท่านมีลักษณะเด่นในเรื่องต่อไปนี้อย่างไร</p> <p>1) ท่านคิดว่าตนเองมีจุดเด่น/ความสามารถพิเศษในด้านใด เพราะเหตุใด</p> <p>2) ท่านมีโอกาที่จะแสดงถึงจุดเด่น/ความสามารถพิเศษในลักษณะใดบ้าง</p> <p>3) ผู้ปกครองมีบทบาทในการสนับสนุนหรือเห็นคุณค่าในตัวท่านหรือไม่ อย่างไร</p> <p>4) ท่านใช้จุดเด่น/ความสามารถพิเศษให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นหรือไม่ ในด้านใด</p>	<p>คำตอบ .....</p> <p>.....</p> <p>คำตอบ .....</p> <p>.....</p> <p>คำตอบ .....</p> <p>.....</p> <p>คำตอบ .....</p> <p>.....</p>

ข้อคำถาม	บันทึกคำตอบ
ตอนที่ 4 การได้รับความช่วยเหลือจากสังคม	
4.1 ท่านช่วยเหลือสังคมในเรื่องต่อไปนี้ อย่างไร	
1) ท่านได้ช่วยเหลือผู้อื่นหรืองานส่วนรวมของชุมชนหรือไม่ ในลักษณะใด	คำตอบ .....
2) ท่านรู้สึกอย่างไรที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นหรืองานส่วนรวม	คำตอบ .....
3) ผู้ปกครองของท่านเป็นแบบอย่างในการช่วยเหลืองานของส่วนรวมหรือไม่ ในลักษณะใด	คำตอบ .....
4) ท่านมีปัญหาในการช่วยเหลืองานส่วนรวมหรือไม่ ในลักษณะใด	คำตอบ .....
4.2 ท่านได้รับความช่วยเหลือจากสังคมในเรื่องต่อไปนี้ อย่างไร	
4.2.1 <u>ญาติ</u>	
1) ท่านเคยได้รับความช่วยเหลือจากญาติหรือไม่ ในลักษณะใด	คำตอบ .....
2) ท่านรู้สึกอย่างไรที่ได้รับการช่วยเหลือจากญาติ	คำตอบ .....
3) ผู้ปกครองของท่านให้ท่านขอความช่วยเหลือจากญาติหรือไม่ ในลักษณะใด	คำตอบ .....
4) ท่านมีปัญหาในการขอความช่วยเหลือจากญาติหรือไม่ ในลักษณะใด	คำตอบ .....
4.2.2 <u>หน่วยงาน/องค์กร</u>	
1) ท่านเคยได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน/องค์กร มูลนิธิหรือไม่ ในลักษณะใด	คำตอบ .....
2) ท่านต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานในเรื่องใด เพราะอะไร	คำตอบ .....

ข้อคำถาม	บันทึกคำตอบ
3) ผู้ปกครองของท่านให้ท่านขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือไม่ ในลักษณะใด	คำตอบ ....
4) ท่านมีปัญหาในการรับความช่วยเหลือหรือไม่ ในลักษณะใด	คำตอบ ....
ตอนที่ 5 ปัญหาในการปรับตัวของเด็กกำพร้า	
ท่านรู้สึกอย่างไรบ้างกับสภาพชีวิตตนเองในปัจจุบัน	คำตอบ ....

แบบบันทึกการสังเกตสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวอุปถัมภ์

คำชี้แจง ขออนุญาตผู้ปกครองเด็กกำพร้าถ่ายรูปสภาพทั่วไปของบ้าน พร้อมทั้งสังเกตชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัว ตามประเด็นที่กำหนด

1. สภาพที่อยู่อาศัย (ความเป็นระเบียบ,ความสะอาด,ความเป็นสัดส่วน)
    - 1.1 ความสะอาด .....
    - 1.2 ความเป็นระเบียบ.....
    - 1.3 ความเป็นสัดส่วน.....
  2. ฐานะครอบครัว/อุปกรณ์เครื่องใช้
    - 2.1 เครื่องอำนวยความสะดวก .....
    - 2.2 อุปกรณ์เครื่องใช้.....
    - .....
  3. ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน
    - 3.1 ลักษณะเพื่อนบ้าน.....
    - 3.2 ความใกล้ชิด / การพึ่งพาอาศัย .....
    - .....
    - .....
  4. บริเวณละแวกบ้าน
    - 4.1 ธรรมชาติแวดล้อม.....
    - 4.2 แหล่งชุมชน .....
    - 4.3 แหล่งอบายมุข .....
    - .....
-

แบบสอบถาม
สัมพันธภาพในครอบครัวอุปถัมภ์ระหว่างผู้ปกครองกับเด็กกำพร้า

.....

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครอง ประกอบด้วยข้อคำถาม 12 ข้อ

ตอนที่ 2 การช่วยเหลืออุปการะเด็กกำพร้า ประกอบด้วยข้อคำถาม 8 ข้อ

ตอนที่ 3 สัมพันธภาพในครอบครัวของผู้ปกครองเด็กกำพร้า

ประกอบด้วยข้อคำถาม 37 ข้อ

ตอนที่ 4 ปัญหาในการปรับตัวของเด็กกำพร้า ประกอบด้วยข้อคำถาม 7 ข้อ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครอง	สำหรับผู้วิจัย
โปรดตอบคำถามหรือกรอกข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง	☐ ☐ ☐ รหัสแบบสอบถาม
1. ชื่อผู้ตอบ.....นามสกุล..... อายุ.....ปี	☐ ☐ 1-2
2. สามี/ภรรยาชื่อ.....นามสกุล..... อายุ.....ปี	☐ ☐ 3-4
3. อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่/ถนน..... บ้าน..... ตำบล..... อำเภอ.....จังหวัดลำพูน	
4. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน ☐ 1. ไม่ได้เรียน ☐ 2. จบชั้นประถมศึกษา (ป.6) ☐ 3. จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ☐ 4. จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ☐ 5. จบอนุปริญญา ☐ 6. จบปริญญาตรี ☐ 7. อื่น ๆ ระบุ.....	☐ 5
5. อาชีพปัจจุบันของท่าน ☐ 1. ไม่ได้ประกอบอาชีพ ☐ 2. เกษตรกรรม ☐ 3. รับจ้าง ☐ 4. ค้าขาย ☐ 5. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ☐ 6. อื่น ๆ ระบุ.....	☐ 6
6. รายได้ของท่าน โดยเฉลี่ยต่อเดือนประมาณ..... บาท	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 7-11
7. รายได้ครอบครัว โดยเฉลี่ยต่อเดือนประมาณ..... บาท	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 12-16

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครอง (ต่อ)	สำหรับผู้วิจัย
8. รายได้ของครอบครัวโดยทั่วไปเพียงพอกับรายจ่ายหรือไม่ ☐ 1. เพียงพอ/ไม่เหลือเก็บ ☐ 2. เพียงพอ/เหลือเก็บ ☐ 3. ไม่เพียงพอ/ไม่มีหนี้สิน ☐ 4. ไม่เพียงพอ/มีหนี้สิน ☐ 5. อื่น ๆ ระบุ.....	☐ 17
9. สมาชิกในครอบครัวของท่านมีจำนวนทั้งหมด..... คน ได้แก่.....	☐ ☐ 18-19
10. ท่านมีบุตรทั้งหมด จำนวน..... คน ได้แก่ 1. ชื่อ.....อายุ.....ปี การศึกษา/อาชีพ..... 2. ชื่อ.....อายุ.....ปี การศึกษา/อาชีพ..... 3. ชื่อ.....อายุ.....ปี การศึกษา/อาชีพ.....	☐ 20
11. ปัจจุบันท่านอุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ จำนวน..... คน ดังนี้ 1. ชื่อ.....อายุ.....ปี การศึกษา/อาชีพ..... 2. ชื่อ.....อายุ.....ปี การศึกษา/อาชีพ..... 3. ชื่อ.....อายุ.....ปี การศึกษา/อาชีพ.....	☐ 21
12. ความสัมพันธ์ของท่านกับเด็กที่อุปการะ คือ ☐ 1. ญาติ ☐ 2. ไม่ใช่ญาติ ☐ 3. เพื่อนบ้าน	☐ 22

ตอนที่ 2 การช่วยเหลืออุปการะเด็กกำพร้า	สำหรับผู้วิจัย
โปรดตอบคำถามหรือเติมคำในช่องว่างตามความเป็นจริงมากที่สุด	
1. สาเหตุที่ท่านต้องอุปการะเด็กคือ	
☐ 1. พ่อแม่ของเด็กเสียชีวิต	☐ 23
☐ 2. พ่อแม่กินเหล้าร่ำกันและทอดทิ้งเด็ก	
☐ 3. พ่อเด็กเสียชีวิต	
☐ 4. แม่เด็กเสียชีวิต	
☐ 5. อื่น ๆ ระบุ.....	
2. ท่านอุปการะเด็กมาเป็นระยะเวลา.....ปี.....เดือน	☐ ☐ ☐ ☐ 24-27
3. ท่านได้รับการช่วยเหลือแบบครอบครัวอุปถัมภ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ..... รวมเป็นระยะเวลา.....ปี.....เดือน	☐ ☐ ☐ ☐ 28-31
4. สมาชิกในครอบครัวมีความเห็นในการอุปการะเด็ก คือ	
5. ท่านได้อบรมสั่งสอนเด็กในเรื่อง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 32-37
☐ 1. ความประพฤติ	
☐ 2. ความขยัน	
☐ 3. การพูดจา	
☐ 4. ความเอื้อเฟื้อ	
☐ 5. การเรียน	
☐ 6. อื่น ๆ ระบุ.....	
6. ท่านทำกิจกรรมกับเด็กในด้านใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 38-43
☐ 1. ดูโทรทัศน์	
☐ 2. ไปจ่ายตลาด	
☐ 3. ทำบุญ	
☐ 4. เล่นกีฬา	
☐ 5. ทำงานบ้าน	
☐ 6. ไปเที่ยว	
☐ 7. อื่น ๆ ระบุ.....	
7. ท่านคิดว่าเด็กในอุปการะของท่านมีปัญหาในด้านใดบ้าง	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 44-49
☐ 1. การเรียน	
☐ 2. การคบเพื่อน	
☐ 3. การพูดจา	
☐ 4. ช่วยเหลือทำงานบ้าน	
☐ 5. การช่วยเหลืองานส่วนรวม	
☐ 6. อื่น ๆ ระบุ.....	
8. ท่านช่วยเหลือแก้ปัญหาของเด็กในเรื่องใดบ้าง	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 50-55
☐ 1. การเรียน	
☐ 2. การคบเพื่อน	
☐ 3. การพูดจา	
☐ 4. ช่วยเหลือทำงานบ้าน	
☐ 5. การช่วยเหลืองานส่วนรวม	
☐ 6. อื่น ๆ ระบุ.....	

ตอนที่ 3 สัมพันธภาพในครอบครัวระหว่างผู้ปกครองกับเด็กกำพร้า

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง โดยตอบตามความเป็นจริงที่ได้คิด กระทำหรือปฏิบัติในข้อนั้น ๆ ในระยะ 1 ปี ที่ผ่านมา

คำอธิบาย บ่อยครั้ง หมายถึง เคยได้รับมากกว่า 70 ครั้ง ขึ้นไป จาก 100 ครั้ง
 บางครั้ง หมายถึง เคยได้รับประมาณ 50-70 ครั้ง จาก 100 ครั้ง
 นาน ๆ ครั้ง หมายถึง เคยได้รับประมาณ 10 - 49 ครั้ง จาก 100 ครั้ง
 น้อยครั้ง หมายถึง เคยได้รับน้อยกว่า 10 ครั้ง จาก 100 ครั้ง

ข้อที่	ข้อความ	บ่อย ครั้ง	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	น้อย ครั้ง
1	ท่านแสดงความรักต่อเด็กด้วยการกอดจูบ				
2	ท่านพูดถึงความรักความห่วงใยของท่านที่มีต่อเด็ก				
3	ท่านดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดเมื่อเด็กไม่สบาย				
4	ท่านให้คำปรึกษา หรือคำแนะนำกับเด็กเมื่อเด็กต้องการ				
5	ท่านดูแลเอาใจใส่เด็กเรื่องอาหารการกิน				
6	ท่านแสดงความห่วงใยเมื่อเด็กกลับบ้านผิดเวลา				
7	ท่านคอยตักเตือนเด็กเกี่ยวกับกิริยามารยาท และความประพฤติที่ไม่เหมาะสม				
8	ท่านพูดคุยรับฟังเด็กปรับทุกข์ได้เมื่อเด็กมีปัญหา				
9	ท่านแสดงความภาคภูมิใจในตัวเด็ก				
10	ท่านสนับสนุนให้เด็กกระทำสิ่งใหม่ ๆ แตกต่าง ไปจากเดิม				
11	ท่านให้โอกาสเด็กทำอะไรได้ตามใจชอบ				
12	ท่านยอมให้เด็กปฏิบัติตามสมัณนิยม				
13	ท่านสร้างกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตให้กับเด็ก				
14	ท่านอนุญาตให้เด็กซื้อของพิเศษนอกเหนือจาก ของที่จำเป็น				

ข้อที่	ข้อความ	บ่อย ครั้ง	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	น้อย ครั้ง
15	ท่านไม่สนใจลงโทษเด็กเมื่อไม่ทำตามกฎเกณฑ์ในบ้าน				
16	ท่านเป็นที่ฟังของเด็กได้ในยามวิกฤต				
17	ท่านให้ความช่วยเหลือเด็กในยามที่เด็กต้องการ				
18	ท่านให้อภัย เห็นใจ ห่วงใย เมื่อเด็กทำผิดพลาด				
19	ท่านให้ความสำคัญต่อความรู้สึกรักของเด็ก				
20	ท่านสอนให้เด็กเห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือผู้อื่น ในยามที่เขาเดือดร้อน				
21	ท่านให้เด็กรับรู้และร่วมแก้ไข เมื่อเด็กมีปัญหา				
22	ท่านให้กำลังใจเด็กเพื่อต่อสู้ปัญหา				
23	ท่านให้คำปรึกษาเด็กเรื่องการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย				
24	ท่านแสดงออกต่อเด็กด้วยความปรารถนาดี				
25	ท่านสนใจไต่ถามทุกข์สุขของเด็ก				
26	ท่านและเด็กดูรายการ โทรทัศน์ด้วยกัน				
27	ท่านและเด็กออกกำลังกาย/เล่นกีฬาด้วยกัน				
28	ท่านและเด็กไปเที่ยวนอกบ้านด้วยกัน				
29	ท่านและเด็กออกไปรับประทานอาหารนอกบ้านด้วยกัน				
30	ท่านและเด็กออกไปซื้อของด้วยกัน				
31	ท่านพูดคุยสนทนากับเด็กเป็นประจำทุกวัน				
32	ท่านเล่าเรื่องอาชีพการงาน ให้เด็กฟัง				
33	ท่านและเด็กพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย				
34	ท่านและเด็กพูดคุยเกี่ยวกับภาระค่าใช้จ่ายภายในบ้าน				
35	ท่านและเด็กแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนและการคบเพื่อน				
36	ท่านและเด็กต่างยอมรับฟังเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน ครอบครัว				
37	ท่านและเด็กแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ อย่าง ตรงไปตรงมา				

ตอนที่ 4 ปัญหาในการปรับตัวของเด็กกำพร้า	สำหรับผู้วิจัย
โปรดตอบคำถามตามความเป็นจริง	
1. ท่านคิดว่าเด็กมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องใด ☐ 1. พฤติกรรม ☐ 2. สุขภาพ ☐ 3. การเรียน ☐ 4. อื่น ๆ ระบุ.....	☐ 56
2. ท่านคิดว่าเด็กมีปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว ได้แก่ ☐ 1. ผู้ปกครอง ☐ 2. สมาชิกในครอบครัว ☐ 3. ญาติพี่น้อง ☐ 4. อื่น ๆ ระบุ.....	☐ 57
3. ท่านคิดว่าเด็กมีปัญหาเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจ ได้แก่ ☐ 1. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเรียน ☐ 2. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหารกลางวัน ☐ 3. ค่าพาหนะเดินทางไปเรียน ☐ 4. ค่าของใช้ที่จำเป็น ☐ 5. อื่น ๆ ระบุ.....	☐ 58
4. ท่านคิดว่าเด็กมีปัญหาอื่น ๆ อีกหรือไม่ ☐ 1. มี ☐ ไม่มี	☐ 59
5. ถ้าเด็กมีปัญหาอื่น ๆ อีก คือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ☐ 1. คบเพื่อนต่างเพศ ☐ 2. คีร์รันไม่เชื่อฟัง ☐ 3. ขโมยของในบ้าน ☐ 4. รบเร้าให้ชื่อของที่ไม่จำเป็น ☐ 5. ชอบเที่ยวกลางคืน ☐ 6. อื่น ๆ ระบุ.....	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 60-65
6. ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับการอุปการะเด็กกำพร้าอื่น ๆ อีก ได้แก่ ☐ 1. ค่าใช้จ่าย ☐ 2. ความประพฤติของเด็ก ☐ 3. การขอความช่วยเหลือจากหน่วยงาน/องค์กรอื่น ๆ ☐ 4. อื่น ๆ ระบุ.....	☐ ☐ ☐ ☐ 66-69
7. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอุปการะเลี้ยงดูเด็กเรื่องอื่น ๆ อย่างไรบ้าง	

ขอขอบคุณที่ตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ก

ระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็ก

**ระเบียบกรมประชาสงเคราะห์
ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์
พ.ศ.2544**

โดยที่กรมประชาสงเคราะห์มีบทบาทภารกิจและความรับผิดชอบในการจัดสวัสดิการสังคม สำหรับเด็กและเยาวชนที่กำพร้า คือยโอกาส รวมทั้งเด็กในสภาวะยากลำบาก ด้วยการมุ่งเน้นให้การสงเคราะห์และพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก ในกลุ่มเป้าหมายข้างต้น ให้เติบโตสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และมีศักยภาพในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม รวมทั้งเพื่อเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศ ดังนั้น ในการดำเนินการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กกลุ่มเป้าหมายนั้น กรมประชาสงเคราะห์จึงมุ่งคำนึงถึง หลักปรัชญาการดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ แนวคิด และหลักการของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยตระหนักถึงแนวคิดสำคัญที่ว่า เด็กมีสิทธิที่จะเติบโตท่ามกลางสภาวะแวดล้อมของครอบครัว ด้วยบรรยากาศของความสุข ความรัก และความเข้าใจ เด็กควรได้รับการพัฒนาคุณภาพที่สมบูรณ์ สอดคล้องทุกด้าน และจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อันเป็นเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาสังคมไทยที่ตามมาในหลายๆ ด้าน รวมทั้ง ปัญหาของเด็ก ประกอบกับระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ พ.ศ. 2528 ได้ประกาศใช้บังคับมาเป็นเวลานาน จึงสมควรปรับปรุงแก้ไขระเบียบขึ้นใหม่ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน โดยอาศัยอำนาจตามความในข้อ 10 (2) และข้อ 13 (4) แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 และได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง ให้กำหนดระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ ระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ พ.ศ. 2544 ”

ข้อ 2 ให้ยกเลิกระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ พ.ศ. 2528

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งอื่นใด ในส่วนที่มีกำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 3 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“ ผู้ขออุปการะเด็ก ” หมายความว่า ผู้มีความประสงค์จะเลี้ยงดูและปกครองดูแลเด็ก ที่พึงได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ เสมือนเด็กนั้นเป็นบุตรหลานของตน

“ ครอบครัวอุปถัมภ์ ” หมายความว่า ผู้ขออุปการะและปกครองดูแลเด็กที่ได้รับอนุญาต จากอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ให้รับเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ หรือคุ้มครองสวัสดิภาพไปอุปการะ และปกครองดูแล และให้หมายความรวมถึงผู้ที่อุปการะหรือปกครองดูแลเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ หรือคุ้มครองสวัสดิภาพอยู่แล้ว และได้รับอนุญาตให้เป็นครอบครัวอุปถัมภ์ด้วย

“ สถานสงเคราะห์เด็ก ” หมายความว่า สถานสงเคราะห์เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก และให้หมายความรวมถึง สถานแรกรับ และสถานคุ้มครองสวัสดิภาพด้วย

“ ครอบครัวอุปถัมภ์ระยะสั้น ” หมายความว่า ครอบครัวที่รับเด็ก ไปอุปการะและปกครองดูแล ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง จนกว่าจะจัดหาครอบครัวถาวรให้แก่เด็กหรือเด็กสามารถกลับสู่ครอบครัวเดิมได้

“ ครอบครัวอุปถัมภ์ระยะยาว ” หมายความว่า ครอบครัวที่รับเด็ก ไปอุปการะและปกครองดูแล โดยไม่กำหนดระยะเวลา

“ อธิบดี ” หมายความว่า อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย

✓ ข้อ 5 เด็กที่สมควรจัดหาครอบครัวอุปถัมภ์ระยะสั้น ได้แก่

(1) เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ ตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์ และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

(2) เด็กที่สามารถจัดหาครอบครัวบุญธรรมได้แล้ว แต่ครอบครัวดังกล่าวยังไม่พร้อม ด้วยเหตุผลอย่างหนึ่งอย่างใด ครอบครัวนั้นจะขอรับอุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ก่อนได้ แต่ต้องไม่ขอรับการช่วยเหลือตามข้อ 15

✓ ข้อ 6 เด็กที่สมควรจัดหาครอบครัวอุปถัมภ์ระยะยาว ได้แก่

(1) เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ ที่ไม่สามารถจัดหาครอบครัวถาวร ให้แก่เด็กได้

(2) เด็กที่เพิ่งได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ ซึ่งอยู่กับผู้อุปการะหรือปกครองดูแลเด็กอยู่ก่อนแล้ว

✓ ข้อ 7 บุคคลที่สมควรได้รับอนุญาตให้เป็นผู้อุปการะและปกครองดูแลเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ จะต้องมีความสมบัติดังต่อไปนี้

(1) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์ และมีอายุแก่กว่าเด็กไม่น้อยกว่าสิบห้าปี เว้นแต่อธิบดีจะพิจารณาเห็นสมควร

(2) มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง และที่อยู่นั้นจะต้องถูกสุขลักษณะ อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี

(3) มีอุปนิสัยและความประพฤติเหมาะสมที่จะเป็นผู้อุปการะหรือปกครองดูแลเด็ก

(4) มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

(5) มีเจตนาที่จะให้การอุปการะหรือปกครองดูแลเด็ก โดยไม่เคียดชังลูก

อย่างไม่เหมาะสม รวมทั้งพร้อมจะปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กรมประชาสงเคราะห์กำหนดในการรับเด็กไปอุปการะหรือปกครองดูแล

(6) มีเวลาเลี้ยงดูเด็ก และได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกทุกคนในครอบครัวที่จะรับเด็กไปอุปการะหรือปกครองดูแล

(7) มีทรัพย์สินและรายได้ที่แน่นอน หรือฐานะมั่นคง เว้นแต่อธิบดีจะพิจารณาเห็นว่าหากให้การช่วยเหลือผู้อุปการะหรือปกครองดูแลเด็กตามระเบียบของทางราชการ ก็จะสามารถอุปการะและปกครองดูแลเด็กได้ตลอดไป

(8) ไม่มีประวัติเคยกระทำความผิดตามกฎหมายอาญาจนได้รับโทษจำคุก เว้นแต่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ และไม่มีพฤติกรรมก้าวร้าว รุนแรงต่อบุคคลอื่น หรือประพฤติผิดศีลธรรมและจารีตประเพณีอันดีงาม

(9) เป็นผู้ที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงดูเด็ก จิตวิทยาเด็ก และพัฒนาการเด็ก *

ข้อ 8 การสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ตามระเบียบนี้ ให้ดำเนินการได้เฉพาะภายในราชอาณาจักร เว้นแต่รายที่อธิบดีพิจารณาเห็นสมควร

ข้อ 9 ผู้ขออุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ ให้ยื่นความจำนงตามแบบที่อธิบดีกำหนด ณ กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยชน กระทั่งกองสงเคราะห์ หรือสำนักงานสงเคราะห์เด็กที่เห็นที่ หรือสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัด ผู้ขออุปการะเด็กมีภูมิลำเนาอยู่ หรือมีชื่อขอทะเบียนพลภูมิลำเนาเกี่ยวกับผู้ขออุปการะเด็กและผู้สมรส (ถ้ามี) ดังต่อไปนี้

(1) รูปถ่ายขนาด 1 หรือ 2 นิ้ว ซึ่งถ่ายหน้าตรง และได้ถ่ายไว้ไม่เกินหกเดือน จำนวนคนละ 1 รูป

(2) สำเนาทะเบียนบ้าน

(3) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรประจำตัวข้าราชการ หรือบัตรประจำตัวพนักงานรัฐวิสาหกิจ

(4) สำเนาทะเบียนสมรส หรือสำเนาทะเบียนหย่า (ถ้ามี)

(5) ใบรับรองแพทย์

ข้อ 10 เมื่อผู้ขออุปการะเด็กได้แสดงความจำนง พร้อมเอกสารหลักฐานตามข้อ 9 เพื่อขออุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ ไม่ว่าจะขอแบบ ข้อ 5 หรือแบบ ข้อ 6 ก็ตาม ให้นักสังคมสงเคราะห์ไปเยี่ยมบ้านเพื่อตรวจสอบสภาพความเป็นอยู่ และคุณสมบัติของผู้ขออุปการะเด็ก ความแบบที่อธิบดีกำหนด หากเห็นว่าผู้ขออุปการะเด็กมีคุณสมบัติครบถ้วนตามข้อ 7 และมีเอกสารหลักฐานตามข้อ 9 ให้อธิบดีอนุญาตให้ผู้ขออุปการะเด็กได้พบเด็กที่ประสงค์จะขอ นำไปอุปการะและปกครองดูแล

ถ้าอธิบดีพิจารณาเห็นว่า ผู้ขออุปการะเด็กมีคุณสมบัติไม่เหมาะสมที่จะรับเด็กไปอุปการะหรือปกครองดูแล ให้อธิบดีมีหนังสือแจ้งการไม่อนุญาต พร้อมด้วยเหตุผลที่ไม่อนุญาตนั้น ให้ผู้ขออุปการะเด็กได้รับทราบโดยเร็ว

ข้อ 11 ในระหว่างรอการดำเนินการตามข้อ 12 ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์เด็กอาจอนุญาตให้ผู้ขออุปการะเยี่ยมชมเยือนเด็กได้เป็นครั้งคราว เพื่อสร้างความสนิทสนมคุ้นเคย ก่อนรับไปอุปการะและปกครองดูแลก็ได้

ข้อ 12 เมื่อผู้ขออุปการะเด็กตกลงใจที่จะรับเด็กที่ได้รับอนุญาตให้พบในสถานสงเคราะห์เด็กตามข้อ 10 วรรคหนึ่งแล้ว ให้สถานสงเคราะห์เด็กนั้นระบุชื่อ ประวัติเด็ก หรือเอกสารหลักฐานต่างๆ ของเด็ก รายงานผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น เพื่อขออนุญาตอธิบดีให้มอบเด็กตามที่ระบุนี้ ไปอยู่กับผู้ขออุปการะเด็กดังกล่าว ซึ่งเป็นครอบครัวอุปถัมภ์ได้

การพิจารณาอนุมัติตามวรรคหนึ่ง เด็กนั้นควรเป็นเด็กที่ระงับการติดตามบิดามารดา หรือผู้ปกครองแล้ว เว้นแต่เด็กรายที่มีเหตุผลความจำเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด หรือเพื่อสวัสดิภาพของเด็ก อธิบดีอาจพิจารณาอุปเด็กให้แก่ผู้ขออุปการะเด็ก ไปเลี้ยงดูก่อนก็ได้ โดยคำขอตกลงไว้กับทางราชการ

ข้อ 13 ครอบครัวอุปถัมภ์จะรับเด็กไปอุปการะและปกครองดูแลได้เพียงคราวละหนึ่งคน หากจะรับมากกว่านั้น ต้องมีระยะเวลาห่างกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปี เว้นแต่กรณีที่เป็นเด็กฝาแฝด หรือเป็นพี่น้อง หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น ซึ่งอยู่ในดุลยพินิจของอธิบดีที่จะอนุญาต

ข้อ 14 เมื่ออธิบดีอนุญาตให้ผู้อุปการะซึ่งเป็นครอบครัวอุปถัมภ์รับเด็ก ไปอุปการะ และปกครองดูแลแล้ว ให้แจ้งผลการพิจารณาให้ครอบครัวอุปถัมภ์ทราบ และให้ผู้ยื่นคำขออนุญาตยื่นลงลายมือชื่อ เป็นหลักฐานว่า ได้รับเด็กนั้นไปอุปการะหรือปกครองดูแลแล้ว หลังจากนั้นให้นักสังคมสงเคราะห์ ไปเยี่ยมเยียนเด็กและครอบครัวอุปถัมภ์เป็นประจำ โดยในปีแรกอย่างน้อยสองเดือนต่อหนึ่งครั้ง และในปี ต่อไปอาจขยายเวลาตามความเหมาะสมกับเด็กแต่ละราย แต่ต้องไม่น้อยกว่าปีละสามครั้ง ทั้งนี้ ให้ส่งรูปถ่าย ของเด็ก และรายงานพร้อมความเห็นเกี่ยวกับผู้รับอุปการะตามลำดับ ให้อธิบดีทราบตามแบบที่อธิบดีกำหนด ปีละหนึ่งครั้ง จนกว่าเด็กจะมีอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ หรือเปลี่ยนวิธีการอุปการะและปกครองดูแลเด็ก เป็นอย่างอื่น

ข้อ 15 การอนุญาตให้เด็ก ไปอยู่ในครอบครัวอุปถัมภ์ตามระเบียบนี้ อธิบดีจะอนุมัติให้ ข่ายเงินช่วยเหลือซึ่งดูแลเด็กแก่ครอบครัวอุปถัมภ์ และหรือช่วยเหลือเรื่องอุปโภคบริโภคแก่เด็กตามความจำเป็น ก็ได้ ทั้งนี้ ความอึดใจและหลักเกณฑ์ที่อธิบดีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

ข้อ 16 เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้อุปการะหรือปกครองดูแลเด็กที่ถูกทอดทิ้ง หรือเด็กที่บิดามารดาไม่สามารถเลี้ยงดูได้ ให้อยู่กับครอบครัวที่อุปการะนั้นตลอดไป หากเด็กนั้นมีคุณสมบัติ ที่จะพึงได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ อธิบดีที่มีอำนาจที่จะพิจารณาอนุญาตให้ผู้อุปการะ หรือปกครองดูแลเด็กดังกล่าวอยู่ก่อนแล้ว เป็นครอบครัวอุปถัมภ์ก็ได้

ข้อ 17 เมื่อเด็กหรือผู้ในความอุปการะหรือปกครองดูแลของครอบครัวอุปถัมภ์อาศัยที่อยู่ ครอบครัวอุปถัมภ์นั้นต้องแจ้งที่อยู่ใหม่ของเด็ก ให้กรมประชาสงเคราะห์ หรือสำนักงานประชาสงเคราะห์ จังหวัด ได้รับทราบในเวลาอันสมควร

ข้อ 18 กรณีครอบครัวอุปถัมภ์ประสงค์จะขอรับเด็กในความอุปการะและปกครองดูแล ตามระเบียบนี้แล้วเป็นบุตรบุญธรรม ให้ดำเนินการให้ตามกฎหมายว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

ข้อ 19 อธิบดีอาจสั่งให้ครอบครัวอุปถัมภ์ให้เด็กให้กรมประชาสงเคราะห์ได้ ในกรณี ดังต่อไปนี้

- (1) ครอบครัวอุปถัมภ์ไม่สามารถเลี้ยงดูเด็กได้ หรืออธิบดีพิจารณาเห็นว่าเลี้ยงดูไม่เหมาะสม
- (2) บิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กมีความพร้อม และประสงค์จะรับเด็กไปอุปการะเลี้ยงดู
- (3) ครอบครัวอุปถัมภ์ประสงค์จะขอรับเด็ก

ประกาศกรมประชาสัมพันธ์
เรื่อง อัตราและหลักเกณฑ์การจ่ายเงินช่วยเหลือแก่ครอบครัวอุปถัมภ์
และ/หรือ ช่วยเหลือเครื่องอุปโภคบริโภคแก่เด็กตามความจำเป็น

อาศัยอำนาจตามความในข้อ 15 แห่งระเบียบกรมประชาสัมพันธ์ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ พ.ศ.2544 อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์จึงออกประกาศกำหนดอัตราและหลักเกณฑ์การจ่ายเงินช่วยเหลือแก่ครอบครัวอุปถัมภ์ และ/หรือช่วยเหลือเครื่องอุปโภคบริโภคแก่เด็กตามความจำเป็น ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 การช่วยเหลือเงินค่าเลี้ยงดูเด็กเดือนละไม่เกิน 1,000 บาท ต่อเด็ก 1 คน

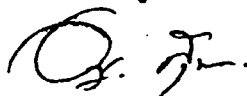
ข้อ 2 การช่วยเหลือเป็นสิ่งของ เช่น เครื่องอุปโภคบริโภคสำหรับเด็กตามความจำเป็น เดือนละไม่เกิน 400 บาท ต่อเด็ก 1 คน

ข้อ 3 กรณีเห็นสมควรให้ความช่วยเหลือครอบครัวใดที่ให้ความอุปการะเด็กมากกว่า 1 คน ให้พิจารณาช่วยเหลือเงินค่าเลี้ยงดูเด็กได้ภายในวงเงินเดือนละไม่เกิน 2,000 บาท และ/หรือช่วยเหลือเป็นเครื่องอุปโภคบริโภค ภายในวงเงินไม่เกิน 800 บาท

ประกาศ ณ วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2544

ศักดิ์ชัย ศักดิ์กุลวงศ์
 (นายศักดิ์ชัย ศักดิ์กุลวงศ์)
 อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์

สำเนาถูกต้อง

 (นางอัญชุลี สุขวรรณ)

นักสังคมสงเคราะห์ 6

หัวหน้างานครอบครัวอุปถัมภ์

คำสั่งกรมประชาสัมพันธ์

ที่ 1499/ 2544

เรื่อง การมอบอำนาจการสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์

เพื่อให้การสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์เป็นไปอย่างคล่องตัว รวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ อาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 38(7) และระเบียบกรมประชาสัมพันธ์ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ พ.ศ. 2544 ข้อ 4 ข้อ 10 ข้อ 12 ข้อ 13 ข้อ 15 ข้อ 16 และข้อ 19 อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์จึงมอบอำนาจให้ผู้ว่าการกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น หัวหน้าสำนักงานประชาสัมพันธ์เขตพื้นที่ และประชาสัมพันธ์จังหวัดปฏิบัติราชการแทนอธิบดี ดังนี้

1. อนุญาตหรือไม่อนุญาตการรับเด็กไปอุปการะแบบครอบครัวอุปถัมภ์ ตามข้อ 10 ข้อ 12 ข้อ 13 และข้อ 16 แห่งระเบียบกรมประชาสัมพันธ์ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ พ.ศ. 2544
2. อนุมัติเงินค่าเลี้ยงดูเด็กแก่ครอบครัวอุปถัมภ์ และหรือช่วยเหลือเครื่องอุปโภคบริโภคแก่เด็ก ตามข้อ 15 แห่งระเบียบกรมประชาสัมพันธ์ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ พ.ศ. 2544
3. สั่งให้ครอบครัวอุปถัมภ์คืนเด็กให้กรมประชาสัมพันธ์ ตามข้อ 19 แห่งระเบียบกรมประชาสัมพันธ์ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ พ.ศ. 2544

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. 2544

(นายวัลลภ พลอยทับทิม)
อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวทิพย์กวีณ ไชยถาวร
วัน เดือน ปี เกิด	26 กุมภาพันธ์ 2504
สถานที่เกิด	อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ประวัติการศึกษา	วทบ.(จิตวิทยา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ.2526
สถานที่ทำงาน	สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน
ตำแหน่ง	นักสังคมสงเคราะห์